

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Anne Honkala

Käsityö- ja muotoilukoulun toimintakulttuurin kehittäminen

Tulevaisuussuuntatuneita taitoja käsillä

Opinnäytetyö
Kevät 2024
Kulttuurituottaja (ylempi AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Kulttuurituottaja (ylempi AMK)

Tekijä: Anne Honkala

Työn nimi alaotsikoineen: Käsityö- ja muotoilukoulun toimintakulttuurin kehittäminen: tulevaisuussuuntautuneita taitoja käsillä

Ohjaaja: Jussi Kareinen

Vuosi: 2024

Sivumäärä: 80

Liitteiden lukumäärä: 3

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää Taito Etelä-Pohjanmaa ry:n ylläpitämän Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin toimintakulttuuria ja luoda käytäntöjä, jotka vahvistavat oppilaitoksen toimintaa muuttuvassa maailmassa. Samalla pyrittiin nostamaan esille tulevaisuudessa merkityksellisiä taitoja, joita voidaan huomioida Näpin opetuksessa ja toiminnassa. Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin toiminnassa keskeisiä asioita ovat käsityö, taidot, muotoilu sekä niihin liittyvät merkitykset, oppiminen ja kasvatus. Niitä tarkasteltiin osana muuttuvaa maailmaa ja tulevaisuusajattelua.

Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin toimintakulttuuri muodostuu organisaation arjen käytännöistä, ajattelutavoista, käytettävissä olevista resursseista, arvoista ja strategiasta. Keskeisiä toimijoita ovat oppilaitoksen ja sen ylläpitäjän hallinto, opettajat, oppilaat ja huoltajat. Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin toimintakulttuurin tutkimus kohdistui sisäiseen toimintakulttuuriin.

Näpin opettajille järjestettiin työpaja, jossa tutkimusmenetelmänä oli laadullinen toimintatutkimus. Palvelumuotoilun tuplatimanttimalia hyödyntäen etsittiin opettajien näkemyksiä Näpin toimintakulttuurin eri osa-alueiden hyvin toimivista ja kehittämistä vaativista asioista. Näpin oppilaille ja heidän huoltajilleen toteutettiin laadullinen kysely, johon vastattiin sähköisesti.

Opettajien työpajassa kehitettäväksi asiaksi nousi työhön eri tavoin liittyvä kiireen tuntu. Kiireen vähentämiseksi tullaan tarkastelemaan organisaation työnjakoa ja oman työn organisointia. Lisäksi kehitetään opetusta tukevia yhteisiä materiaaleja. Huoltajien ja oppilaiden kyselyn vastauksista kuvastui positiivinen asenne Näpin toimintaa kohtaan. Merkittävimmäksi nousi oppilaiden innostus itse tekemiseen ja luovuus. Osa vanhemmista toivoi yhteisiä tapahtumia ja tutustumiskertaa Näppiin.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin arjen toimintakulttuuria vahvistavia uusia toimintatapoja. Toimintakulttuurin kehittämisessä toteutettiin ensimmäinen sykli, jonka käytännön toimenpiteet tullaan toteuttamaan opinnäytetyön jälkeen. Opinnäytetyössä kerätyt aineistot ja tutkimustulokset antoivat hyvän pohjan ja käsityksen jatkossa tehtävälle, tulevaisuuteen katsovalle kehittämistyölle.

¹ Asiasanat: käsityö, toimintakulttuuri, taito

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Cultural Management (Master's Degree)

Author: Anne Honkala

Title of thesis: Developing the operating culture of the crafts and design school: future-oriented skills through crafts

Supervisor: Jussi Kareinen

Year: 2024

Number of pages: 80

Number of appendices:3

The aim of the thesis was to develop the operational culture of Crafts and Design School Näppi, which is maintained by Taito Etelä-Pohjanmaa ry. The aim was also to devise strategies that would strengthen the school's effectiveness in an ever-changing world and highlight future-relevant skills that could be considered in Näppi's curriculum and operational framework. Key aspects of Näppi's activities include crafts, skills, design, and their underlying meanings, learning, and education. These were examined as part of a changing world and forward-looking perspectives.

The operating culture of the Crafts and Design School Näppi is shaped by the organization's daily practices, modes of thinking, available resources, values, and strategy. Key actors include the administration of the educational institution and its overseeing body, teachers, students, and their parents. The research focused on the internal operating culture.

Näppi's teachers participated in a workshop where the research method was qualitative action research. Employing the double diamond model of service design, the workshop sought teachers' perspectives on aspects of Näppi's operating culture that function well and areas requiring development. A qualitative survey was conducted electronically for Näppi's students and their parents.

In the teachers' workshop, the issue of feeling rushed in various aspects of work emerged as a key area for improvement. To alleviate the sense of rush, the organization's task allocation and personal work organization will be examined. Additionally, materials supporting teaching will be developed and shared. From the survey responses of students and their parents, a positive attitude towards Näppi's activities was evident, with students' enthusiasm for making things with their own hands and creativity being the most significant aspects. Some parents expressed a desire for events and an introductory visit at Näppi.

The thesis led to the development of new practices aimed at strengthening the everyday operational culture of Crafts and Design School Näppi. The development of the operating culture involved the implementation of the first cycle, with practical measures to be carried out after the completion of the thesis. The data and research findings gathered in the thesis provided a solid foundation and understanding for forthcoming future-oriented development work.

¹ Keywords: crafts, operational culture, skills

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	1
Thesis abstract	2
SISÄLTÖ	3
Kuvio- ja taulukkoluetelo	5
1 JOHDANTO	6
1.1 Opinnäytetyön taustaa	6
1.2 Käsillä tulevaisuus	6
1.3 Taito Etelä-Pohjanmaa ry	8
1.4 Taiteen perusopetus	9
1.5 Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi	10
2 KÄSITYÖ JA TAITO	11
2.1 Käsityön juuret	11
2.2 Käsityön ja taitamisen merkityksiä	13
2.3 Käsityö- ja muotoilukasvatus	15
3 TULEVASSA AJASSA	21
3.1 Tulevaisuusajattelu	21
3.2 Avaintaitoja tulevaisuudessa	24
3.2.1 Käsityö ja tulevaisuus	25
3.2.2 Kestävyyssajattelu	27
3.2.3 Käsillä tekeminen ja hyvinvointi	30
3.2.4 Keskittymiskyky	32
3.3 Käsityön harrastaminen	33
4 TOIMINTAKULTTUURI	36
4.1 Yhteisön toimintakulttuuri	36
4.2 Taito Etelä-Pohjanmaan strategia ja arvot	40
4.3 Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin arvot ja toimintakulttuuri	41
5 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	45
5.1 Laadullinen toimintatutkimus ja kysely	45
5.2 Aineistojen kerääminen	47

5.2.1	Työpaja opettajille	48
5.2.2	Kysely huoltajille ja oppilaille	52
5.3	Aineistojen analysointi	53
5.3.1	Kiireen vähentäminen ja tulevaisuustaitoja	54
5.3.2	Innostus käsillä tekemiseen	60
5.3.3	Yhteinen toimintakulttuuri.....	64
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	68
6.1	Kehittämissuunnitelma	68
6.2	Pohdintaa tuloksista	70
	LÄHTEET	72
	LIITTEET	80

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin toimintaympäristö.....	7
Kuvio 2. Toimintakulttuurin rakentuminen Scheinin ym. mukaan.....	38
Kuvio 3. Taito Etelä-Pohjanmaa ry:n arvot.....	41
Kuvio 4. Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin arvot.....	42
Kuvio 5. Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin toimintakulttuuri.	43
Kuvio 6. Onnistuneen toimintatutkimuksen elementtejä.....	49
Kuvio 7. Työpajassa pohdittiin aluksi sisäistä toimintakulttuuria akselilla opettajat–hallinto ja sen jälkeen opetukseen ja oppimiseen liittyviä tulevaisuusnäkömiä.	51
Kuvio 8. Sisäisen toimintakulttuurin kehittäminen opettajien työpajassa.	52
Kuvio 9. Opinnäytetyön tutkimustulosten asettuminen Näpin toimintakulttuuriin.	67
Kuvio 10. Kehittämistoimenpiteille suunniteltu aikataulu ja sen toteuttajat.....	69
Taulukko 1. Väestöennuste lasten määrien osalta nykyisillä Näppi-paikkakunnilla.	34
Taulukko 2. Vastaajien jakautuminen paikkakunnan ja opintotason mukaan.	60
Taulukko 3. Huoltajilta kysyttiin, mitä taitoja he pitävät tärkeinä oppia Näpissä nykyään sekä tulevaisuudessa. Vaihtoehtoista valittiin viisi tärkeintä.	61
Taulukko 4. Oppilaat kertoivat, missä määrin Näppiin liittyvät eri asiat tuovat heille iloa.	63

1 JOHDANTO

1.1 Opinnäytetyön taustaa

Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi (myöhemmin Näppi) on Taito Etelä-Pohjanmaa yhdistyksen ylläpitämä käsityön taiteen perusopetuksen laajaa oppimäärää antava oppilaitos, jolla on ollut opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä järjestämislupa vuodesta 2008. Opetusta ohjaa opetussuunnitelma, joka perustuu valtakunnallisiin opetussuunnitelman perusteisiin. Päätoimipaikka on Seinäjoella, minkä lisäksi ryhmiä on neljällä muulla paikkakunnalla.

Toiminnan haasteita tulevaisuudessa ovat ammattitaitoisen opetushenkilöstön saatavuus ja lasten määrän väheneminen varsinkin pienillä paikkakunnilla. Näppi kilpailee oppilaista muiden harrastusmahdollisuuksien kanssa. Tulevaisuuteen katsottaessa on tärkeää ymmärtää käsillä tekemisen tarjoamat mahdollisuudet tukea lasten kasvua, elämänhallintaa, hyvinvointia sekä luovaa ilmaisua. Muotoilu ja sen menetelmät voivat tarjota käsityöhön tulevaisuusnäkökulmia ja yhteisöllisiä toimintatapoja. Opinnäytetyöllä on tarkoitus kehittää Näpin toimintakulttuuria eli parantaa käytännön toimintoja ja selvittää tulevaisuudessa tarvittavia taitoja, joita käsityön taiteen perusopetuksessa voidaan vahvistaa. Opinnäytetyön tekijä toimii Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin rehtorina.

1.2 Käsillä tulevaisuus

Opinnäytetyön aihe lähti halusta kehittää Näpin toimintaa huomioiden opettajien, oppilaiden ja huoltajien näkemyksiä ja kokemuksia sekä toisaalta kiinnostuksesta selvittää käsityön merkityksiä tulevaisuudessa. Maailmassa tapahtuu kiihtyvällä vauhdilla muutoksia. Mikä on käsityön paikka ja rooli nyt, entä tulevaisuudessa? Miten käsityö ja taidot voivat vahvistaa lasten ja nuorten hyvää elämää? Onko vastakkain maailma tekemisen paikkana tai puolivalmiiksi tarjottuna – leivätkin valmiiksi viipaloituina? Päästäänkö elämässä helpolla, mutta voidaan huonosti? Ihmisenä olemisen taidot, kuten tunne omasta osaamisesta, pystymisestä ja pärjäämisestä, voimavaroista eli taidoista, joilla uudet asiat uskalletaan ottaa vastaan, kantavat elämässä. Tarvitaan luovuutta ja hiljaista tietoa, kun etsitään ratkaisuja monimutkaisessa maailmassa. Pystyykö käsillä tekeminen lisäämään empatiaa itseä ja muita kohtaan? Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin tavoitteena voisi olla hyvintekemisen kulttuuri. Hyvintekeminen on Venkulan (2008, s. 28) sanoin onnea, jossa hyvin tehty teko muuttaa mieltä hyvään

suuntaan. Hyvintekeminen ottaa huomioon toiset ja on vastuullista sekä itseä että muita kohtaan. Toivottavasti oleminen ja näyttäytyminen olisi tulevaisuudessa enemmän oman tekemisen kautta tapahtuvaa eikä ihmisiä määrittäisi fyysinen ulkonäkö niin voimakkaasti ja yksipuolisesti kuin tänä päivänä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää Taito Etelä-Pohjanmaa ry:n ylläpitämän Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin toimintakulttuuria ja luoda käytäntöjä, jotka vahvistavat oppilaitoksen toimintaa muuttuvassa maailmassa ja sen mahdollisuutta tarjota lapsille ja nuorille hyvää elämää tukevia taitoja käsityö- ja muotoiluopintojen avulla. Samalla pyritään nostamaan esille tulevaisuuden kannalta merkityksellisiä taitoja, joita tulee huomioida opetuksen toteuttamisessa sekä löytämään koko oppilaitoksen toimintaan yhteisöllisyyttä lisääviä ja asiakaslähtöisiä toimintatapoja. Toimiva ja ajassa elävä oppilaitoksen toimintakulttuuri tukee käsityön ja muotoilun tavoitteellista oppimista, oppilaiden hyvinvointia sekä vahvistaa oppilaitoksen toimintaa. Käsityökoulun toimintakulttuuri ilmenee opettajien, oppilaiden ja huoltajien arjessa. Samalla se liittyy muuhun sisäiseen ja ulkoiseen toimintaympäristöön eli oppilaitosta ylläpitävän Taito Etelä-Pohjanmaa yhdistyksen, oppilaitoksen hallinnon, rahoittajan ja yhteistyökumppanien kanssa toimimiseen (kuvio 1). Opinnäytetyössä keskitytään käsityökoulun arjen toimintakulttuurin tarkasteluun ja kehittämiseen.

Kuvio 1. Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin toimintaympäristö

Opinnäytetyössä kerrotaan työn tilaajasta, käsityöstä ja sen merkityksistä, tarkastellaan tulevaisuuskuvia ja -ennusteita sekä selvitetään toimintakulttuurin käsitettä. Opinnäytetyöhön sisältyvässä tutkimuksessa etsittiin tietoa käyttäen laadullista toimintatutkimusta, jossa hyödynnettiin palvelumuotoilun tuplatimanttimalia sekä laadullista kyselyä. Tutkimuksiin osallistuivat Näpin opettajat sekä oppilaat ja heidän huoltajansa.

1.3 Taito Etelä-Pohjanmaa ry

Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi on osa Taito Etelä-Pohjanmaa yhdistyksen toimintaa (Taito Etelä-Pohjanmaa, i.a.-b). Taito Etelä-Pohjanmaa ry on Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry:n vuonna 1907 perustettu jäsenyhdistys. Taitoliitto ja alueelliset taitoyhdistykset muodostavat valtakunnallisen käsityön palvelu- ja asiantuntijaverkoston. Taito Etelä-Pohjanmaa ry edistää eteläpohjalaista käsityökulttuuria ja -taitoja sekä käsityön elinkeinotoimintaa Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnan suomenkielisillä alueilla. Yhdistys tuottaa käsityöstä innostuneille ihmisille elämyksellisiä palveluja ja onnistumisen kokemuksia. Toiminnan tavoitteena on omalta osaltaan lisätä ihmisten hyvinvointia. Käsityön elinkeinotoiminnan edistäminen tukee käsityörittäjyyttä ja käsityöalan työllisyyttä.

Yhdistyksellä on viisi taitokeskusta: Alavudella, Seinäjoella, Kauhajoella, Isossakyrössä ja Vaasassa (Taito Etelä-Pohjanmaa, i.a.-b). Taitokeskusten tarjoamia palveluja ovat työpaikat, käsityökurssit, käsityön taiteen perusopetus, näyttelyt, tapahtumat sekä käsityömateriaalien ja -tuotteiden välitys. Taito Etelä-Pohjanmaa ry omistaa lisäksi osakeyhtiö Rusto- puori Oy:n ja sen myymälän Taito Shop Seinäjoen. Taito Shop Seinäjoki on käsityö- ja lahjatavaroiden erikoisliike, jonka valikoimassa painottuu kotimaisuus ja pohjalaisten käsityörittäjien tuotteet.

Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi on Taito Etelä-Pohjanmaa ry:n ylläpitämä käsityön taiteen perusopetuksen laajaa oppimäärää antava oppilaitos (Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi, 2018, s. 3). Sen tehtävänä on opetussuunnitelman mukaan antaa käsityön taiteen perusopetusta ja tarjota oppilaille mahdollisuus käsityön pitkäjänteiseen opiskeluun päämäärätietoisesti ja omat kiinnostuksen kohteet huomioiden. Taito Etelä-Pohjanmaa ry:llä on opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä järjestämislupa, eli Näppi on tuntiperusteisen valtionavun piirissä (Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi, i.a.). Opetusta ohjaa oppilaitoksen opetussuunnitelma, joka perustuu valtakunnallisiin opetussuunnitelman perusteisiin. Näpin

toimintaa on kehitetty aktiivisesti useilla Opetushallituksen rahoittamilla kehittämishankkeilla. Päätoimipaikkana on Seinäjoki, jonka lisäksi ryhmiä on Alavudella, Kauhajoella, Isossakyrössä ja Vaasassa. Näppi-ryhmät kokoontuvat pääsääntöisesti taitokeskuksissa, mutta myös kouluilla. Kouluilla kokoontuvat ryhmät ovat toiminnan saavutettavuuden kannalta tärkeitä. Näpissä opiskelee vuosittain noin 350 lasta, nuorta tai aikuista. Opettajia on kymmenen, joista osa on tuntiopettajia.

1.4 Taiteen perusopetus

Taiteen perusopetus on oma koulutusmuotonsa eli koulun ulkopuolista, eri taiteenalojen opetusta (Opetus- ja kulttuuriministeriö, i.a.). Osallistuessaan taiteen perusopetukseen oppilaat saavat valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua myöhemmin taiteenalan ammatilliseen ja korkeasteen koulutukseen. Taiteen perusopetuksesta säädetään taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998) ja asetuksessa (813/1998) (Opetushallitus, 2019, s. 1). Laissa säädetään muun muassa taiteen perusopetuksen tarkoituksesta, järjestämisestä, arvioinnista ja opetussuunnitelmasta. Asetuksessa säädetään oppimääristä, opetuksen määrästä, arvioinnin uusimisesta ja oikaisusta sekä koulutuksen järjestämisluvan hakemisesta. Taiteen perusopetus on lain 1 §:n mukaan tavoitteellista tasolta toiselle etenevää eri taiteenalojen opetusta, jota järjestetään ensisijaisesti lapsille ja nuorille, mutta myös aikuisille. Taiteen perusopetusta ohjaavat lain ja asetuksen lisäksi Opetushallituksen antamat opetussuunnitelman perusteet. Taiteen perusopetuksen taiteenalat ovat arkkitehtuuri, kuvataide, käsityö, media-taiteet, musiikki, sanataide, sirkustaide, tanssi ja teatteritaide (Opetushallitus, 2019, s. 3). Opetushallituksen tekemän selvityksen mukaan käsityön taiteen perusopetus on neljänneksi suurin taiteenala tarkasteltaessa sekä oppilaiden että oppilaitosten määrää (Luoma, 2020, s. 16, 24).

Suomen taiteen perusopetusjärjestelmä on kansainvälisesti ainutlaatuinen (Taiteen perusopetusliitto, i.a.). Taiteen perusopetusta on tarjolla 267 kunnassa, oppilaitoksia on 424 ja opetukseen osallistuu vuosittain noin 128 000 oppilasta. Keväällä 2023 tuli mahdolliseksi kirjata taiteen perusopetuksen opintoja KOSKI-tietovarantoon (Opetushallitus, 2023). Opintosuoritusten tallentaminen KOSKI-järjestelmään vahvistaa taiteen perusopetuksen asemaa Suomen koulutusjärjestelmässä, kun saavutetut tiedot ja taidot tulevat näkyviksi muissa koulutusmuodoissa hankitun osaamisen rinnalla.

Keväällä 2024 aloitettiin taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön ja valtionrahoitusjärjestelmän uudistamistyö opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman työryhmän johdolla (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2024). Tarkoitus on uudistaa taiteen perusopetuksen kokonaisuutta ja huomioida toimijakentässä ja yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset ja tulevaisuuden haasteet. Uudistuksella halutaan tukea saavutettavuutta, laadukasta ja vaikuttavaa toimintaa sekä kannustaa uudistuksiin.

Käsityön taiteen perusopetuksessa on tarkoitus antaa oppilaalle kokemuksia käsityöstä, muotoilusta ja teknologiasta, samalla syventäen niihin liittyvää osaamista (Opetushallitus, i.a.). Opinnot antavat edellytyksiä myönteisen käsityösuhteen syntymiselle sekä innostavat oppilasta oivaltamaan, käyttämään mielikuvitusta ja iloitsemaan omasta tekemisestä. Käsityötä voi opiskella yleisen ja laajan oppimäärän mukaan. Käsityön laajan oppimäärän opinnot lisäävät käsityön, muotoilun ja teknologian osaamista. Tavoitteena on innostaa oivalluksiin, mielikuvitukseen ja tekemisen iloon. Samalla rakennetaan perustaa monimateriaaliselle, luovalle, tavoitteelliselle ja ilmaisuvoimaiselle käsityölle.

1.5 Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi

Taito Etelä-Pohjanmaa ry:n ylläpitämä Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi antaa opetussuunnitelman mukaan käsityön taiteen perusopetusta lapsille, nuorille ja aikuisille (Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi, 2018). Käsityön opettaminen lapsille ja nuorille aloitettiin yhdistyksessä käsityökerhotoimintana vuonna 1989. Vuonna 2001 siirryttiin käsityön taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän mukaiseen opetukseen ja otettiin käyttöön Näppi-käsityökoulu-nimi. Opetus järjestettiin yhteistyössä alueen kansalaisopistojen kanssa.

Oppilaitoksen saatua taiteen perusopetuksen järjestämisluvan siirryttiin seuraavan vuoden syksyllä antamaan opetusta laajaan oppimäärään mukaan. Laaja oppimäärä jakaantuu perus- ja syventäviin opintoihin, joiden laskennallinen laajuus on yhteensä 1 300 tuntia. Perusopinnot, jotka voi aloittaa seitsemänvuotiaana, kestävät kahdeksan vuotta. Perusopintojen jälkeen jatkuvat neljä vuotta kestävä syventävät opinnot. Syventävien opintojen aikana tehdään lopputyö. Sekä perusopinnoista että koko oppimäärästä annetaan todistus. Ennen perusopintoja voi osallistua varhaisiän käsityökasvatukseen Napero-Näpissä. Varhaisiän opinnot kestävät 1–2 vuotta.

2 KÄSITYÖ JA TAITO

2.1 Käsityön juuret

Käsityö on käsin tai käsityökaluin suoritettava työ, peruskoulun oppiaine, käsin tehdyn työn tuote, kuten ompelus, neule, kudin tai muu sellainen (Kotus, 2024). Käsityöllä voidaan tarkoittaa myös pääosin käsin suoritettua tarve- ja koriste-esineiden valmistamista (Tieteen termipankki, i.a.-a). Antiikin filosofit kutsuivat kaikkea erityistä taitoa vaativaa toimintaa nimellä tekhnē. Länsimainen taidefilosofia ei siis erottanut korkea- tai kaunotaiteita ja käsityötä. Platonin mukaan tekhnēn tuottavat taidot -alakategoria sisältää sekä taiteen että käsityön muotoja. Taiteilija oli pitkään artesaani, jonka erityisyys oli hänen hallitsemisensa kädentaidoissa. Renessanssi aloitti uuden ajan, jolloin käsityö ja korkeataide erosivat toisistaan. Taidetta alettiin pitää omana itsenäisenä esteettisen kokemuksen alueenaan. Käsityö katsottiin toteuttavaksi taidoksi, kun taas taide oli luovaa, ennennäkemättömiä muotoja maailmaan synnyttävää vapaata toimintaa.

Käsityöllä on erilaisia yhteiskunnallisista rooleja ja se on luonteeltaan moniulotteista, minkä takia käsillä tekeminen ja käsityö voivat tarkoittaa opittavia käytännön taitoja, harrastusta tai ammattia (Nuutinen ym., 2014, s. 204). Käsityöllä on tarkoitettu perinteisesti käsin tehtyjä esineitä. Nykyään ei painoteta tiettyä valmistusmetodia, vaan tärkeämpää on tuotteiden erilaistaminen ja tekijän luova panos (Suomen käsityön museo, i.a.). Käsityö nähdään yhä enemmän inhimillisenä tuotteiden muotoiluna ja niiden valmistuksena muuttuviin yksilöllisiin tarpeisiin.

Kojonkoski-Rännäli (2022) kirjoittaa lainaten Aristotelesta, että taito on totuuden mukaisesti päättävä tekemisvalmius. Taito liittyy jonkin syntymiseen ja vaatii käsittämisen eli ymmärryksen siitä, miten kyseessä oleva asia syntyy. Se perustuu tekijään ja voi olla itse tekemistä, toiminnan hyvää laatua tai sen avulla voi syntyä jokin tuotos. Taito on siis ihmisen kyky käyttää itsessä olevia mahdollisuuksia ja saatavilla olevia tietoja toteuttaakseen omia tai jonkun muun asettamia ideoita tai tavoitteita. Taitojen toteuttamiseen tarvitaan välineitä, mutta taidot ovat olemassa ilman päämäärääkin. Vallitsevat olosuhteet, oma elämämaailma ja yhteiskunta muodostavat ympäristön taitojen käyttämiselle. Kädellisyyteen ja kehollisuuteen perustuva toiminta on edelleen monen erikoistuneen ammatin perusta (Väänänen ym., 2016, s. 262).

Kojonkoski-Rännäli (1995, s. 61, 92–95, 122–124) on todennut, että tekeminen on itsessään olennainen osa ihmisenä olemista. Käsillä tekemisellä toteutamme maailmassa olemista, jolloin luodaan yhteys yksilön ja materiaalisen maailman välille. Keholliset kokemukset tuottavat sellaista konkreettista tietoa, jota ei voi korvata teoreettisella tiedolla. Käsillä tehdyt tuotokset ovat oman itsemme ja persoonamme näkyviä toteutumia. Ne vahvistavat kuvaa meistä omana itsenämme ja rakentavat itsetuntoa. Käsityö auttaa ihmistä kehittymään tasapainoisesti eri persoonallisuuden alueilla varsinkin, jos henkilö suorittaa kaikki tuotteeseen liittyvät käsityöprosessin vaiheet: ideoinnin, visuaalisen ja teknisen suunnittelun, valmistuksen sekä tuotteen lopullisen arvioinnin. Tätä kutsutaan kokonaiseksi käsityöksi. Toisen henkilön suunnitteleman mallin mukaan tehtävää, jäljentävää käsityötä nimitetään ositetuksi käsityöksi. Kokonaisen käsityön tekemisessä voi lähestymiskulmana painottaa esimerkiksi ilmaisua, muotoilua tai teknologiaa (Kröger & Turunen, 2021, s. 91). Tarkasteluun tulee silloin ilmaisullisista lähtökohdista materiaalin ilmaisuvoima ja omat tuntemukset, muotoilulähtöisesti ajateltaessa tutkitaan ja testataan materiaalien tarjoamia ratkaisuja työn visuaaliseen ja toiminnalliseen toteuttamiseen ja teknologisesti lähestyttäessä tarkastellaan ennen kaikkea materiaalin tarjoamia toiminnallisia ominaisuuksia. Opettajan määriteltävä valmistettavan tuotteen voidaan puhua taitolajipainotteisesta tai malliorientoituneesta käsityöstä.

Kehollisen tiedon olemassaolon ja merkityksen tunnustaminen muuttaa käsityksen tiedosta ja tietämisestä (Anttila, 2022). Kehollinen oppiminen pohjautuu liikkeen ja toiminnan tuottamiin, kehossa syntyviin aistimuksiin, havaintoihin ja kokemuksiin. Oleellista oppimisessa on huomioida keholliset kokemukset ja aistimukset, toiminnallisuus ja reflektiivisyys. Sanallistaminen ja omien kokemusten jakaminen toisten kanssa tukee kehollista oppimista, jolla on myös sosiaalinen ulottuvuus.

Tekeminen on oma tietämisen tapansa ja ainoastaan sen, minkä on itse tehnyt, voi todella tietää (Venkula 2008, s. 9). Tekojen kautta syntyy sellaista tietoa, jota ei muuten muodostu. Tekemällä opitaan tietämään ja tuntemaan omat taidot ja valmiuksien taso (mts. 36–41). Käytännöllinen toiminta on ihmisen syvällisin yhteys maailmaan. Mitä vaativampaa tekeminen on, sitä läheisemmin tekijä sitoutuu todelliseen tapahtumaan. Erilaisten taitojen ylläpitäminen vaatii niiden jatkuvaa käyttöä, toisaalta jokainen teko vahvistaa jotakin taitoa. Taitojen toistamisessa kehittyy valmius eli taidon muisti (mts. 63). Se sijaitsee syvällä fyysis-mentaalisessa järjestelmässä, jossa oleva tieto on syventynyt ymmärrykseksi.

Käsityö on ollut omana tieteenalanaan Suomessa 30 vuotta, ensimmäisenä maailmassa (Kokko, 2022). Nykyisin käsityö on nouseva tieteenala myös Norjassa, Ruotsissa ja Virossa, joiden kanssa Suomella on käsityötieteen yhteiskehittämisprojekteja. Käsityötiede tutkii käsityön valmistusprosessia, merkityksiä, kulttuuriperintöä, sosiaalisia näkökulmia ja sitä, miten käsityö muuttuu ympäröivän maailman muuttuessa. Erityisesti Norjassa ja Ruotsissa ollaan kiinnostuneita kehollisesta oppimisesta. Niissä hyödynnetään muun muassa aivotutkimuksen menetelmiä tutkittaessa, mitä kehossa tapahtuu käsillä työskentelyn aikana. Suomessa käsityön ajankohtaisia ja kiinnostavia tutkimussuuntia ovat Kokon mukaan käsityön tulevaisuus, käsityöaktivismi, kestävä kehitys, hyvinvointi ja digitaalisuus sekä käsityön opetuksessa laaja-alainen osaaminen. Suomessa arvostetaan käsitöitä, käsityötaitoja, käsillä aikaansaamista ja jokaisella ihmisellä on jonkinlainen suhde käsitöihin (Vehne, 2022). Suomessa käsityön ajatellaan sisältävän tekstiilityöt ja tekniset työt, kun taas Ruotsissa käsitöihin luetaan myös puutarhan- ja maisemanhoito. Käsityö on pieni tieteenala, joka tarvitsee kansainvälistä yhteistyötä luodakseen laajempia näköaloja. Käsityö on nähty hyvin sukupuolittuneena. Siinäkin on muutosta nähtävissä käsityön muuttuessa perusopetuksen oppiaineena kohti monimateriaalisuutta ja sukupuolikäsitteen yleisesti laajentuessa.

2.2 Käsityön ja taitamisen merkityksiä

Käsityö kehittää motorisia taitoja, koordinaatiokykyä sekä aisti-, havainto- ja kognitiivisten prosessien välistä vuorovaikutusta (Väänänen & Pöllänen, 2021, s. 94–95). Taidollinen ja hienomotorinen harjoittelu vaikuttaa erityisesti 7–14-vuotiaiden kehittymiseen, myös tiedolliseen, mikä ilmenee oppimisedellytyksinä, taitona hankkia, käsitellä ja varastoida tietoa sekä käyttää kieltä. Kolmiulotteisuus ja materiaalisuus houkuttelevat luovuuteen, ongelmanratkaisuun ja käsityön vaiheittainen prosessi pitkäjänteiseen työskentelyyn.

Käsillä tekeminen on kehollista toimintaa, joka tallentuu kehon muistiin. Taitojen tai käsityön tekemisen vaiheiden tarkka kuvaaminen on sanallisesti usein hankalaa. Saadessaan materiaalit ja työvälineet käteen tekeminen on taitavalle tekijälle helppoa ja yksityiskohtaiset toiminnot palautuvat mieleen. Käsityön tekeminen sisältää paljon hiljaista tietoa. Taito kehittyy tietoisesta ongelmasta harjoittelun kautta hiljaiseksi osaamiseksi ja tiedoksi (Syrjäläinen, 2006, s. 110). Hiljainen menettelytapatieto sisältää aisti- ja tunnetietoa. Aistitieto kehittyy taidon myötä, on sanatonta ja välittyy aistien kautta, kuten materiaalin tuntu ja ulkonäkö, jotka kertovat materiaalin ominaisuuksista ja vaikutuksista tehtävään työhön. Tunnetieto on

intuitiivista vaikutelmien erittelemistä. Syrjäläisen mukaan hiljaiseen tietoon liittyy myös it-sesäätelytieto, joka sisältää tekijän itsensä kehittämiä tiedon, havaintojen ja työskentelyrytmin hallinnan tapoja, jotka ohjaavat oikean toimintatavan valinnassa.

Venkula (2008, s. 111) kirjoittaa, että korvaisi hiljaisen tiedon käsitteen kokemusjohteisella tiedolla. Hänen mielestään kokemusjohteinen tieto kuvaa paremmin sitä tietämystä, ajattelua ja toimintatapoja, jotka johdetaan kaikesta ihmisen kokemasta ja tekemästä. Kokemusjohteisen tiedon muodostumiseen vaikuttavat ihmisen ulkoiset tapahtumat, oma tekeminen ja mentaalisen järjestelmän osajärjestelmät, jotka syklisesti kiertyvät toisiinsa ja ilmentävät aikaisempaa käytännön kokemusta ja luovat jatkuvasti uutta. Kokemuksista syntyy tietoa vasta, kun kokija ymmärtää, miten noiden kolmen eri tekijän kohtaaminen on tapahtunut. Ymmärtäminen koetaan oivalluksena, taitona tai valmiutena, ja se kiteytyy uusina mentaalisisina tai ulkoisina tapoina. Myös intuition taustalla on runsaasti käytännöllistä toimintaa, tapahtumia ja havaintoja eli eri tavoin muodostunutta käytännön kokemusta, josta voi nousta yllättäviä ratkaisuja (Venkula, 2008, s. 116–118). Intuitiiviset oivallukset ovat kokemusmaailmasta esille nousevia asioita. Kokemusmaailma muodostuu jatkuvasti käytössä olevien tapojen vuorovaikutuksesta ja kehittyä osallistuttaessa omilla teoilla tapahtumiin. Huutilaisen (2019, s. 64–65) mukaan taitomuisti on osa pitkäkestoista muistia. Taitomuisti ei ole sanoiksi puetussa muodossa. Sanaton kehollinen taito pystytään palauttamaan mieleen tekemisen avulla. Näyttäisi siltä, että hyvät motoriset taidot omaavilla lapsilla on myös hyvä oppimiskyky kognitiivisissa tehtävissä. Vaativa motorinen harjoittelu voisi tukea erityisesti vaativaa kognitiivista toimintaa kuten tarkkaavaisuuden säätelyä, muistia ja oppimista.

Kojonkoski-Rännäli (2000, s. 119–126) pohtii, että yksi suurimpia onnen lähteitä elämässä voi olla itsessä olevien mahdollisuuksien aavistaminen ja niiden käyttöön ottamisesta sekä taitojen hallinnasta syntyvä osaamisen ja kykenevyyden kokemus. Hän kirjoittaa taitojen ja tietämisen tapojen arvottamisesta yhteiskunnassa ja valinnoista, joiden seurauksena saattaa jokin inhimillinen taidon osa jäädä ottamatta käyttöön ja merkittävä voimavara hyödyntämättä sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta. Ihmisen tietoisuus on tyyppiä ”minä osaan” ja kehollisten taitojen harjaannuttamisen laiminlyönti on yksilön kehittymisen kannalta haitallista. Keholliset taidot mahdollistavat erilaiset kokemukset eli avaavat kokemushorisontteja. Ihmisen elämismaailmaan kuuluvat sekä psyykkis-henkinen että kehollinen kokemushorisontti. Taitojen harjaannuttaminen merkitsee taitajalle kykyä kokea enemmän ja ymmärtää paremmin itseään ja maailmaa. Taidon kokemus materiaalia muokatessa ja liikkeiden hallinta

auttavat ihmistä kiinnittymään maailmaan ja tuntemaan luottamusta muutoksen hallintaan. Ihmisen voimavarat ovat yksilöllisiä ja ne lisääntyvät, kun niitä käytetään, tai toisaalta jos niitä ei harjoita, voi tuo oma voimavara jäädä jalostumatta. Kojonkoski-Rännäli toteaa, että taito on aina yksilöllistä ja taitajan omaa. Tietäminen on käsitteellistä asioiden hallintaa ja taitaminen on tekemisen hallintaa. Tietäminen kehittyy ja ilmenee toiminnassa. Puhutaan myös taitotiedosta.

Käden motoriikan, ihmisen ajattelun ja taitojen kehitys kulkevat rinnakkain (Huotilainen, 2016, s. 32–36). Aivojen kannalta käden ohjaaminen ja käsien iholla tunteminen ovat erittäin tärkeitä tehtäviä. Liikeaivokuoresta on varattu laaja alue käsien liikuttamiselle samoin kuin tuntoaivokuoresta vastaanottamaan käsistä tulevaa tuntotietoa. Tunto- ja liikejärjestelmien yhteistyö mahdollistaa sen, että opimme taidon, miten tarttua vaikkapa hauraisiin esineisiin niiden vaatimalla herkkyydellä. Jatkuva käsien käyttäminen, oman tekemisen ja laadun kehittäminen sekä tarkkailu ovat johtaneet aikojen kuluessa tekemistä ja elämää helpottaviin keksintöihin ja työvälineisiin. Käsillä tehdessä olemme aktiivisia ja vireystilamme pysyy, vaikka istuimme paikallamme. Tekeminen synnyttää positiivista aikaansaamisen tunnetta ja yleisen hyvän mielialan. Tämä vaikuttaa esimerkiksi kognitiivisista testeistä suoriutumiseen, oppimistuloksiin ja mielenterveyteen. Käsillä tekemisen kautta voi löytää itseä motivoivaa ja aktivoivaa tekemistä. Käsillä tekeminen lisää opetettavan sisällön syvällistä ymmärtämistä ja auttaa oivaltamaan, millaisiin konkreettisiin tehtäviin tietoja tarvitaan. Aivomme ovat pysyneet samantaisina, vaikka käsillä tekeminen on muuttunut ja vähentynyt. Maailman robotisoituessa käsillä tehtävästä työstä tulee eräänlaista luksusta. Huotilainen pohtii, että konkreettinen tekeminen saattaa tulevaisuudessa olla itsestään selvä toimintatapa monella elämän alueella kuten oppimisessa ja mielenterveyden hoitamisessa. Ajattelu perustuu käsiin, ja kaikki käsillä tekeminen on perusälykkyyden rakentamista (Huotilainen, 2019).

2.3 Käsityö- ja muotoilukasvatus

Kojonkoski-Rännälin (2000, s. 126) mukaan kasvattajan rooli on pitkäjänteinen, luottamukselle rakentuva vuorovaikutteinen kasvatus- ja oppimisprosessi, jossa kasvatettavan oma osuus sekoittaa kuviota. Kasvattajan tehtävä on luoda uskoa ja houkutellessa kasvaja tekemisen avulla löytämään omista voimavaroistaan aarre ja harjoittelemalla jalostamaan se omaksi taidoksi ja osaamiseksi.

Käsityökasvatuksen opintojen suorittaminen antaa pätevyyden toimia käsityöopettajana (Turun yliopisto, i.a.). Tutkimuskohteena on ihmisen intentionaalinen tuottamistoiminta materiaallisen maailman kontekstissa. Käsityökasvatuksessa tutkitaan käsityöprosessien oppimista sekä opettamisen pedagogisia ja didaktisia kysymyksiä varhaiskasvatuksesta korkeasteelle. Tutkimus liittyy laaja-alaisesti eri materiaalialueilla työtapoihin, teknologioihin ja kasvatustavoitteisiin.

Muotoile Suomi -strategia- ja toimenpideohjelmassa muotoilun käsite ymmärretään käyttäjän tarpeista ja arvoista lähtevänä suunnitteluna ja toteutuksena, joka on kokonaisvaltaista, käyttöympäristön huomioonottavaa ja noudattaa kestävyysperiaatteita (Työ- ja elinkeinoministeriö, i.a., s. 9). Muotoilun käsite on laajentunut aineettomaan suuntaan, esimerkiksi palveluiden, kokemusten ja konseptien muotoiluun (Oosi ym., 2017, s. 19).

Käsityömuotoilu eli craft-design on käsityön keinoin tehtävää suunnittelua ja muodon antamista (Nuutinen ym., 2014, s. 204). Oleellista on suunnittelu, käsityötaito sekä materiaalien ja työmenetelmien tunteminen ja soveltaminen. Käsityömuotoilu on pohjana teollisen muotoilun ja mallinvalmistuksen taidoille, sillä jokaisen ympärillämme olevan tuotteen on joku ennen teollista valmistamista suunnitellut ja käsin muotoillut.

Muotoilukasvatus on uusien mahdollisuuksien luomista, jossa välineet sekä tilaisuus innostavat itse keksimiseen ja tekemiseen (Leinonen ym., 2014, s. 15). Uutta tietoa rakennetaan yhdessä konkreettisen ja osallistavan tekemisen aikana, jossa oppimisprosessi on merkityksellisempi kuin lopputulos. Oman työskentelyn kyseenalaistaminen ja kehittäminen auttavat käsittelemään kritiikkiä ja toimimaan pitkäjänteisesti. Yhteinen keskustelu kehittää kommunikointi- ja perustelutaitoja sekä lisää ymmärrystä erilaisista ratkaisuja kohtaan. Oppilaiden näkemysten arvostaminen ja kannustava ilmapiiri tuovat edellytyksiä sosiaalisten taitojen ja itsetunnon kehittymiselle. Innostus ja kiinnostus omaan ympäristöön saa oppilaat keskittymään ja oppiminen tehostuu. Kokeileva käsin tekeminen vahvistaa luottamusta omiin kykyihin.

Muotoilussa ja muotoilukasvatuksessa suunnitteluprosessi ja suunnitteluajattelu ovat keskeisiä toimintatapoja ja keskenään vuorovaikutuksessa toteutuvia (Leinonen, 2014, s. 16, 25). Suunnitteluajattelu on erityinen tapa ajatella ja hahmottaa suunnitteluprosessi. Se liittyy ajatuksen ja toiminnan yhteen kehittyen ja syventyen suunnitteluprosessien toistuesssa. Muotoiluajattelulla taas tarkoitetaan ammattimaisten muotoilumenetelmien käyttämistä

ongelmanratkaisussa (Kehittämiskeskus Opinkirjo ym., 2019, s. 6–7). Muotoilun menetelmät perustuvat kokeilemiseen ja rohkaisevat villienkin ideoiden kokeiluun ja jatkokehittämiseen. Suunnitteluprosessi, joka voi liittyä esineisiin tai toimintaan, lähtee liikkeelle käyttäjistä. Visuaalisoinnin tavoitteena on herättää oma ajattelu ja keksiminen sekä auttaa synnyttämään uudenlaisia ideoita vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä tiimin kanssa.

Muotoilun suunnitteluprosessi muodostuu vaiheista, joita ovat Leinosen (2014, s. 26–27) mukaan ymmärtäminen, havainnointi, näkökulmat, ideointi, prototyyppien tekeminen ja testaus. Ymmärtäminen tarkoittaa muotoilutehtävän taustojen selvittämistä lähteistä ja keskustelemalla. Tehtävien tulisi perustua reaaliin maailmaan ja oppilaille merkityksellisiin asioihin. Havainnoinnissa tarkkaillaan ympäristöä, kysellään ja ihmetellään asioita käyttäjän näkökulmasta. Näkökulmavaiheessa valitaan tehtävään sopiva lähestymistapa. Ideointivaiheessa tuotetaan aluksi mahdollisimman paljon villedäkin ideoita, minkä jälkeen niitä arvioidaan sekä kehitetään yhdessä eteenpäin. Avoin ja kannustava ilmapiiri mahdollistaa mielikuvituksen käyttämisen ja uskalluksen ehdottaa mahdollisimman vaihtoehtoja. Idean valinnan jälkeen valmistetaan yksi tai useampi prototyyppi, jotka auttavat hahmottamaan idean konkreettisesti ja tuomaan esille kehittämistä vaativat kohdat.

Muotoilukasvatus opettaa ryhmätyötaitoja sekä ongelmien etsimistä, asettamista ja ratkaisujen keksimistä, mikä kehittää luovia ongelmanratkaisutaitoja (Leinonen, 2014, s. 22–26). Aktiivinen käsillä tekeminen ja tekemällä oppiminen vahvistavat osaltaan syvällistä oppimista ja ymmärtämistä. Muotoilukasvatuksessa oppiminen on tiedon rakentelua, kehittämistä ja luomista, ei tiedon siirtämistä. Sitoutuessaan suunnitteluprosessiin oppilaat oppivat muun muassa havainnoimaan, tunnistamaan tarpeita, etsimään ja löytämään ongelmia, miettimään vaihtoehtoja, tekemään erilaisia ratkaisuja ja esittelemään ideoitaan suullisesti ja visuaalisesti. Suunnitteluprosessi sisältää monenlaista pohdiskelua, itsearviointia, rakentavan kritiikin antamista ja vastaanottamista, keskeneräisten töiden tarkastelua ja töiden kehittämistä. Yhteistyöskentely luo perustan kriittiselle ajattelulle. Visuaaliset työtävät kuten luonnostelu, muistiinpanojen tekeminen ja kolmiulotteisten prototyyppien valmistus toimivat kommunikoinnin välineinä ja auttavat käsitteellistämään ideoita. Käyttäjälähtöinen prototyyppityöskentely kehittää oppilaiden empatiakykyä ja kasvattaa luottamusta omaan luovuuteen eli lisää luovaa itsetuntoa.

Kokemuksellisen oppimisen pedagogiikassa kokemus ymmärretään moniulotteisena ilmiönä ja välineenä, jolla käsityön muotoiluprosessia voidaan rikastaa ja syventää (Fernström & Kärnä-Behm, 2018, s. 3–34). Omien kokemusten ja tarinoiden kertominen voimaannuttaa, ja samalla toisten tarinoiden kuuleminen tuo ymmärrystä ajattelun moninaisuudesta. Kokemuksellinen analyysi auttaa hahmottamaan tarkasteltavaan asiaan liittyviä arvoja ja toiveita. Omien kokemusten käyttäminen suunnittelussa lisää prosessiin sitoutumista, itselle merkityksellisten asioiden käyttäminen tehtävissä tuo rohkeutta ja voimaa. Kokemuksellisuus ja sen merkitys tulee huomioida osana muotoilupedagogiikkaa, sillä sen on todettu edistävän merkityksellisten tuotteiden ja tuotoksien suunnittelemista ja tekemistä.

Loppukäyttäjien mukanaolo muotoiluprosessin aikana ja päätyttyä lisää omistajuutta (Lumme & Mattelmäki, 2018, s. 20–22). Parhaimmillaan osallistuminen on oppimisprosessi, josta muodostuu yhteisöön kuulumisen kokemuksia ja vastustus uudistuksia kohtaan pienenee. Ihmislähtöisessä ja käyttäjä osallistavassa yhteissuunnittelussa asioita ja ilmiöitä tarkastellaan käyttäjistä, heidän lähtökohdistaan ja arkikokemuksistaan käsin. Nuorten osallistuminen suunnitteluun ja päätöksentekoon vaikuttaa kyvykkyyden kokemukseen, lisää tietoa, käytännöllisiä taitoja sekä siteitä yhteisöön (Lumme, 2018, s. 33, 35). Lisäksi se vahvistaa kommunikaatio- ja neuvottelutaitoja sekä suunnittelu-, johtamis- ja ryhmänohjaustaitoja. Lapset ja nuoret ovat yleensä innokkaita ideoimaan ja esittämään raikkaita näkökulmia, kokeilemaan uusia toimintatapoja ja tuomaan esille omia näkökulmiaan. Aikuiset pystyvät kokeneempina arvioimaan tavoitteen mittakaavaa, toteutuksen edellyttämää työmäärää, aikataulua ja käytettäviä resursseja. Lasten ja nuorten osallistumisen erityisenä vaikeutena pidetään aikuisten ja lasten välistä valtasuhdetta, mikä tekee lasten ja nuorten osallisuuden kehittämisestä haasteellista. Huotilaisen (2019, s. 266) mukaan itseilmaisun tarve on erityisen suuri murrosiässä. Nuori haluaa olla yksilöllinen ja ainutkertainen, vaikka toisinaan samalla tavalla kuin muut nuoret tai ystävät.

Keinosen (2018, s. 8–9) mukaan muotoilualan jatko-opintoihin hakeutuvat nuoret ovat uteliaita, oma-aloitteisia, vuorovaikutteisia ja heillä on laaja yleissivistys. Nämä ominaisuudet antavat hyvän lähtökohdan muotoiluopintoihin. Yhteissuunnittelu on yksi muotoiluoppimisen perusajatuksista. Se on tutkimisen, kokeilun, uudelleenarvioinnin ja uusien ratkaisujen suunnittelun prosessi, luovaa, demokraattista, sitouttavaa, sosiaalista, tavoitteellista ja hauskaa. Muotoilussa on siirrytty esineiden suunnittelusta ihmisten arjen ja elämänlaadun parantamiseen.

Saariahon (2023, s. 6–7) mukaan käsityötaiteen opiskelijoiden havaintoprosessit kohdistuvat tekemisen kokonaisvaltaiseen kokemukseen eli oppimistilanteeseen materiaalisessa ympäristössä, itseen ja muihin. Havainnointi auttaa prosessin suuntaamisessa ja hallitsemisessa, mielikuvien luomisessa ja päätösten tekemisessä. Samalla havainnointi lisää tietoisuutta kehosta, omasta osaamisesta, tunteista ja motivaatiosta. Käsityötaiteen tekemisessä ja opiskelussa tunteet ovat vahvasti mukana ja liittyvät käsityöprosessin hallintaan, odotuksiin lopputuloksesta, oppilaiden tekemisen aikaiseen fyysiseen ja henkiseen tilaan sekä heidän sitoutumiseensa koko käsityöprosessin ajan. Parhaimmillaan käsityöprosessin aikainen emotionaalinen omistajuus ja opiskelijan henkilökohtainen kiinnostus toteutuvat itselle merkityksellisinä käsityötuotteina, oman osaamisen toteutumisenä ja lisääntyneenä itseymmärryksenä.

Saariaho (2023, s. 7) tuo tutkimuksessaan esille käsityötaiteen oppimiseen minäkompetenssi-käsitteen. Hän määrittelee sen opiskelijan kyvyksi hahmottaa, tiedostaa ja reflektoida omia kykyjään ja käsityöprosessin hallinnassa tarvittavia taitojaan. Siihen sisältyy myös käsitys omasta tyylistä, estetiikasta, tavoitteista ja tavasta sitoutua sekä löytää omia merkityksiä käsityön tekemiseen. Minäkompetenssi vaikuttaa siihen, mihin opiskelijat uskovat pystyvänsä, miten he asettavat tavoitteita ja kuinka he uskovat saavuttavansa ne, sekä omien tunteiden säätelyyn ja kykyyn säilyttää usko itseensä myös vaikeuksien tai epäonnistumisen jälkeen. Opiskelijan kykyä ottaa käyttöön minäkompetenssit ja toteuttaa koko potentiaaliaan käsityötaiteen tekemisessä Saariaho (s. 8) nimittää käsityötoimijuudeksi. Se ilmenee tasapainoisena prosessin kehollisena, emotionaalisena, mentaalisenä, sosiaalisena ja ajallisena hallintana, vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Käsityötoimijuutta voidaan kuvata myös opiskelijan itsenäiseksi otteeksi tai aktiiviseksi asenteeksi omaa tekemistä kohtaan.

Toiminnan tarkoituksen ymmärtäminen lisää oppimismotivaatiota ja tekemisen seuraaminen puolestaan herättää kysymyksen tekemisen tarkoituksesta (Huotilainen, 2019, s. 156). Mikäli tekemisen tarkoitus selviää, haluaa lapsi sitoutua oppimaan samaa tehtävää aivojensa peilisolujärjestelmän avulla (mts. 264–265). Huotilaisen mukaan peilisolujärjestelmä saattaa olla aktiivisempi, kun lapsi tarkkailee toisen lapsen tekemistä. Huotilainen kannustaa samanaikaiseen tekemiseen eli opettajia tekemään omaa käsityötään samaan aikaan kuin oppilaat työskentelevät oman työnsä parissa.

Käsityökasvatukseen ja sen pedagogiikkaan liittyvät tutkimukset kohdistuvat pääsääntöisesti perusopetuksen käsityön opetukseen. Käsityön taiteen perusopetuksen tavoitteet ja

toimintatavat eroavat perusopetuksesta. Nykyinen perusopetuksen käsityön opetussuunnitelma on samoilla linjoilla kuin käsityön taiteen perusopetuksen aikaisempi opetussuunnitelma. Esimerkiksi monimateriaalisuus, joka tuli perusopetuksen opetussuunnitelmaan uutena asiana, on ollut käsityön taiteen perusopetuksessa yleinen toimintatapa jo pitkään. Vehneen (2022) haastatteleva Kokko kertoo, että perusopetuksessa pohditaan tällä hetkellä laaja-alaista osaamista ja monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Sekä perusopetuksessa että käsityön taiteen perusopetusta antavissa oppilaitoksissa mietitään tulevaisuustaitoja ja niiden vahvistamista käsityön opetuksessa ja oppimisessa.

3 TULEVASSA AJASSA

3.1 Tulevaisuusajattelu

Elämme postnormaalia aikaa, jossa maailma koetaan yhä monimutkaisemmaksi, ristiriitaisemmaksi ja jopa kaoottiseksi (Dufva, 2020, s. 52). Yllätykset, epäjatkuvuudet ja jännitteet yleistyvät, ja normaalin käsite muuttuu hyödyttömäksi. Haluamme löytää yksinkertaisia selityksiä kohinan, yllätyksien ja hämmennyksen keskellä, mutta samaan aikaan joudumme hyväksymään monimutkaisuuden ja ymmärtämään kokonaisuuksia. Syntyy tarve nähdä asioiden välisiä yhteyksiä ja ymmärtää suurempaa kuvaa, taustoja, muutosten suuruuksia ja keskinäisiä suhteita. Postnormaaliaika tarkoittaa Sardarin (2019) mukaan kiihtyvässä tahdissa tapahtuvia muutoksia. Tutut sosiaaliset ja poliittiset asetelmat muuttuvat nopeasti uusien trendien, teknologioiden ja kriisien myötä. Historialliset vakiintuneet ja vaalitut ihanteet voivat kumoutua yhdessä yössä. Epätavalliset käsitykset ja tapahtumat voivat ilmaantua kuin tyhjästä, lisääntyä ja tulla hallitseviksi. Dufva ja Rekola (2023, s. 9) kirjoittavat, että postnormaalin ajan ilmiöistä ovat tulleet jo tutuiksi yllättävät kriisit, kuten koronapandemia, Venäjän hyökkäyssota, ruoka- ja energiakriisi ja sään ääri-ilmiöt. Postnormaali on yllätysten, epäjatkuvuuksien ja ristiriitojen maailma (Dufva, 2020b). Postnormaali haastaa miettimään vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Normaalius on kuplia, jotka ovat erilaisia eri ryhmillä. Vanhat asiat ovat kuolleet, uudet eivät ole syntyneet ja harva asia käy järkeen. Tulevaisuus ja nykyhetki ovat monimutkaisia ja kaoottisia, vastakkaisia ja ristiriitaisia.

Postdigitaalisuudessa digitaalisuus on kaikkialla (Dufva, 2020). Tarvitaan kriittistä tarkastelua digitaalisuuden eriarvoisuudesta ja siitä, miten se hallitsee maailmaa. Postinternetin aikana internet vaikuttaa estetiikkaan, kuvanlukuun ja todellisuuteen sekä muokkaa ajattelua. Digitaalinen ja fyysinen kietoutuvat toisiinsa. Tarvitaan monimuotoisia ratkaisuja. Visuaalisen kulttuurin koukerot vaativat media-, koodi- ja informaatiolukutaitoa. Perinteisiä työtapoja korvataan uusilla, toisaalta vastavoimana on paluu analogisiin välineisiin. Dufvan mielestä nopeasti muuttuvan maailman kohtaaminen vaatii avointa mieltä.

Tähkápään (2024) mukaan paluuta entiseen normaaliin ei ole, vaikka yritämme suojamureilla ylläpitää vanhoja aikoja. Tarvitaan tietoista tunkeutumista tulevaisuusajatteluun, jossa pohditaan ja kyseenalaistetaan tulevaisuudesta esitettäviä oletuksia ja mietitään, voidaanko ajatella toisin. Tähkápää korostaa, että tulevaisuusajattelu ja tulevaisuusvastuu kuuluvat

kaikille. Tulevaisuutta ei voi ennustaa, mutta sitä ei myöskään ole ennalta määrätty, joten siihen voi vaikuttaa ennakoimalla, kuvittelemalla vaihtoehtoisia tulevaisuuksia ja toimimalla niiden perusteella. Jokaisella on jonkin asteinen mahdollisuus vaikuttaa omalta osaltaan tulevaisuuteen eli tehdä tulevaisuutta. Tulevaisuustieto on luonteeltaan jonkun ajattelun tuotos ja näkemys.

Megatrendit ovat hitaasti muuttuvia laajoja ja yleisiä kehityskulkuja, koostuvat useista ilmiöistä, tapahtuvat usein globaalilla tasolla ja niiden kehityssuunnan oletetaan jatkuvan samansuuntaisena (Dufva & Rekola, 2023, s. 9; Dufva, 2020, s. 6). Megatrendit ovat tuttuja asioita ja muutoksia, jotka tapahtuvat jo nyt ja erittäin todennäköisesti myös huomenna. Ne antavat hyvän kuvan laajoista tulevaisuuden muutoksista, joita voidaan tarkentaa trendeillä, heikoilla signaaleilla ja tarkastelemalla jännitteitä. Megatrendien tarkasteleminen on oleellinen osa tulevaisuuksien pohdintaa. Ne ovat nähtävissä yllättävien tapahtumien taustalla, ja vaikka yllätyksiä ei voi tarkalleen ennustaa, voi niitä ennakoida (Dufva & Rekola, 2023, s. 9). Oleellista ei ole tarkka ennustaminen vaan erilaisten yllättävien mahdollisuuksien hahmottaminen ja niistä oppiminen. Nykyisiä megatrendejä on viisi, joista yksi on luonnon kantokyvyn mureneminen eli elämä keskellä ekologista kestävyyskriisiä (mts. 10–11). Toisen mukaan hyvinvoinnin haasteet kasvavat. Niitä ovat väestön ikääntyminen, monimuotoistuminen ja keskittyminen kasvukeskuksiin sekä epävarmuuden aiheuttamat, lisääntyvät mielenterveysongelmat. Kolmantena on syvenevä demokratian kriisi, mikä tarkoittaa yleistä luottamuksen rapautumista, informaatiovaikuttamisen kasvamista ja geopoliittisen valtataistelun lisääntymistä. Neljäs megatrendi on kiihtyvä kilpailu digivallasta. Saman aikaan, kun dataa kerätään ja hyödynnetään yhä enemmän, kiistellään digimaailman pelisäännöistä. Haasteina ovat teknologiajätien ylivalta sekä kriittisten resurssien riittävyys. Teknologia ja data ovat yhä enemmän ihmisten arjessa. Viidentenä on talouden perustan rakoileminen. Globaalin eriarvoisuuden kasvaminen, ekologinen kestävyyskriisi ja vastuullisuuden laajentuminen edellyttävät talousajattelun uudistamista.

Trendejä täydentämään etsitään heikkoja signaaleja tuomaan tarkasteluun yllättävämpiä kehityskulkuja ja ohjaamaan toisenlaiseen ajatteluun (Dufva ym., 2022, s. 9). Heikot signaalit korostavat epäjatkuvuutta ja ohjaavat kysymään ”Mitä jos kaikki olisikin toisin?”. Ne voidaan nähdä merkkinä jostakin, joka haastaa nykyjärjestelmää, ja ne ovat samalla työkalu toisenlaisten maailmojen kuvittelemiseen. Postnormaalissa yllätysten ajassa vanhat tavat toimia ja käsitykset tulevaisuudesta eivät auta ratkaisemaan tämän hetken haasteita. Heikkojen

signaalien tarkastelu auttaa tunnistamaan ja haastamaan tulevaisuusoletuksia ja avartamaan omaa käsitystä siitä, mitä kaikkea voi tapahtua tulevaisuudessa. Ne auttavat myös ymmärtämään erilaisia näkökulmia ja niiden syitä, sisäistämään yllätyksellisempiä kehityskulkuja ja pohtimaan asioita oman elämän tai työn, kulttuurin tai kansalaistoiminnan kannalta. Heikot signaalit auttavat lisäksi tunnistamaan uusia mahdollisuuksia, tapoja vaikuttaa ja alkavia kehityskulkuja, joita halutaan vahvistaa ja, siten rakentaa yhdessä parempia tulevaisuuksia.

Kojonkoski-Rännäli (2023a) puhuu tulevaisuudilemmasta tarkoittaen, että vaikka maailmassa monet asiat muuttuvat koko ajan, osa nopeastikin, voimme vaikuttaa ja kehittää niitä haluamaamme suuntaan. Lisäksi on asioita, jotka muuttuvat hyvin hitaasti, jos lainkaan. Niihin vaikuttaminen on vaikeaa tai mahdotonta. Emme aina erota näitä kahta toisistaan, mikä luo ristiriidan. Olemme taipuvaisia uskomaan rajattomaan muutosvoimaamme maailmassa. Kojonkoski-Rännälin mukaan ihmisellä on kolme aikaan liittyvää kykyä: muisti, joka koskee menneisyyttä, ymmärrys, joka koskee nykyhetkeä, ja huolenpito, joka koskee tulevaisuutta. Tulevaisuuden tutkimus on siis myös huolenpidon tiedettä.

Salonen (2020) puhuu planetaarisesta sivistyksestä. Olemme siirtyneet aikaan, jossa maapallon tulevaisuus on ihmisen vastuulla ei vain paikallisesti vaan planetaarisesti. Ihminen on osa luontoa, ja huolenpidon piiri sisältää myös elottoman luonnon eli materiaalit. Yksilö- ja ihmiskeskeisestä tavasta elää tulee siirtyä elämäkeskeisyyteen. Salonen kysyy, kuinka saadaan paras esiin ihmisestä. Ratkaisuksi hän tarjoaa luovuttamattoman ihmisarvon, eli ihminen on arvokas, koska on syntynyt ihmiseksi. Tämän ajatuksen varaan voidaan rakentaa tulevaisuutta. Voimme luoda tulevaisuudesta jotakin muuta kuin mitä menneisyys antaa olettaa. Jokaisen tulee tehdä oman ja planetaarisen hyvinvoinnin eteen sen mitä voi. Tilallinen ulottuvuuskäsitys laajentuu, eli paikka, jossa olemme, ei määritä hyvinvointia kokonaan vaan läsnä on aina myös alueellinen ja globaali ulottuvuus. Suurimmalla osalla kuluttamistamme asioista on sidoksia eri puolille maapalloa, eli olemme väistämättömästi maailmankansalaisia.

Vuonna 2020 tehdyn tutkimuksen mukaan 14–24-vuotiaita nuoria mietityttivät tulevaisuudessa etenkin ympäristöön, terveyteen, talouteen ja yhteiskunnan vakauteen liittyvät asiat (Limnell ym., 2022, s. 11). Epävarmuutta aiheuttivat ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden väheneminen, terveydentila ja pandemiat, ihmisten eriarvoisuus, syrjäytyminen, tulo-

ja varallisuuserot, levottomuudet, ääri liikkeet, pakolaisongelma, rikollisuus, ihmiskauppa, huumeet ja rahanpesu sekä ulkoinen turvallisuus eli terrorismi, sodanuhka ja asevarustelu.

3.2 Avaintaitoja tulevaisuudessa

Nuoret pohtivat vuonna 2020, millainen on tulevaisuuden työelämä ja millaisia taitoja tullaan tarvitsemaan (Limnell ym., 2022, s. 77, 81, 85, 91). Yleisesti voidaan nähdä, että työnteon tavat, rakenteet ja mahdollisuudet tulevat monipuolistumaan. Tulevaisuuden työn tulee aktiivisesti parantaa ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin tilaa. Työn määrän sijaan tullaan katsomaan enemmän työn merkitystä. Mahdollisuuksia tarjoaa erityisesti kiertotalous, jossa uusien tavaroiden tuottamisesta ja kuluttamisesta tullaan siirtymään palveluiden käyttämiseen eli jakamiseen, vuokraamiseen ja kierrättämiseen. Se tuo uusia työpaikkoja ja yrityksiä korjaus-, vuokraus- ja kierrätysalalle.

Tulevaisuudessa osaamista hankitaan yhä useammin perinteisten oppilaitosten lisäksi muun muassa töissä, harrastustoiminnassa ja verkkokursseilla (Limnell ym., 2022, s. 93–94). Samalla joudutaan laajentamaan näkemystä siitä, miksi opitaan. Tulevaisuudessa ovat yhä tärkeämpiä elämänhallinta- ja tunnetaidot sekä monimutkaisten kokonaisuuksien hahmottaminen. Niiden osaaminen parantaa myös yhteiskunnan uudistumiskykyä ja luo edellytykset hyvinvoinnille ja osallisuudelle. Työelämässä tarvitaan lisäksi työn suunnittelun ja ajanhallinnan taitoja. Kun työntekijöiden autonomia kasvaa ja työ ei ole enää riippuvaista paikasta ja ajasta, tarvitaan osaamista esimerkiksi palautumisen varmistamiseen. Tulevaisuuden työelämässä tarvitaan metataitoja eli sellaista osaamista, joka tukee tiettyyn aiheeseen sidottua osaamista. Metataitoja ovat kriittinen ja luova ajattelu, nykyisen haastaminen, tiedon sitominen laajempaan kontekstiin, yllättävien yhteyksien luominen ja toisenlaisten mahdollisuuksien kuvittelu. Hiltusen (2019, s. 131) mukaan taitoja, jotka tulevat korostumaan, ovat medialukutaidot, luovuus, kriittinen ajattelu, esiintymistaidot, ryhmätyöskentely, kulttuuriosaaminen, empatia, itseluottamus ja yrittäjyys. Hän ajattelee, että *koulutus*-sana korvautuu tulevaisuudessa oppimisella.

Nuorisotutkimuksessa nuoret nostivat luottamuksen yhteiskunnan toimivuuteen ja oikeudenmukaisuuteen tärkeimmäksi suomalaisessa yhteiskunnassa säilytettäväksi ja ylläpidettäväksi voimaksi (Limnell ym., 2022, s. 168–171). Luottamus on näkymätön liima, vakauden perusta sekä kykyä ja tahtoa toimia yhdessä. Se on ajattelua ja tekoja, epävarmuuden sietämistä ja

pyrkimystä hyvään. Luottamus perustuu yleensä kokemuksiin ja näkemyksiin toisista ihmisistä, eli sen syntymiseen voidaan vaikuttaa. Luottamus synnyttää luottamusta. Luottamus on voimavara, joka luo hyvää ja onnellista elämää sekä ennustettavuutta muiden ihmisten ja maailman toiminnassa, ja myös kyky, jonka merkitys korostuu kuljettaessa kohti epävarmaa tulevaisuutta. Valistunut ihminen ei huolestu turhasta, vaan hänellä on kohtuullinen perus- ja itseluottamus myös uutta kohtaan (mts. 172). Valistunut luottamus on empatiakykyä ja avoimuutta, jonka merkityksen voidaan olettaa kasvavan tulevaisuudessa.

Monisyiset ilmiöt kuten ilmastonmuutos ja eriarvoisuus vaativat kykyä käsitellä abstrakteja aiheita ja suuria kokonaisuuksia (Kankainen, 2022). Tarvitaan muun muassa ongelmanratkaisutaitoja, kykyä vertailla erilaisten asioiden merkityksiä ja oman toiminnan ohjaamista. Tärkeitä tulevaisuuden työelämätaitoja ovat myös oppimiskyky, jatkuva oppiminen, oman osaamisen kehittäminen sekä tiedonhaku- ja tiedon arviointitaidot. Ihmistaidot, kuten vuorovaikutusosaaminen, empatia ja kyky tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa, tulevat korostumaan työelämässä. Työelämässä jaksaminen ja ylipäänsä ihmisenä oleminen nykymaailmassa vaatii resilienssiä eli selviytymis- ja toimintakykyä muuttuvissa olosuhteissa.

Kansallisen muotoiluohjelman mukaan kaupungistuminen kiihtyy, yhteiskunnallisten palveluiden määrä lisääntyy ja digitalisaatio nopeutuu (Työ- ja elinkeinoministeriö, i.a., s. 11, 22, 25). Muutosten mukanaan tuomiin mahdollisuuksiin tarttuminen edellyttää muotoiluosaamisen ja sen hyödyntämisen vahvistamista ja monipuolistamista. Osaamisen, tutkimuksen ja koulutuksen kansainvälisesti korkea taso vaikuttaa hyvinvointiin ja kilpailukykyyn. Muotoiluohjelmassa ehdotetaan, että muotoiluopetus sisällytetään varhaiskasvatuksesta lähtien jokaiselle koulutusasteelle ja muotoilukasvatuksen osuutta vahvistetaan myös taiteen perusopetuksessa. Muotoilukasvatuksen tavoitteena on lisätä kriittistä muotoiluymmärrystä ja -osaamista yhteiskunnassa. Muotoilulukutaidon oppimista edistää omakohtainen tekeminen ja sen avulla oppiminen.

3.2.1 Käsityö ja tulevaisuus

Maailmankauppa on WTO:n tietoihin perustuen kasvanut viime vuosina hitaammin kuin globaali kansantuote (Kojonkoski-Rännäli, 2019). Valmistuksen paikallinen osuus näyttäisi siis kasvavan. Tuotteet tulevat olemaan entistä yksilöllisempiä, ja ne valmistetaan lähellä käyttäjiä. Tämä voi tarkoittaa joidenkin tavaroiden tuotannon paluuta ulkomailta takaisin Suomeen.

Tämän mahdollistaa digitaalisesti ohjatut ja teknisesti joustavat koneet. 3D-skannaus, robotisaatio ja 3D-tulostus yhdistävät digitaalisen ja fyysisen maailman muodostaen tavaroiden digitaalisen valmistusketjun, jossa toimitusaika lyhenee ja työvaiheita jää pois tai niitä pystytään yhdistämään. Tekoäly ja uudet mittaus- sekä mallinnustekniikat puolestaan nopeuttavat yksilöllistä suunnittelua. Koneiden ohjelmointiin tarvitaan kuitenkin ihmisiä. Kojonkoski-Rännälin mukaan paras ohjelmoija yksilöllisessä tavaran tuottamisessa on henkilö, joka hallitsee tuotteen käsityöllisen valmistamisen eli tekemisprosessin kaikki vaiheet. Myös materiaalien tuntemus, tuotteiden taiteellisen ja teknisen suunnittelun yhteensovittaminen sekä prosessin toiminnan arviointi ovat käsityöhön kuuluvia taitoja. Hänen mukaansa käsityötaidoilla tulee olemaan kysyntää tulevaisuudenkin ammateissa, koodaustaidoilla lisättynä. Monella ammatilalla on pulaa ihmisistä, joilla olisi riittävät hienomotoriset taidot omalle alalle (Huotilainen, 2019, s. 270).

Nuutisen ja Soini-Salomaan (2014, s. 144) mukaan tulevaisuusajattelu on sisäänrakennettu osa muotoilun sekä käsi- ja taideteollisuuden ammatillista identiteettiä. Tulevaisuudentutkimuksella voidaan nostaa esille alan sisältämiä tiedostamattomia pyrkimyksiä, näkemyksiä ja tavoitteita. Kriittinen tulevaisuustietoisuus on nouseva näkökulma yleisesti ja myös käsityön sekä muotoilun koulutuksessa ja ammateissa. Tekojen tulevaisuusvaikutusten tiedostaminen ja eettinen vastuunottaminen ovat keskeisiä lähtökohtia käsityö- ja muotoiluprosesseissa. Tulevaisuudentutkimus voi vahvistaa ja laajentaa tätä näkökulmaa suurten, globaalejakin ulottuvuuksia sisältävien haasteiden edessä. Sen tehtävä on auttaa asioiden ja asiakokonaisuuksien erilaisten vuoro- ja seurausvaikutusten ymmärtämistä sekä tuoda esille uuden oivaltamisen, ymmärtämisen ja voimaantumisen mahdollisuuksia. Tulevaisuus on lukemattomien mahdollisuuksien tila, ei vain tyhjä avaruus.

Tulevaisuussuuntautunut käsityön oppiminen on ymmärrystä suunnittelun ja muotoilun vaikutuksista ihmisiin ja ympäristöön (Nuutinen ym., 2014, s. 203, 207–209). Pyrkimys on kasvattaa oppijoista aktiivisia oman esine- ja rakennetun ympäristönsä muokkaajia. Käsityö elinikäisenä osaamisena ja taitoina on kestävän kulttuurin todentamista valintoina ja tekoina. Vahva itse tekemisen kulttuuri (do-it-yourself) on nousussa, eli käsityöharrastaminen ja -ammattilaisuus täydentävät toisiaan. Teknologinen kehitys ja sosiaalinen media muokkaavat myös käsityön luonnetta. Käsityö ja sen tekemisen välineet muuttuvat, kun teknologia tuo uusia tuottamistapoja kuten 3D-tulostustekniikkaa. Luonnonmateriaalien rinnalle tulevat tulevaisuudessa älymateriaalit ja uudet tulostettavat materiaalit. Keksijät, korjaajat ja käsityöläiset

muodostavat tulevaisuudessa yhteistyöverkostoja, jotka tuottavat nopeita ja uusiutuvia innovaatioita. Kysymys on yksilöllisistä valinnoista ja uudenlaisista lähestymistavoista tuottamiseen, kuten siirtymisestä tuotekeskeisyydestä palvelukeskeiseen ajatteluun ja avoimiin yhteisöllisiin toimintamalleihin.

Dufvan (2020a) mukaan digitaalisuus on elämässämme kaikkialla. Esimerkkinä hän mainitsee somessa jaetun digitaalisen maisemakuvan, joka sisältää monenlaista dataa kuten tunnistettavan paikan, brändin ja kasvot. Kuvan välittämää dataa kerätään ja sitä voidaan käyttää moniin tarkoituksiin. Dufvan mukaan digi grasping on osallistumista digitaalisen tulevaisuuden tekemiseen eli sitä, että kysytään, ollaan kiinnostuneita, tehdään ja ymmärretään. Vastakohtana on ignorence, jossa käytetään digitaalisia asioita, mutta ei välitetä siitä, miten ne toimivat. Hänen mukaansa itse tekemällä ymmärretään eli käsitetään. Kokemuksen ja tiedon yhdistäminen abstraktiin ajatteluun synnyttää uudenlaista ajattelua, jolloin maailma käsitetään eri tavalla. Käyttämällä suunnittelussa algoritmeja voidaan tuottaa odottamattomia tuloksia ja luoda jotain aivan uutta (Johanssen, 2019). Digitaalisessa käsityössä suunnittelija tekee sekä algoritmit että käsityöllisen suunnittelun. Algoritmien avulla voidaan tuottaa satoja suunnitelmia ja varsinainen tuote toteuttaa käsityönä.

3.2.2 Kestävyyssajattelu

Väänänen ja Pöllänen (2021, s. 89) kirjoittavat kestävästä käsityön kädenjäljestä ja siitä, mitä se tarkoittaa tässä ajassa. Ilmaston muutoksesta on siirrytty ekokriisin aikakaudelle ja kestävä kehityksen sijaan voidaan puhua ekososiaalisesta sivistyskäsityksestä, jonka arvopohjana on vastuullisuus, kohtuullisuus ja ihmisten välisyys. Se merkitsee muutosta myös päätöksenteon hierarkiaan. Ensisijaiseksi nousevat ekologiset kysymykset, seuraavana ihmisoikeuksiin liittyvät asiat ja vasta kolmantena talous ja sen vakaus. Jälkimateriaalisessa hyvinvointiyhteiskunnassa etsitään tasapainoa omistamisen ja olemisen välille. Kestävä käsityön menettely- ja toimintatapoja koskeva keskustelu liittyy yhteiskunnan tasolla käsityön opetukseen; kulttuuritasolla käsityön perinteeseen, arvoihin, jatkuvuuteen sekä kannanottoihin ja yksilöiden tasolla taitoihin, tietoihin ja arvoihin suhteessa ympäröivään maailmaan.

Käsityö voidaan nähdä toimintana, tuotteena tai aineettomana käsityönä (Väänänen & Pöllänen, 2021, s. 93–94). Toimintana se ilmenee käsityön kertyvinä taitoina ja tietoina, jotka yhdessä muokkaavat arvoja ja asenteita muodostaen ideologiaa. Kestävä käsityö tuotteina

merkitsee materiaaleja, tekniikkaa, laatua, tarvetta, estetiikkaa ja elinkaarta. Aineeton käsityö sisältää sosiaalisia, taloudellisia, yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja ympäristöllisiä näkökulmia. Käsityö syntyy materiaalista käsillä tekemällä, ja aineeton käsityö sitoo sen ympäröivään maailmaan antaen sille erilaisia merkityksiä, kuten kasvatuksellisia tai kulttuurisia. Käsityön tekijän tulee tuntea käsityön moninaiset ulottuvuudet pystyäkseen tekemään kestäviä valintoja. Käsityön kestävyysajattelua voidaan tehdä yksilötasolla näkyväksi muun muassa elinkaariajatteluna, kestävinä tuotteina, kierrättämisenä ja tuotteiden uusiokäyttönä.

Kestävillä arvoilla viitataan ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti harkittuun, inhimillistä arvomaailmaa edistävään kehitykseen, joka säilyttää elämisen edellytyksiä tuleville sukupolville (Räisänen ym., 2014, s. 52). Käsityössä voidaan suunnittelun aikana tarkastella kestävyteen, käytettävyyteen ja elinkaariajatteluun liittyviä arvoja. Käsityössä ja yhdessä tekemisellä voidaan oppia kunnioittamaan materiaaleja sekä ymmärtämään kulttuurisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestäviä arvoja. Resursseja mittaavan jalanjäljen sijasta käsityössä voitaisiin puhua tuntevasta, tekevästä ja osaavasta kädenjäljestä (mts. 59).

Käytännöllinen järki kehittyy käytännön tekemisessä ja työssä, mikä vaatii aikaa ja taitojen harjoittelua (Kojonkoski-Rännäli, 2022). Kokonaisuuksien näkeminen ja ymmärtäminen edellyttää harjaantuneita käytännön taitoja, järkeä ja teoreettista tietoa. Käsityö kehittää kykyä arvioida asioiden suhteita toisiinsa ja kokonaisuuteen, nähdä tapahtumien taustatekijöitä sekä ennakoida seurauksia, mikä on olennaista vastuullisuuteen kasvamisessa. Käytännöllinen järki on sisäinen kvalifikaatio eli kyky tai taito (Kojonkoski-Rännäli, 2023a). Samalla se on myös hyve, joka vaatii kehittyäkseen samanaikaisesti sekä henkisten että fyysisten kykyjen kehittämistä. Näitä kykyjä tarvitaan konkreettisesti tuottamistoiminnassa.

Kojonkoski-Rännälin (2021) mukaan vastuullinen järkevyys ihmisessä kehittyy muun muassa, kun hän muokkaa käsin luonnonmateriaaleja. Se on tavallaan kunnioittavaa hoivamista. Käytännönkokemukset opettavat tuntemaan sekä omia mahdollisuuksia että rajoja. Käytännönjärki sisältää eettisen näkökulman ja auttaa ihmistä muodostamaan toimintaa perustelevalle mielipiteelle, ymmärtämään tekoja ja niiden seurauksia sekä elämään oikealla tavalla ympäristöönsä sopeutuen. Kehollinen kokemus materiaalista lisää materiaalituntemusta sekä ymmärrystä sen alkuperästä. Tämä voi luoda yhteyden luonnon kunnioitukselle (Kojonkoski-Rännäli, 2022). Materiaaliosaaminen hyödyttää käsityön suunnittelua ja tekemistä sekä kriittisyyttä kuluttamiseen.

Materiaaleilla on keskeinen rooli käsityössä. Materiaalit ovat käsinkosketeltava osa käsityötä, ja niillä on myös yhteys ajatteluun (Kröger & Turunen, 2021, s. 86, 89). Materiaalien käyttämisestä kuvataan neuvotteluksi materiaalin ja tekijän välillä, käden, materiaalin ja mielen dialogiseksi suhteeksi, ajatteluksi materiaalien kautta tai keholliseksi tiedonrakenteluksi. Käsityössä käytettävien materiaalien kestävyysajattelussa tulee pohtia niiden ekologisuutta, eettisyyttä, elinkaarta ja käytettävyyttä, joihin voidaan vaikuttaa esimerkiksi hyvällä suunnittelulla.

Kääriäinen (2024) pohtii materiaalien ekologista kestävyyttä. Hän toteaa, ettei mikään materiaali itsessään ole paha, vaan materiaalien tulisi herättää käyttäjissä innostus ja kiinnostus vastuulliseen käyttäytymiseen. Materiaalien tarkastelussa esille tulevia kysymyksiä ovat muun muassa mistä materiaali tulee, miten se on valmistettu, mihin tarkoitukseen se sopii, onko sitä turvallista käyttää, miten siitä valmistettua tuotetta huolletaan ja korjataan, voiko materiaalin kierrättää tai kompostoida ja mihin materiaali päättyy käytön jälkeen.

Upcycling on melko uusi termi ja tarkoittaa hyödyntämättömän ylijäämämateriaalin tai ole-massa olevan tuotteen muuntamista siten, että tuotteen laatu paranee tai sen arvo nousee (Malleus, 2022, s. 9, 11, 22–23). Upcyclingissa eli uusiotuotannossa on tärkeää oppia havaitsemaan näennäisesti arvottoman tuotteen tai materiaalin piilevät mahdollisuudet. Kysymys on arvoista ja siitä, millaista toimintaa ne synnyttävät. Upcycling perustuu omaan ideointiin ja käsillä tekemiseen. Taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen kestävyys vaatii yksilötasolla kestävästä muutosta ajattelussa. Kierrätysmateriaalit tarjoavat mahdollisuuden kokeiluun ja luovaan uskallukseen. Koska kyseessä on lähtökohtaisesti jätemateriaali, ei haittaa, vaikka heti ei onnistuisikaan. Uusintamiseen tarvitaan osaamista ja inspiraatiota. Osaamattomuus turhauttaa, joten tämäkin käsillä tekemisen muoto vaatii harjoittelua.

Kestävä kehitys tarvitsee kädentaitojen, korjaamisen ja uudistamisen ammattilaisia, kun maailman energia- ja raaka-aineresurssit hupenevat (Nuutinen ym., 2014, s. 207). Kestävän kehityksen mukaiset vaatimukset laadukkaammista tuotteista lisäävät tuotteiden korjaamis- ja huoltamistarpeita. Tästä syystä käsityön opetuksessa tulisi huolehtia käsityöllisten valmistus- ja korjaustaitojen oppimisesta. Kädet muodostavat ihmisen pääasiallisen interaktiopinnan ympäristön kanssa, eli kun vaikutamme jollakin tavalla elinympäristöömme, teemme sen yleensä käsiä käyttämällä (Huotilainen, 2019, s. 261). Ihmisen mielen rakentumisessa on hyvin tärkeää oivallus omasta mahdollisuudesta vaikuttaa ympäristöön.

3.2.3 Käsillä tekeminen ja hyvinvointi

Käsityön hyvinvointivaikutuksista on kirjoitettu paljon viime vuosina. Kojonkoski-Rännälin (2022) mukaan tekijä voi kokea mallin mukaisen käsityön tekemisen merkityksen omalle hyvinvoinnilleen erittäin tärkeänä. Taitavuus on taitajalle palkitsevaa, eli taidoilla on itseisarvo ja osaaminen itsessään on arvokasta. Kun taidot ovat joskus olleet hallussa, voidaan ne aktiivoida pitkänkin ajan kuluttua. Käsitöiden tekeminen vaikuttaa aivojen ja kehon palautumiseen, auttaa keskittymään ja rauhoittumaan sekä parantaa unen laatua (Huotilainen, 2020).

Huotilainen (2019) kertoo, että palautumistaitojen tarve on nykyisin kasvanut, koska arjessa on niin paljon kaikenlaista "säheltämistä". Ihmisen aivot ovat jääneet keräilijämetsästäjän aikakaudelle, vaikka ympäristö on muuttunut. Kuormitus eli uhka, kiire ja epätoivo aiheuttavat taistele tai pakene -tilan aivoissa. Mieli vaikuttaa kehoon ja keho mieleen. Kun emme tee mitään, mieli alkaa vaeltaa omia polkujaan, mikä on aivoille palauttavaa. Kun taas olemme aktiivisia, aivotkin toimivat. Aivoissa on iso alue varattuna käden toiminnoille ja käsillä tekeminen vaikuttaa mieleen. Mieli on rakentunut niin, että meillä on kädet, joilla voi valmistaa ja muokata. Käsityön tekeminen auttaa palautumiseen sekä lapsilla että aikuisilla. Kun kehon toiminnot ovat autonomiselle hermostolle tuttuja, voi käsitöiden tekeminen viestiä mielelle, että kaikki on varmaan ihan hyvin ja voin rentoutua.

Uusien asioiden ratkominen ja suunnittelu viestii mielelle rohkeudesta (Huotilainen, 2019). Rohkealla riskinotolla käsityössä kerromme mielelle, että asioita voi kokeilla ja ratkoa kysymyksiä, joihin ei välttämättä ole vastauksia. Koska näin voi tehdä käsitöissä, voi niin tehdä muillakin elämän alueilla. Käsityö tarjoaa myös mahdollisuuden epäonnistua turvallisesti, mikä viestii mielelle luvasta epäonnistua. Tämän päivän ongelmia ratkaistaessa tarvitaan innovointia ja epätavallisia yhdistelmiä. Kokeiluja tekemällä vahvistetaan ratkaisujen tekemistä. Taito- ja taideaineet sisältävät ominaisuuksia ja taitoja, joita tarvitaan tulevaisuudessa, kuten sitkeyttä, tekemisen taitoa, yrittäjyyttä, oman toiminnan suunnittelua, luovuutta, ongelmanratkaisutaitoja ja empatiaa. Luova tekeminen ja kokeilu korostuvat. Luovuus on voima, jota täytyy oppia käyttämään, mikä taas edellyttää itsensä tuntemista, positiivista ajattelua ja intuitiivista tekemistä.

Oma aikaansaaminen auttaa kasvamaan ihmisenä ja löytämään omia persoonallisuuspiirteitä sekä lisää myönteistä tuntumaa elämään (Malleus, 2022, s. 22–23). Vaatteiden tekemisellä, uudentamisella ja tuoreuttamisella voi tuoda esille omaa ainutlaatuisuutta. Kojonkoski-

Rännälin (2022) mukaan esineen oleminen tarvikkeena tai välineenä merkitsee soveltuvuutta, luotettavuutta ja luo turvallisuuden tunteen käyttäjälle. Käytettävyys on tärkeä käsillä tehdyn tuotteen ominaisuus.

Mäkinen (2013, s. 23–24, 28) kirjoittaa, että käsityön kokemus on subjektiivinen mutta kollektiivinen ilo. Hän näkee käsityön tekemisen arvona ja etuoikeutena, joka toimii hyvän elämän mittarina. Käsityö symboloi nykykulttuurissa kotoilua ja rauhaa. Se rakentaa sisältöjä ja merkityksiä tuomalla merkittävyyttä, arvokkuutta ja kauneutta yksilön elämään. Käsityön ja muotoilun tulevaisuus kytkeytyy vahvasti hyvinvointiin ja elämäntapaan (Nuutinen ym., 2014, s. 206). Käsityössä sekä muotoilu- ja tulevaisuuskasvatuksessa päämääränä on hyvinvoinnin toteutuminen, joka liittyy väestön ikärakenteen muutokseen, työssä jaksamiseen ja mielenterveyteen. Fyysistä ponnistelua vaativa tekeminen, jossa kaikki aistit ovat mukana, tuottaa iloa (Venkula, 2008, s. 8, 28, 34). Myös hyvin tekeminen tuottaa onnellisuutta ja muuttaa mieltä hyvään suuntaan, eli tekemällä tekoja voi muuttaa ja kehittää itseä, taitoja ja ajatteluaan. Myönteinen minäkuva ja itseluottamus, ongelmanratkaisutaidot, oppimiskyky, vuorovaikutustaidot ja stressinhallintataidot voivat suojata mielenterveysongelmilta (Limnell ym., 2022, s. 140).

Kojonkoski-Rännäli (2006, s. 97–99) kirjoittaa, että kauneuden kokeminen tuottaa mielihyvää. Jokainen tarvitsee kykyä kokea kauneutta ja tehdä omia valintoja, vaikka samalla toivomme, että muilla olisi samanlainen käsitys kauneudesta. Tänä päivänä ajatellaan, että elämän tulee olla mukavaa ja kaunista, ei välttämättä hyödyllistä. Ajassamme on myös kauneuden tekemisen tarve, jota voidaan toteuttaa käsityössä. Kauneus on arvo, joka on esineen tai asian ominaisuuden lisäksi yksilöllinen kokemus (Kojonkoski-Rännäli, 1995, s. 86). Esine tai tuotos nähdään usein kauniina, kun sen eri osat ovat keskenään harmoniassa. Kauneuden kokeminen voi olla synnynnäistä, mutta sitä voidaan myös oppia ja opettaa.

Historia on osoittanut käsityön voiman ajansaatossa ja kriisien keskellä, muuntuen ja muokautuen tilanteen mukaan (Ihatsu, 2006, s. 19–20). Käsityö voi vahvistaa yhteiskunnan kehitystä tai kulkea vastavirtaan. Käsityön perinteistä erityisyyttä on sen ruumiillisuus, yhteys arkeen ja kyky olla vuorovaikutuksessa kaikkien ihmisten kanssa. Viime vuosien korona-aikana huomattiin käsityöiden tekemisen voima osana kriisin keskellä elämistä. Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry:n taloustutkimuksella teettämän kuluttajakyselyn mukaan korona-aika lisäsi käsityöiden tekemistä (Taitoliitto, 2021). Vastaajista 2 % oli aloittanut käsityöiden tekemisen

korona-aikana ja 19 % teki käsitöitä enemmän kuin ennen koronaa. Suomalaisista melkein puolet kertoi tekevänsä käsitöitä, nikkarointia tai rakentelua vähintään muutaman kerran kuu-kaudessa. Kolme vuotta aikaisemmin vastaava osuus oli 34 %.

3.2.4 Keskittymiskyky

Keskittymiskyvyn heikkenemiseen on syynä muun muassa valtava informaatiotulva, joka tuo tunteen ympäröivän maailman kiihtyvistä vauhdista, uuvuttaa ja estää pysähtymisen asioiden äärelle ja syvällisen perehtymisen (Hari, 2023, s. 45, 48). Ihmisen kyky ottaa tietoa vastaan on kuitenkin rajallinen suhteessa informaation määrään ja nopeuteen. Asiasta toiseen hyppiminen heikentää keskittymiskykyä, rasittaa aivoja ja lisää virheiden mahdollisuutta (mts. 52–54). Myös luovuus kärsii, sillä mielen tietoisuuden tason alapuolella tapahtuva asioiden yhdisteleminen ja jatkuva asiasta toiseen poukkoilu eivät anna aivoille luovan assosioinnin tarvitsemaa työskentelyrauhaa. Aivot kärsivät tarkkaavaisuuden hajoamisen aiheuttamasta ylikuormittumisesta (mts. 58–59, 64). Ne joutuvat suodattamaan suuren määrän informaatiota ja samaan aikaan siirtymään asiasta toiseen. Kärsittyään pitkään keskeytyksistä alkaa ihminen keskeyttää itse itseään.

Hitaat harrastukset parantavat keskittymiskykyä (Hari, 2023 s. 49, 91–92, 215, 267, 294, 302). Pystyäkseen keskittymään ihmisellä tulee olla turvallinen olo. Lasten keskittymistä auttavat kohdillaan olevat perusasiat eli vapaa oleminen ilman ohjausta, terveellinen ruoka ja riittävä uni. Unen aikana ”aivot siivotaan”, energiatasot palautuvat ja täydentyvät. Aivokuoren etuosa säätelee harkintakykyä, joka häiriintyy jo yhden vuorokauden univajeen jälkeen. Leikki on tärkein lasten oppimisen elementti, jonka kautta myös opitaan oppimaan. Ihmisen perustarve on olla hyvä jossakin. Kokemus omasta osaamisesta vahvistaa itseluottamusta, rohkaisee ja tekee keskittymisestä helpompaa.

Csikszentmihalyi (2006, s. 231–233) kirjoittaa flow-kokemuksesta eli siitä tunteesta, kun toiminta sujuu spontaanisti ikään kuin virtauksen kuljettamana. Flow-kokemukseen liittyy tärkeänä löytämisen tunne, eli tehdessä löytää jotain uutta itsestään ja omista mahdollisuuksistaan. Flow'n kokeminen edellyttää aina jossain määrin taitoa, harjaantuneisuutta ja itsekuria. Flow-tilaan pääsemiseksi tulee toiminnalla olla selkeä tavoite, jossa toiminnan haasteet ja toimijan taidot ovat tasapainossa. Keskittyneessä flow-tilassa ajantaju katoaa, toiminta ja

tietoisuus sulautuvat yhdeksi kokonaisuudeksi ja tulee hallinnan tunne omasta toiminnasta ja tilanteesta. Flow-tilaan liittyy tunne, että tekeminen kannattaa tehdä sen itsensä takia.

Keholliset kokemukset muodostavat perustan ihmisen käsitykselle itsestään ja ympäristöstään (Anttila, 2022). Kehollisuus tuottaa ihmiselle perspektiivin, josta havaita maailma. Käsitteet, ajattelu ja tapa, jolla hahmotamme maailmaa, ovat sidoksissa kehollisuuden antamiin mahdollisuuksiin. Keholliset kokemukset ovat välttämättömiä käsitteellisen ja abstraktin ajattelun kehittymiselle. Käsitteet perustuvat omiin havaintoihimme ja toimintaamme konkreettisesti suhteessamme ympäröivään maailmaan. Kehon kautta saatu aistitieto ohjaa aivojen toimintaa ja ajattelua. Ihmisen hereillä olo on jatkuvaa havaintojen, ajatusten ja valintojen kaksisuuntaista virtaa, eli aivojen, hermoston, aistien ja lihasten toiminta on vuorovaikutteista.

3.3 Käsityön harrastaminen

Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin tarjoamaan käsityön taiteen perusopetukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Vaikka opetusta ja opiskelua ohjaavat lait, asetukset ja opetussuunnitelma, on käsityökoulu lasten ja nuorten harrastus. Se edellyttää oppilailta ja huoltajilta kiinnostusta käsityötaitojen sekä siihen liittyvän muun osaamisen arvostamista ja kokemista merkityksellisiksi. Käsityöt kilpailevat muiden harrastusten kanssa osallistujista. Tulevaisuudessa uhkana on varsinkin pienillä paikkakunnilla lasten määrän väheneminen ja harrastustoiminnan kuihtuminen. Tutkimuksen mukaan väestön keskittyminen voimistuu ja kasvua ennustetaan ainoastaan Uudellemaalle. Voimakkainta väestökato on pienissä alle 5000 asukkaan kunnissa (Kuntaliitto, 2019). Taulukossa 1 on esitetty väestöennusteet kunnissa, joissa nykyisin on Näpin toimintaa (Suomen virallinen tilasto, i.a.).

Lähes jokainen lapsi ja nuori harrastaa jotakin 2020-luvulla (Salasuo ym., 2021, s. 9, 25). Harrastuksiin osallistumisen tavoitteena on hyvinvoinnin edistäminen, osallisuus ja syrjäytymisen ehkäisy. Lasten ja nuorten vapaa-ajan harrastamiseen liittyvät kysymykset ovat tärkeitä myös harrastuksia järjestävien tahojen julkisen rahoituksen, yhteiskunnallisen perustelun ja koko yhteiskunnan kasvatuksellisten periaatteiden näkökulmista. Vapaa-ajan harrastamisella on paljon mahdollisuuksia vastata nykyajan lapsi- ja nuorisokysymyksiin. Samalla on huolehdittava yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta ja toiminnan eettisistä lähtökohdista.

Taulukko 1. Väestöennuste lasten määrien osalta nykyisillä Näppi-paikkakunnilla.

	Ikä / vuosi	2024	2030	2035	2040
Alavus	5-9	563	493	443	418
	10-14	652	545	489	443
	15 - 19	676	582	505	457
Isokyrö	5-9	193	166	153	146
	10-14	273	186	175	163
	15 - 19	269	238	167	159
Kauhajoki	5-9	588	482	436	418
	10-14	708	550	490	446
	15 - 19	719	685	553	503
Seinäjoki	5-9	3 502	3 420	3 346	3 301
	10-14	4 028	3 428	3 475	3 393
	15 - 19	4 052	4 314	3 670	3 678
Vaasa	5-9	3 028	2 888	2 814	2 790
	10-14	3 580	2 933	2 908	2 834
	15 - 19	3 992	3 881	3 310	3 259

Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen mukaan vähintään 15-vuotiaista nuorista 45 % tekee käsitöitä, kuten tuunausta, pienoismalleja, virkkaamista tai nikkarointia (Salasuo ym., 2021, s. 40). Käsitöitä tekee pojista 46 % ja tytöistä 44 %. Tutkimuksesta ilmenee myös, että 7–29-vuotiaiden käsitöiden harrastamisen säännöllisyys väheni vuonna 2018, mutta vuosina 2012 ja 2020 käsitöitä harrastettiin lähes yhtä säännöllisesti (mts. 43). Maaseudulla asuvien nuorten kulttuurin harrastaminen on keskimäärin muita yksipuolisempaa. Siihen vaikuttavat pitkät etäisyydet ja oman paikkakunnan tarjonta (mts. 44). Tutkimuksessa selvitettiin myös harrastuksessa kohdattua epäasiallista kohtelua, jota käsityöharrastuksissa oli joskus kohdannut 2 % nuorista ja useimmiten toisten lasten ja nuorten taholta (mts. 79, 81, 87). Epäasiallinen käytös oli ollut pilkkaamista, ryhmän ulkopuolelle jättämistä, vähättelyä tai väkivallalla uhkaamista. Käsityöharrastuksessa epäasiallista kohtelua oli toiseksi vähiten muihin harrastuksiin verrattuna. Vaikka epäasiallista kohtelua tutkimuksen mukaan ilmeni vähän, on toiminnassa kiinnitettävä tähänkin huomiota.

Näpissä käsitöiden harrastaminen tapahtuu ryhmässä, mikä tarjoaa mahdollisuuden kokea osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta. Ryhmässä oleminen ei automaattisesti tarkoita kokemusta osallisuudesta, vaan toimintaan tulee sisällyttää positiivista yhteisöllisyyttä ja ryhmässä olemista vahvistavia elementtejä. Myös harrastuksissa voi tuntea itsensä yksinäiseksi (Sinisalo-

Juha, 2023, s. 25–26). Käsitöitä ja puutöitä harrastavista tytöistä koki yksinäisyyttä harrastuksessa 36 %, pojista 24 %, muunsukupuolisista 54 % ja nuorista, jotka eivät ilmoittaneet sukupuoltaan, 48 %. Tutkimuksen mukaan nuorten yksinäisyyden kokeminen on kuitenkin yleisempää, etenkin tytöillä ja muunsukupuolisilla, jos heillä ei ole mitään säännöllistä harrastusta. Nuoret, jotka eivät halunneet ilmoittaa sukupuoltaan, tunsivat vähiten yksinäisyyttä, kun he eivät osallistuneet lainkaan harrastustoimintaan. Samassa harrastuksessa oleva kaveri lisää halua ja mahdollisuuksia harrastaa (mts. 28–29). Luottamus ja kokemus siitä, että on hyväksytty omana itsenään, vaativat aikaa ja vahvistuvat hitaasti. Harrastamisella on mahdollisuus poistaa yksinäisyyden kokemusta ja laajentaa nuoren käsitystä oman tulevaisuutensa mahdollisuuksista eli omasta identiteettihorisontistaan.

4 TOIMINTAKULTTUURI

4.1 Yhteisön toimintakulttuuri

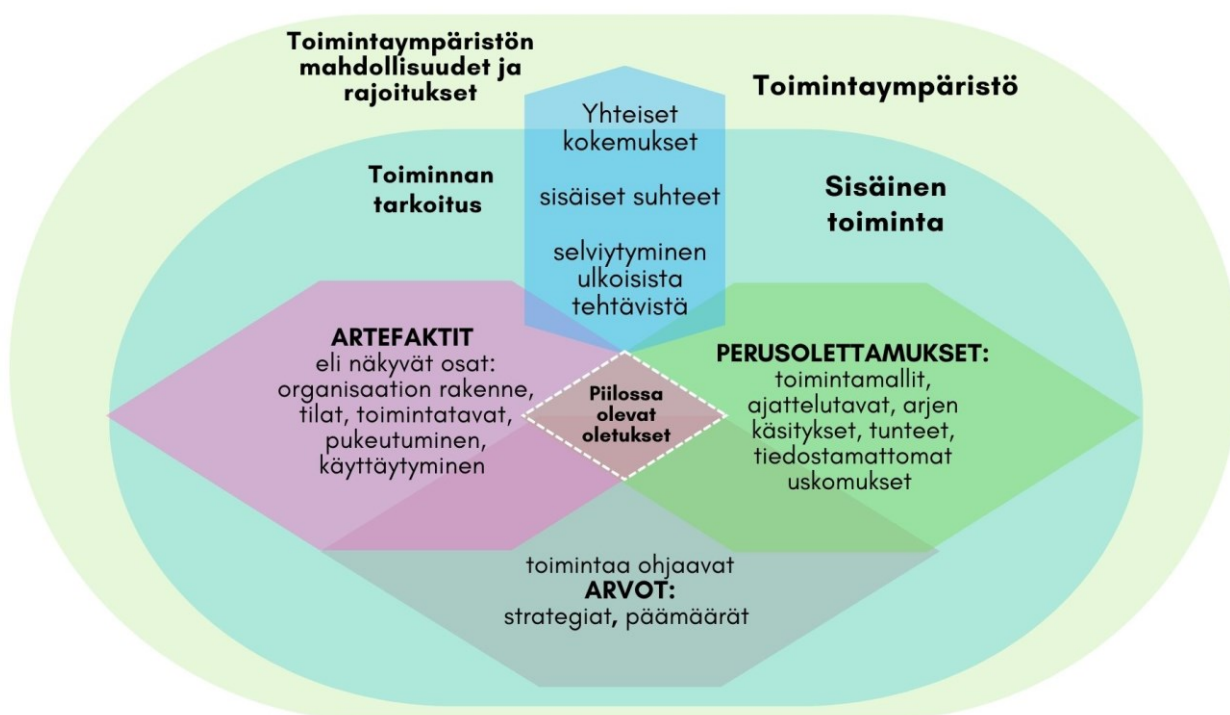
Toimintakulttuuri voidaan määritellä yhteisön kollektiiviseksi ajattelun ja käytäntöjen kokonaisuudeksi sekä tavaksi hahmottaa maailma jonakin tiettyä ajankohtana (Tieteen termipankki, i.a.-b). Kulttuuria alkaa muodostua kaikkialla, missä ryhmällä on tarpeeksi yhteisiä kokemuksia (Schein ym., 2009, s. 28–30). Kulttuuri on vahva, piilevä ja usein tiedostamaton sarja voimia, jotka määrittävät sekä yksilö- että ryhmäkäyttäytymistä, käsitystapoja, ajatusmalleja ja arvoja. Kulttuurin roolin ymmärtäminen auttaa tekemään organisaatioista tehokkaampia ja toimivampia. Toimintakulttuuri rakentuu usealla tasolla, jotka ovat artefaktit, arvot ja perusolettamukset. Artefaktit ovat organisaation näkyvissä olevia rakenteita ja prosesseja, joilla on välitön emotionaalinen vaikutus. Näitä ovat esimerkiksi työntekijöiden pukeutuminen, tila ja ihmisten käyttäytyminen. Arvot ovat ilmaistuja perusteita toiminnalle, kuten strategiat ja päämäärät, joiden mukaan organisaation toimintaa pyritään ohjaamaan ja toteuttamaan. Perusolettamukset ovat arvojen ja toiminnan lähteitä, jotka ovat tiedostamattomia, itsestään selviä uskomuksia, arjen käsityksiä, ajatuksia ja tunteita.

Arvoperustan kuvauksessa sivistys nähdään taitona kohdata elämässä eteen tulevia ristiriitoja eettisesti ja myötätuntoisesti sekä pohtia, mikä elämässä on arvokasta (Halinen ym., 2016, s. 26). Samoin siihen katsotaan kuuluvaksi rohkeus toimia eettisesti ja puolustaa hyvää. Eettinen ajattelu on pohdintaa siitä, mikä on oikein tai väärin ja millä perusteella, sekä oman toiminnan mahdollisten seurausten punnitsemista. Eettiseen ajatteluun liittyy myös asioiden kokeminen arvokkaiksi ja tärkeiksi. Tärkeisiin ja merkityksellisiin asioihin liittyvät olennaisesti tunteet. Myötätunto on kykyä eläytyä toisten tunteisiin ja kokemuksiin.

Kulttuuria on vaikea muuttaa, koska se on osa ryhmälle kertynyttä oppimista eli ryhmän tapoja tuntea, ajatella sekä havainnoida maailmaa ja siitä on seurannut sille menestystä (Schein ym., 2009, s. 36). Kulttuurin tärkeät osat ovat erittäin näkymättömiä, yhteisiä mentaalisia malleja, joita organisaation jäsenet ylläpitävät itsestään selvinä. Organisaation jäsenet tuntevat toisensa, toimintatavat ja pyrkivät suhteuttamaan niihin oman toimintansa ja tehtävän tarkoituksenmukaisen sujumisen. Kulttuuri voi olla oikeaa tai väärää, parempaa tai huonompaa vain suhteessa organisaation toiminnan tarkoitukseen ja siihen, mitä sen toimintaympäristö sallii. Organisaation kulttuuri on syvä, laaja ja pysyvä (mts. 41). Syvyys tarkoittaa

sitä, että kulttuuri hallitsee ihmistä eikä päinvastoin. Kun on opittu, miten asiat toimivat, syntyy uskomuksia ja oletuksia, jotka vähitellen katoavat tietoisuudesta muuttuen piileviksi säännöiksi siitä, miten tehdään, ajatellaan ja tunnetaan asioista. Kulttuuri on laaja, eli ryhmän tulee oppia sisäisten ja ulkoisten suhteiden eri puolia selviytyäkseen ympäristössään, kuten sen, miten kohdataan asiakkaita ja organisaation johtoa. Jatkuva suhteiden tulkinta voi turhauttaa. Kulttuuri on pysyvä, eli ryhmän jäsenet haluavat pitäytyä ennustettavuutta tuovissa kulttuurisissa oletuksissa. Kulttuurin muutokset ahdistavat, luovat vastarintaa ja tuntuvat hyökkäykseltä pysyvien osien kimppuun. Tutut ja luotettavat toimintatavat työskentelyssä tuovat elämään merkityksellisyyttä ja ennustettavuutta. Niistä irrottautuminen ja päinvastainen tekeminen on vaikeaa. Kulttuurin ymmärtäminen vaatii systemaattista käyttäytymisen havainnointia sekä keskusteluja organisaatiossa työskentelevien ihmisten kanssa.

Kulttuurin ydin on ryhmän yhteisissä piilossa olevissa oletuksissa, jotka ovat muotoutuneet käsiteltäessä organisaation sisäisiä suhteita ja pyrittäessä selviytymään ulkoisista tehtävistä (Shein ym., 2009, s. 39, 203–206). Ihmisten päivittäinen käyttäytyminen perustuu piileviin oletuksiin ja näkyy tapoina, joilla asiat organisaatiossa tehdään. Kulttuuri ilmenee käyttäytymisessä, rituaaleina, tilojen käytössä, ilmapiirissä ja esitetyissä arvoissa. Organisaation ihmisille on sosiaalisen oppimisen tuloksena muotoutunut ajatteluun ja käyttäytymiseen vaikuttava ryhmän kulttuuri. Sen vahvuus ja syvyys kuvastavat organisaation voimaa ja selkeyttä, yhteisten kokemusten määrää ja vaikuttavuutta sekä aiempaa menestystä. Kulttuurin eri elementit muotoutuvat yhteisistä ajattelu- ja käyttäytymistavoista. Toimiva kulttuuri mahdollistaa organisaatiolle menestymisen sen ensisijaisessa tehtävässä ja heijastuu toiminta-ajatukseen, strategiaan ja rakenteeseen. Menestyvässä organisaatiossa ei koeta muutostarvetta, mutta muuttuvat olosuhteet saattavat vaatia kulttuurin kehittämistä. Ensi askel muutokseen on jokin velvoittava tehtävä. Todellinen muutos ja motivaatio sen toteuttamiseen syntyy, jos uusi kulttuuri tarjoaa aikaisempaa toimivamman ratkaisun. Kulttuuri on organisaation voimanlähde, jota ei kannata muuttaa muuttamisen halusta, vaan kannattaa hyödyntää vahvuuksia ja kehittää heikkouksia. Kuviossa kaksi on esitetty toimintakulttuurin rakentuminen Scheinin ym. ajatusten pohjalta.

Kuvio 2. Toimintakulttuurin rakentuminen Scheinin ym. (2009, s. 203–206) mukaan.

Pedagogiikan johtamisessa on tavoitteena laadukas opetustoiminta, jolloin tarkasteltavaksi tulee opetuksen ja oppimisen tavoitteet ja sisällöt, työskentelytavat, ohjauksen ja tuen muodot, materiaalit ja oppimisympäristöt sekä arviointi (Jalkanen, 2020, s. 20, 22, 31–34, 38). Uutta luova johtaminen on muutoksessa johtamista, mikä edellyttää jaettava ymmärrystä siitä, missä ollaan ja minne mennään sekä mitkä ovat yhteistä suuntaa tukevat rakenteet ja toimintatavat, joita kehitetään. Pedagogisessa uudistamistyössä on kyse pitkäjänteisestä toimintakulttuurin kehittämisestä yksilön, tiimin, yksikön ja organisaation tasolla. Jalkanen kirjoittaa harhoista, jotka liittyvät toiminnan kehittämiseen ja joista pitäisi pystyä irrottautumaan. Nykyisysharhan mukaan nykyisyys on olemassa nyt eikä muuksi muutu. Haasteena on luopua siitä, miten aina on tehty. Tulevaisuusharhassa ajatellaan, että tulevaisuus tulee annettuna, ollaan sen armoilla ja kehitys jatkuu samansuuntaisena kuin tähänkin asti. Harhat voivat joutaa passivoitumiseen, vaikka asioihin voidaan vaikuttaa omalla toiminnalla. Kehittämisessä on kolme oppimisen haastetta eli poisoppiminen totutuista ajattelu- ja toimintatavoista, erilaiseen ajatteluun pohjautuvan uuden mallin luominen sekä uusien toimintatapojen opettelu. Muutosprosesseja tukevat yhteisön merkitykselliseksi kokema tavoite, ymmärrys siitä, mikä muuttuu ja miten, turvalliset ja luottamukselliset vuorovaikutussuhteet, tiedon luominen ja jakaminen yhteisössä sekä kokonaiskuvan hahmottaminen ja asioiden jäsentäminen muutoksen aikana.

Osallistava toimintakulttuuri korostaa kulttuurin kuluttamisen sijasta aktiivista osallistumista kulttuurin tuottamiseen sekä yhteiskehittämiseen ja mahdollistaa jaetun omistajuuden (Vartiainen ym., 2016, s. 177–178). Osallistava kulttuuri arvostaa erilaisuutta ja tuo yhteisön jäsenille mahdollisuuden osallistua toiminnan suunnitteluun, päätösten tekemiseen sekä rakentaa omaa ja yhteisöllistä identiteettiä yhteiseen tavoitteeseen pyrittäessä. Kulttuuri voidaan käsitellä yhteisön jaettuina arvoina, uskomuksina, diskursseina ja käytäntöinä, jotka rakentuvat materiaalien, sosiaalisten ja subjektiivisten resurssien verkostoissa. Osallistavan kulttuurin edustajat uskovat mukana olemisen merkityksellisyyteen ja siihen, että se vastaa yhteenkuuluvuuden tarpeeseen samalla kun luo keskinäisen riippuvuuden tunteen. Teknologinen kehitys tuo toimintakulttuuriimme uudenlaisia merkityksiä ja muotoja, jotka haastavat myös oppilaitoksia tukemaan oppijoiden osallisuutta aikamme kulttuurisiin käytäntöihin sekä niiden yhteiskehittelyyn. Vuosisadan avaintaitoja ovat esimerkiksi luovuus, uteliaisuus, sinnikkyys, kriittinen ajattelu, myötätunto ja eettinen ymmärrys, ongelmanratkaisutaito, yritteliäisyys, aktiivinen kansalaisuus, verkostoitumis- ja yhteistyökyky sekä taito hyödyntää monipuolisesti tieto- ja viestintätekniikkaa. Tulevaisuuteen suuntautuvien oppimistavoitteiden ja -toiminnan tulisi edistää syvällistä oppimista sekä rakentaa globaalia kumppanuutta. Tämä edellyttää rajojen ylittämistä sekä erilaisen osaamisen ja asiantuntijuuden hyödyntämistä.

Kuusisto-Ekin (2022) mukaan jatkuvasti uudistuvassa organisaatiossa painottuu oppivan organisaation toimintamalli. Hän kirjoittaa Sengenin viidestä keskeisestä teemasta. Ensimmäinen teema on henkilökohtainen mestaruus, joka liittyy ihmisten oppimiseen. Toisena teemana ovat yhteiset ajattelumallit eli yhteiset käsitykset organisaation toiminnasta. Kolmantena on jaettu visio eli jatkuva prosessi, jossa keskustellaan organisaation tulevaisuudesta. Neljäs teema eli tiimioppiminen rakentaa toimintaa, jossa sen jäsenet täydentävät toistensa osaamista. Viides teema on kyky systeemiajatteluun, jossa osataan tarkastella asioiden keskinäisiä vaikutussuhteita, ei vain syitä ja seurauksia.

Lumme ja Mattelmäki (2018, s. 20–25) kirjoittavat, että parhaimmillaan yhteissuunnitteluun osallistuminen on yhteisöön kuulumista vahvistava oppimisprosessi. Osallisuus saattaa myös vähentää tarvetta vastustaa uudistusten mukanaan tuomia vaatimuksia ja yhteinen päämäärä on helpompi hyväksyä. Ihmislähtöisessä ja käyttäjiä osallistavassa yhteissuunnittelussa ilmiöitä ja niihin liittyviä asioita tarkastellaan käyttäjistä ja heidän lähtökohdistaan käsin. Oppimisympäristön kehittämisessä on puolestaan kysymys ensinnäkin arjen toiminnallisesta tavasta elää ja uudistaa oppimisympäristöä ja toiseksi koulun toiminnallisesta, tilallisesta ja

vuorovaikutuksellisesta uudistamisesta vastaamaan sekä nykyisiä että tulevaisuuden tarpeita. Kehittämistyön tulee suuntautua aktiivisesti tulevaisuuteen, koska koulussa luodaan tulevaisuudessa elävien ihmisten osaamista. Tarkasteltaessa fyysistä oppimisympäristöä tulee huomata, että eri käyttäjät toimivat oppimisympäristöissä eri tavoin. Yhteissuunnittelun työtavoissa vuorottelevat yhteistoiminnallisuus, vuorovaikutuksellisuus sekä tiedollinen ja käytännöllinen oppiminen.

Kuusisto-Ek (2022) kirjoittaa, että toimintakulttuurin ymmärtäminen vaatii oman organisaation tyypillisten toiminta- ja ajattelutapojen tunnistamista. Keskeinen kysymys on, millainen toimintakulttuuri luo parhaat edellytykset työyhteisön tulokselliseen työskentelyyn. Kuusisto-Ekin mukaan vertailtavana on kulttuurin autonomisuus tai yhteisöllisyys sekä organisaation johdon ja työntekijöiden tärkeänä pitämät toimintatavat. Zaki (2024) kirjoittaa minimalismijohtamisesta pohjautuen Frank Martelan haastatteluun, joka käsittelee työntekijöiden sisäiseen motivaatioon perustuvaa johtamista. Sen mukaan työntekijöiden sisäinen motivaatio on sitä vahvempi, mitä enemmän heillä on päätösvaltaa omaan toimintaansa. Vähemmän kontrollia sisältävä johtaminen edellyttää selkeitä yhteisiä tavoitteita, jotka tuodaan esille keskustellen eikä vain johdon ilmoittamana. Työntekijöiden sallitaan pyrkiä tavoitteita kohti omalla tyylillään. Arvoja ja työkulttuuria voi haastaa, mutta niistä ei kukaan voi päättää yksin. Johtajan tulee pohtia, nostaako hänen toimintansa työntekijän hyvää vai huonoa energiatasoa.

4.2 Taito Etelä-Pohjanmaan strategia ja arvot

Taito Etelä-Pohjanmaa -yhdistykselle on kirjoitettu strategia vuosille 2023–2025 (Taito Etelä-Pohjanmaa, i.a.-a.). Sen mukaan yhdistyksen missio eli syy olemassaololle on tuottaa käsityöstä kiinnostuneille ihmisille laadukkaita palveluita, onnistumisen kokemuksia ja edistää siten ihmisten hyvinvointia. Käsitöiden tekeminen ja oppiminen antavat mahdollisuuden osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen. Samalla tarjotaan työpaikkoja käsityön ammattilaisille, jotka kehittävät käsityötä ja ylläpitävät kulttuuriperintöä. Taito Etelä-Pohjanmaan tarkoitus on uudistaa käsityötä taidolla, rohkeudella, luovasti ja vastuullisesti. Yhdistyksen visio on olla merkittävin käsityöalan toimija Etelä-Pohjanmaalla ja Vaasassa. Yhdistyksen toiminnan viisi arvoa ovat luovuus, taito, rohkeus, yrittäjäyys ja vastuullisuus (kuvio 3).

Taito Etelä-Pohjanmaan strategisista tavoitteista osa on yhteisiä Taitojärjestön kanssa eli laadukkaiden palveluiden kehittäminen ja tarjoaminen eri kohderyhmille, yleishyödyllisyyttä ja

liiketoimintaa tukevat palvelut sekä digitaalisuuden kehittäminen. Lisäksi Taito Etelä-Pohjanmaan strategian keskiöön on nostettu osaava ja hyvinvoiva henkilöstö, joka tuottaa innostavaa, ajanmukaista ja vastuullista toimintaa taloudellisesti kannattavasti.

Kuvio 3. Taito Etelä-Pohjanmaa ry:n arvot (Taito Etelä-Pohjanmaa, i.a.-a.).

4.3 Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin arvot ja toimintakulttuuri

Taiteen perusopetuksen perusteisiin kirjoitettujen arvojen mukaan ihminen rakentaa elämänsä olemalla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristönsä kanssa (Opetushallitus, 2017, s. 13–14). Jokainen ihminen on ainutlaatuinen ja arvokas yksilönä ja yhteisön jäsenenä. Opetuksen tulee edistää sukupuolten tasa-arvoa ja kunnioittaa sukupuolen moninaisuutta. Ihmisenä kasvamista tuetaan ajatteluntaitoja ja luovuutta kehittämällä. Opetuksen lähtökohtana ovat taiteenalalle ominaiset tiedon tuottamisen ja esittämisen tavat. Taiteeseen sisältyvät esteettisyyden, eettisyyden ja ekologisuuden kysymykset, jotka ohjaavat pohtimaan ja arvioimaan, mikä elämässä on merkityksellistä ja arvokasta. Taiteen perusopetus luo pohjaa sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväälle tulevaisuudelle. Taiteen perusopetuksen laatutyön tueksi julkaistun Neliapila-oppaan mukaan toimintakulttuuri muotoutuu yhteisön vuorovaikutuksessa, jonka olennainen osa on oppilaitoksessa toteutettava pedagogiikka (Opetushallitus, 2024). Kehittyvän toimintakulttuurin kuusi indikaattoria ovat yhteisöllisyyden edistäminen, avoin ja rakentava vuorovaikutus, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja moninaisuuden edistäminen, toiminta laajassa yhteistyössä, ekologisen kestävyys huomioiminen sekä oppimisympäristöjen turvallisuus ja ilmapiirin myönteisyys. Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin arvot

pohjautuvat ihmisoikeuksien, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja kulttuurien moninaisuuden kunnioittamiselle (Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi, 2018, s. 3). Näpin arvot ovat luovuus, käsityön arvostaminen ja hyvinvointi (kuvio 4).

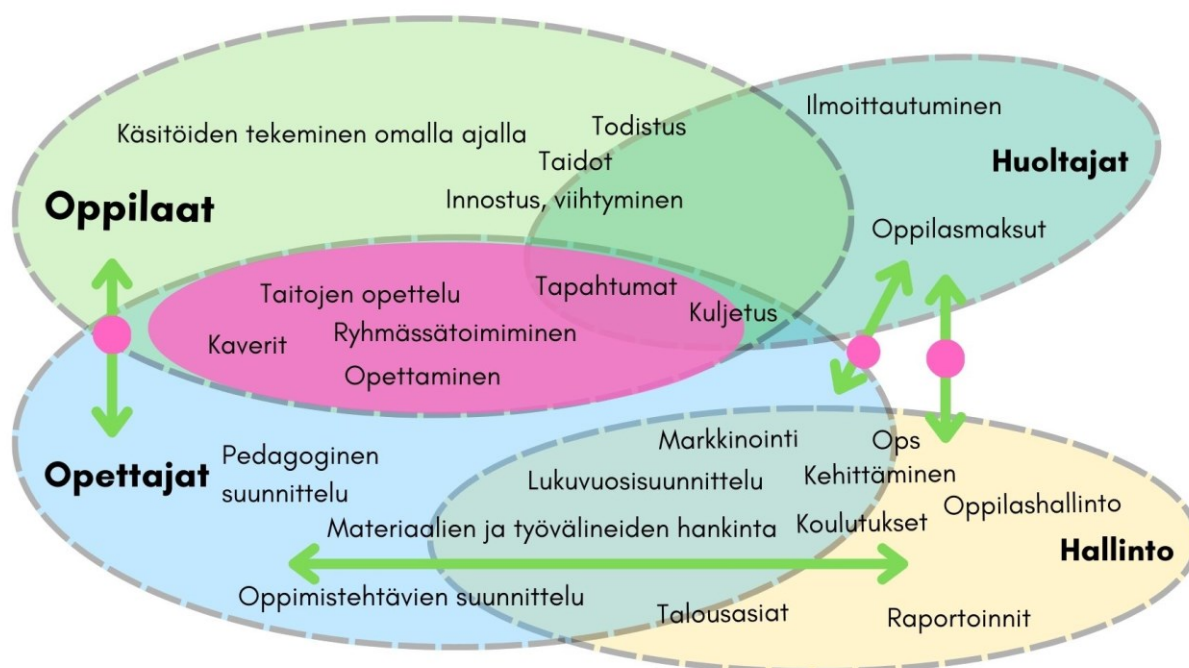

Kuvio 4. Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin arvot.

Näpin toimintakulttuuri muotoutuu työtä ohjaavien normien tulkinnasta, vakiintuneista käytännöistä sekä oppilaitoksen jäsenten ajattelu- ja toimintatavoista (Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi, 2018, s. 8). Yhteinen toimintakulttuuri tukee taiteen perusopetuksen tehtävän, arvoperustan ja oppimiskäsityksen mukaisen opetuksen toteuttamista, tulee näkyväksi toiminnassa sekä vaikuttaa oppilaan kokemukseen osallisuudesta ja opetuksen laadusta. Taiteen perusopetuksen toimintakulttuurin tavoitteena on edistää oppimista ja kestävää hyvinvointia, mikä tarkoittaa aitoa kohtaamista, välittävää ja kunnioittavaa vuorovaikutusta.

Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin toimintakulttuurin keskeiset toimijat ovat oppilaitoksen ja sen ylläpitäjän hallinto, opettajat, oppilaat ja huoltajat (kuvio 5). Toimintakulttuurin kehittämistoimenpiteiden tulee hyödyttää koko oppilaitosta, mutta erityisesti oppilaita ja heidän oppimistaan. Toimintakulttuurin perustan muodostavat oppilaitoksen hallinto ja henkilöstö. Käsityökouluryhmien kokoontumisissa eli Näpin arjessa oppilaiden toimintaympäristön ja -kulttuurin

muodostavat tilat ja välineet, opettajat, vakiintuneet toimintatavat ja toiset oppilaat. Taustalla vaikuttavat huoltajat, oppilaitoksen ulkopuolinen toimintaympäristö ja oppilaiden oma elämämaailma.

Kuvio 5. Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin toimintakulttuuri. Vihreät nuolet kuvaavat toimintakulttuuriin kuuluvien ryhmien ja niiden osallistujien välistä viestintää. Vaaleanpunaiset alueet ovat asiakkaiden ja oppilaitoksen toimijoiden kohtaamispisteitä.

Osallisuuden kokemus syntyy yhdessä toimimisesta ja kaikkien ottamisesta mukaan toimintaan (Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi, 2018, s. 8–9). Kannustava ilmapiiri mahdollistaa turvallisen epäonnistumisen osana oppimista. Arjen valintoja ja toimintaa ohjaavat kestävä elämäntapa, kulttuurinen monimuotoisuus, kielitietoisuus, sananvapaus, yksityisyyden kunnioittaminen ja tekijänoikeuksien tunteminen. Toimintakulttuurin kehittäminen on jatkuvaa pedagogiikan, taiteenalan osaamisen, opetuksen arkikäytäntöjen organisoinnin, suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin sekä johtamisen kehittämistä. Vuorovaikutuksen tulee olla avointa ja rakentavaa sekä oppilaitosyhteisön sisällä että toimittaessa huoltajien ja muiden tahojen kanssa. Taito Etelä-Pohjanmaa ry vastaa Näpin koulutuksen järjestämisestä, kehittämisestä sekä hallinnosta. Johtosäntö täsmentää organisaation vastuualueita.

Oppilaitoksessa toimii Näppi-tiimi, jonka tehtävänä on suunnitella ja ohjata käytännön toimintaa (Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi, 2018, s. 9–10). Tiimiin kuuluvat rehtori, opettajia sekä tarvittaessa toiminnanjohtaja ja talousvastaava. Eri opintotasojen ryhmille suunniteltavista

oppimissisällöistä vastaavat opettajat sen mukaan, mitä yhteisesti sovitaan. Näpin pedagogisia aineistoja ja dokumentteja säilytetään sähköisessä tiimitilassa. Opetukseen ja oppilaiden töihin tulevat materiaalit hankitaan keskitetysti. Opettajien pedagogista ja käsityöllistä osaamista kehitetään hankkimalla koulutusta sekä toiminnan laatua ja moninaisuutta toteuttamalla pedagogisia kehittämishankkeita. Näpin rehtori ja opettajat osallistuvat paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti yhteistyöhön muiden tahojen kanssa. Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin ilmapiiriä kuvastavat yhteisöllisyys, avoimuus, hyväksyntä, halu auttaa ja kehittyä. Toiminnan epäkohtiin haetaan yhdessä toimivia ratkaisuja. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan on kirjattu toimintatavat mahdollisten ongelmatilanteiden selvittämiseksi. Näpillä on sähköinen Eepos-oppilashallintaohjelma, jossa oppilaiden ja huoltajien on mahdollista seurata opintojen etenemistä, sisältöjä ja arviointeja. Oppilaitoksen toimintaa arvioidaan oppilaille, huoltajille ja opettajille suunnatuilla kyselyillä. Myös toimintakulttuurin arviointi sisältyy kyselyihin. Toimintaa kehitetään ja parannetaan saatujen palautteiden perusteella. Toiminnasta tiedotetaan eri viestimissä ja sosiaalisen median sovelluksissa Taito Etelä-Pohjanmaa ry:n linjan mukaisesti. Sisäistä ja ulkoista viestintää kehitetään hyödyntäen digitaalisia sovelluksia. Oppilaan ja opettajan välittävä, arvostava ja aito kohtaaminen luovat turvallisen ja luottamuksellisen fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen ilmapiirin. Monipuoliset ja suunnitelmalliset työskentelytavat mahdollistavat oppilaiden kehittymisen, antavat tilaa luovuudelle ja kannustavat yksilölliseen itsensä ilmaisemiseen. Vuosittaiset teemat ja eri ilmiöiden tutkiminen tuovat esille kulttuurista monimuotoisuutta, samuutta ja erityisyyttä.

5 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Laadullinen toimintatutkimus ja kysely

Opinnäytetyössä tehtävän tutkimuksen tavoitteena oli hahmottaa Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin toimintakulttuuria, löytää siitä vahvuuksia ja toisaalta kehitettäviä kohtia, joita muuttamalla voidaan parantaa ja sujuvoittaa käytännön toimintaa. Opettajat, oppilaat ja oppilaiden huoltajat ovat Näpin toimintakulttuurin asiantuntijoita. Opettajien kanssa toteutettiin toimintatutkimus, koska se sopi menetelmänä yhteisölliseen kehittämiseen ja opettajat saivat mahdollisuuden vaikuttaa tavoiteltaviin muutoksiin. Näpin oppilaille ja heidän huoltajilleen toteutettiin laadullinen kyselytutkimus.

Toimintatutkimus on käytännön hyötyä tuottava tutkimustapa, jossa tarkoituksena on aktiivisesti muuttaa toimintatapoja eli sosiaalisia käytäntöjä parempaan suuntaan ja muodostaa uutta tietoa näistä käytännöistä (Heikkinen ym., 2023, s.17–18, 24). Toimintatutkimus pyrkii tutkimaan todellisuutta muuttamalla sitä ja muuttamaan todellisuutta tutkimalla sitä. Toimintatutkimus perustuu interventioon, joka tarkoittaa muutosta tavoittelevaa väliintuloa, jolla pyritään muuttamaan käytäntöjä. Toimintatutkimus on käytännönläheistä, osallistavaa ja demokraattista sekä reflektiivistä. Se voidaan nähdä menetelmäkokonaisuutena, jossa kehitetään systemaattisesti yhdessä tekemisen tapoja, suunnittelun, toteutuksen, tiedonkeruun ja arvioinnin vaiheiden seurattessa toisiaan. Toisen tulkinnan mukaan toimintatutkimus on tutkimusstrateginen lähestymistapa, jossa painotetaan toiminnan samanaikaista muuttamista ja tutkimista. Toimintatutkimus toteutetaan yhdessä yhteisön toimintaan osallistuvien ihmisten kanssa. Sillä on käytännöllinen suhde tietoon, eli tietoa tuotetaan käytäntöjen kehittämistä varten. Pyrkimys on reflektiiviseen ajatteluun ja sen avulla toiminnan parantamiseen. Reflektoidessa etäännyttään tavanomaisesta ajattelusta ja rutiineista sekä pyritään ymmärtämään syitä omaan ajattelu- ja toimintatapoihin. Tarkoituksena on lähestyä ajattelua ja ymmärrystä uudesta näkökulmasta. Tutkimuksen tekijä ei ole ulkopuolinen tarkkailija, vaan osallistuu toimintaan ja kehittää sitä omalla panoksellaan.

Toimintatutkimuksen mallissa on neljä vaihetta eli suunnittelu-, toteutus-, havainnointi- ja aineistonkeruu- sekä arviointi- ja reflektointivaiheet, jotka toistuvat syklisesti (Heikkinen ym., 2023, s. 25–30). Toteutuksen aikana havainnoidaan, miten uusi toimintatapa alkaa vaikuttaa, ja samalla reflektoidaan ja mietitään, miten uutta mallia voisi kehittää eteenpäin.

Toimintatutkimuksessa voi olla yksi tai useampi sykli. Syklin toistuessa siitä alkaa muodostua spiraali, jossa suunnittelu, toiminta, havainnointi ja reflektio seuraavat toisiaan. Spiraalimainen prosessin eteneminen on olennainen toimintatutkimuksen piirre. Spiraalimallin ongelmaksi on nähty sen luoma kuva jatkuvasta kehittymisestä, kun toisinaan muutoksella voi olla myös negatiivisia vaikutuksia ja näkökulmaa joudutaan muuttamaan. Toimintatutkimuksessa tavoitellaan pitkäaikaisia vaikutuksia. Totutun toiminnan muuttaminen saattaa paljastaa todellisuudesta jotain sellaista, joka ei ollut havaittavissa ennen muutosta, eli yhteisöstä nousee esiin aikaisemmin havaitsemattomia piirteitä. Toimintatutkimuksen parhaana tuloksena voidaan pitää uudella tavalla organisoituvaa ja kehittämiseen uteliaasti suuntautuvaa käytäntöä, jossa aikaisempiin toimintatapoihin suhtaudutaan kriittisesti ja reflektiivisesti.

Toiminta- ja kehittämistutkimuksissa pyritään muutokseen tai kehittämiseen (Kananen, 2012, s. 37–41). Pohjana voi olla ilmiöiden ymmärtämistä avaavaa laadullista ja määrällistä tutkimusta, josta jatketaan toimintatutkimuksella kohti muutoksen aikaansaamista. Toimintatutkimuksen kohteena ovat yleensä ihmiset ja heidän toimintansa. Ihmiset, joita muutos koskee, otetaan mukaan, ja he pääsevät vaikuttamaan prosessiin. Toimintatutkimuksen tekijä on usein tutkimuskohteen jäsen ja osallistuu muutokseen. Toiminta, tutkimus ja muutos tapahtuvat samanaikaisesti. Heikkinen ym. (2023, s. 35–36) kirjoittavat, että toimintatutkimus ei ole lähtökohtaisesti laadullinen tai määrällinen suuntaus, vaan usein siinä yhdistetään tai käytetään rinnakkain laadullisia ja määrällisiä aineistoja. Toimintatutkimus ei heidän mukaansa ole varsinaisesti tutkimusmenetelmä vaan laajempi lähestymistapa, jossa korostuu tavoite vaikuttaa tutkimuskohteeseen ja kehittää sen toimintaa. Sitä voi kutsua myös tutkimusstrategiaksi, joka pohjautuu tutkimuksen tekijän tai ryhmän osallistumiseen tutkimuskohteen toimintaan. Samalla yhdistetään tieteellistä ja käytännöllistä tutkimusta ja niistä saatavia näkökulmia.

Laadullista eli kvalitatiivista tutkimusotetta käytetään, kun ilmiöstä halutaan saada syvälinen ymmärrys ja näkemys (Kananen, 2012, s. 29–30). Laadullisessa tutkimuksessa käytetään sanoja ja lauseita eikä se perustu lukuihin. Tavoitteena ei ole löytää yleistyksiä tutkittavasta ilmiöstä eikä yhtä objektiivista tulkintaa. Tutkimus ei etene lineaarisesti, vaan tulokset vaikuttavat tutkimuksen kulkuun.

5.2 Aineistojen kerääminen

Tutkimus toteutettiin toiminnan kehittämiseen soveltuvana laadullisena toimintatutkimuksena Näpin opettajille ja laadullisena kyselynä oppilaille ja heidän huoltajilleen. Tavoitteena oli Näpin nykyisten toimintatapojen toimivuuden tarkastelu ja kehittämiskohtien löytäminen sekä miettiä niihin käytännössä toteutettavia ratkaisuja. Kaikki Näpin opettajat osallistuivat tutkimukseen ja voivat omalta osaltaan vaikuttaa kehitettäviin asioihin. Uusien toimintatapojen hyväksyminen ja niiden käyttöönotto voi olla helpompaa ja todennäköisempää, kun on itse osallistunut kehittämiskohdista käytyyn keskusteluun. Toimintatutkimuksen toteutustavaksi valittiin työpaja, jossa hyödynnettiin palvelumuotoilun menetelmiä. Toimintakulttuurin kehittämisessä oli mukana tulevaisuusnäkökulma, jota pohdittiin opettajien työpajassa sekä Näpin oppilaille ja huoltajille toteutetussa kyselytutkimuksessa.

Näpin opettajien työpaja muodostui kahdesta osasta. Ensimmäiseksi tarkasteltiin oppilaitoksen sisäistä toimintakulttuuria. Toinen osa liittyi tulevaisuudessa tarvittaviin taitoihin. Työpajassa sovellettiin palvelumuotoilun menetelmiä, muun muassa kaksois- eli tuplatimanttimallia.

Palvelumuotoilussa kehitetään muotoilun menetelmin palveluja ja toimintaa (Kenttälä ym., 2020, s. 10). Tavoitteena on katsoa asioita käyttäjän näkökulmasta, pohtia hänen kokemuksiinsa ja sitä, miten niitä voisi parantaa. Koiviston (2019, s. 34, 36, 40) mukaan palvelumuotoilu on palvelujen, asiakas- ja työntekijäkokemusten sekä palveluliiketoiminnan ihmislähtöistä kehittämistä. Se keskittyy palveluihin ja aineettomiin kokemuksiin sekä hyödyntää muotoiluajattelua ja palvelukehittämiseen soveltuvia menetelmiä. Ratkaisuja kehitetään yhdessä käyttäjien, asiakkaiden ja työntekijöiden kanssa eli ihmisten, joihin kehittäminen vaikuttaa. Heidän osallistamisessaan hyödynnetään yhteiskehittämisen menetelmiä, kuten työpajoja.

Näpin oppilaille ja heidän huoltajilleen toteutettiin laadullinen kyselytutkimus. Sen tavoitteena oli kerätä tietoa motiiveista käsityön harrastamiseen sekä ajatuksia, mitä käsityön taiteen perusopetuksessa opittavia taitoja pidetään tulevaisuuden kannalta tärkeinä. Kyselyssä haluttiin myös selvittää, miten oppilaat kokevat Näpissä käsityön ja oman ilmaisun oppimisen eri vaiheet.

5.2.1 Työpaja opettajille

Näpin opettajille järjestetyssä työpajassa hyödynnettiin palvelumuotoilun tuplatimanttimalia. Koiviston (2019, s. 43) mukaan tuplatimantissa on neljä päävaihetta: löydä, määritä, kehitä ja tuota. Löydä ja määritä -vaiheet ovat osa ongelman tunnistamista ja kehitä sekä tuota -vaiheet puolestaan ratkaisun kehittämistä. Löydä ja kehitä -vaiheet ovat luonteeltaan vaihtoehtoja luovia, kun taas määritä ja tuota -vaiheet ovat vaihtoehtoja rajaavia. Kenttälän ym. (2020, s. 16–17) mukaan kaksoistimanttimalissa muotoilukehittely jaetaan myös neljään vyöhykkeeseen: löydä-määrittele-kehitä-kiteytä. Kaksoistimantti kuvastaa sitä, miten käsiteltävään ongelmaan lähdetään etsimään ratkaisua, tietyissä vaiheissa laajasti ideoimalla ja kehittämällä ja tietyissä vaiheissa supistaen määritellään ja kiteytetään ajatuksia. Prosessin aikana voidaan tarpeen mukaan palata edelliseen vaiheeseen. Löydä-vaiheessa ongelmaa tai kehittämiskohtaa tutkitaan laveasti hyödyntäen empatian ja ideoinnin menetelmiä. Määrittelyssä aiheesta tiedetään enemmän ja voidaan tarkentaa, mitä ollaan ratkaisemassa. Samalla voidaan unohtaa alkuperäinen lähtökohta ja miettiä uudelleen, mistä on kysymys. Kerätystä tiedosta valikoidaan tärkeimmät ja oleellisimmat asiat. Jatkettaessa kehittämistä etsitään ja ideoidaan runsaasti mahdollisia ratkaisuja uudelleenmääriteltyyn kysymykseen. Ideoita jalostetaan eteenpäin, luodaan konsepteja ja testataan erilaisia mahdollisuuksia. Lopuksi kiteytetään ongelmaan löydetty ratkaisuvaihtoehdot, joita voivat olla uusi toimintatapa, apuväline tai toisenlaiseksi muokattu ympäristö. Erilaisista ratkaisuista voidaan luoda konsepteja ja prototyyppisiä, joita testataan ja analysoidaan parhaan ratkaisun löytämiseksi. Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin ja Jyväskylän käsityökoulun (i.a., s. 4) hankejulkaisussa tuplatimanttimalin neljä vaihetta ovat tutki, kehitä, ideoi ja testaa. Näpin opettajat osallistuivat Palmu – palveleva toimintakulttuuri käsityökouluissa -hankkeen toteuttamiseen, eli tuplatimanttimali oli osalle työpajaan osallistuneista opettajista ennestään tuttu.

Opinnäytetyön tekijä osallistui työpajaan yhtenä jäsenenä. Kanasen (2012, s. 95–96) mukaan voidaan puhua osallistuvasta havainnoinnista, kun tutkimuksen tekijä on mukana tutkimustilanteessa. Osallistumisen aste voi vaihdella. Hän kirjoittaa, että tutkimuksen tekijän tuttuus voi olla myös ongelma. Tutkijan vaikutuksen tuloksiin eli reaktiivisuuden voidaan nähdä vähentävän objektiivisuutta. Niemi ym. (2023, s. 75–76) painottavat, että toimintatutkimuksen tekijän on tärkeä ymmärtää tutkimuskohteensa sosiaalinen ja historiallinen muotoutuminen. Toimintatutkimuksessa ei heidän mukaansa tarvitse kuitenkaan pyrkiä tutkijan ulkopuolisuuteen. Tutkimuksen tekijä voi olla osa yhteisöä, jolloin hänellä on vahva tuntemus ryhmästä ja

sen tarpeista. Tällöin on hyvä mahdollisuus saada tutkimuksen tulokset vietyä pysyväksi osaksi tutkittavaa käytäntöä. Tutkijan reflektiivistä otetta tutkittavaan ilmiöön pidetään yleisesti hyvänä asiana laadullisessa tutkimuksessa (Heikkinen & Huttunen, 2023, s. 238). Tutkimuksen tekijän ei yleensä oleteta olevan kohdetta tarkasteleva ja riippumaton objektiivinen olento vaan elävä ihminen, joka tulkitsee omaa suhdettaan tutkittavaan asiaan subjektiivisesta näkökulmasta. Näitä seikkoja tutkimuksen tekijän tulee avata riittävän läpinäkyvästi.

Uuden toimintatavan kehittäminen perustuu aikaisemman käytännön reflektointiin eli toiminnan arviointiin (Heikkinen & Huttunen, 2023, s. 237–238, 241). Se tuottaa ymmärrystä, jonka pohjalta suunnitellaan uusia toiminta- ja tutkimustapoja. Erityisen tärkeää on tarkastella tutkimuksen tekijän omaa henkilökohtaista suhdetta tutkittavaan kohteeseen, koska ilmiön tulkinta rakentuu sille. Toimintatutkimuksen keskeinen ajatus on käytännön kehittäminen parempaan suuntaan, eli uusi toimintatapa tulee ottaa käyttöön ja sen tulee olla parempi kuin aikaisempi. Kuviossa kuusi on esitetty onnistuneen toimintatutkimuksen periaatteita Heikkisen ja Huttusen (2023, s. 232–257) mukaan.

Historiallinen jatkuvuus	nähdään, että käytännöt ovat historiallisesti kehittyneinä, osa laajaa toimintajärjestelmien kokonaisuutta
Reflektiivisyys	huomioidaan, että tutkijan ajattelu ja tulkinnat pohjautuvat aikaisempiin käytäntöihin ja elämäkokemuksiin
Dialektisuus	tuodaan esille erilaisia näkökulmia ja tulkintoja moniäänisesti
Toimivuus	tuotetaan käytäntöä hyödyttävää tietoa
Havahduttavuus	löydetään uusia ja yllättäviä näkökulmia lähestyä ja hahmottaa asioita
Adekvattisuus	käytetään käytännön toimijoiden kanssa samaa kieltä ja arkijärkeä

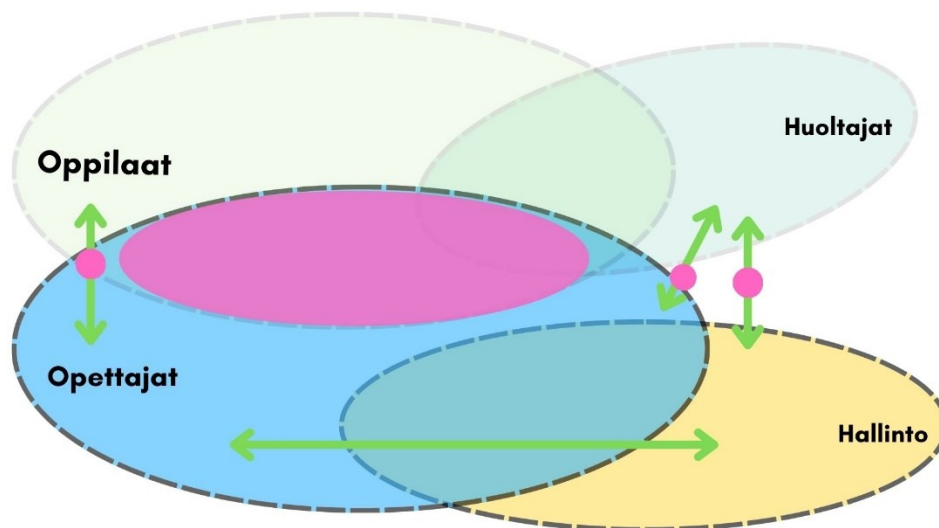
Kuvio 6. Onnistuneen toimintatutkimuksen elementtejä (Heikkinen & Huttunen, 2023, s. 232–257).

Taito Etelä-Pohjanmaa ja Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi ovat opinnäytetyön tekijälle tuttuja lähes 30 vuoden ajalta monesta näkökulmasta. Työura yhdistyksen palveluksessa on sisältänyt erilaisia käsityön neuvontaan, ohjaamiseen ja toiminnan kehittämiseen liittyviä työtehtäviä eri taitokeskuksissa. Käsityökoulutoiminta tuli tutuksi vuonna 2003 Seinäjoen seudun Taito-Näppi-kehittämishankkeessa. Vuonna 2007 Etelä-Pohjanmaan käsi- ja taideteollisuus ry eli nykyinen Taito Etelä-Pohjanmaa ry haki opetusministeriöltä taiteen perusopetuksen järjestämislupaa, ja se myönnettiin yhdistykselle vuoden 2008 alusta. Siitä lähtien opinnäytetyön tekijä on toiminut oppilaitoksen rehtorina ja opettanut eri-ikäisiä lapsia ja nuoria. Yhdistyksen ja käsityökoulun toiminta, sen kehittäminen ja työyhteisö toimintatapoineen ovat siis laajasti tuttuja. Työhön on kuulunut myös valtakunnallinen yhteistyö Taito-käsityökoulujen kanssa sekä Opetushallituksen rahoittamien pedagogisten kehittämishankkeiden toteuttaminen.

Näpin toimiminen useilla paikkakunnilla on merkinnyt alueellista saavutettavuutta, luottamusta omassa toimipisteessä työskentelevien opettajien toimintaan ja toisaalta moninaista työnkuvaa opettajille. Eniten oppilaita on Näpin perusopintojen 1–4-vuosien ryhmissä. Näille 7–10-vuotiaiden lasten ryhmille suunnitellaan opettajien kesken yhteiset, isommat oppimiskokonaisuudet lukukausittain. Yhteinen opetussisältöjen suunnittelu, toteutus ja materiaalien hankinta lisäävät opetuksen laatua, takaavat monipuolisuuden, vähentävät työn päällekkäisyyttä ja lisäävät opettajien vertaisuutta sekä pedagogista keskustelua. Kaikki Näpin nykyiset opettajat ovat työskennelleet käsityökoulussa useamman vuoden. Näpin toimintakulttuuri sisältää monia, vuosien aikana vakiintuneita toimintatapoja. Toimintatapojen muutoksiin ovat tähän asti vaikuttaneet etenkin muutokset toimintaympäristössä, opetussuunnitelman uudistuminen, uusiin kokoontumistiloihin siirtyminen ja opettajien vaihtuminen. Näpin toimintakulttuuria ei ole aikaisemmin tarkasteltu erikseen, vaan eri osa-alueita on kehitetty tilanteiden muuttuessa.

Näpin opettajille järjestettyyn työpajaan osallistui neljä Taito Etelä-Pohjanmaa ry:n työntekijää, joilla on vastuu omien taitokeskuspaikkakuntiansa käsityökouluryhmistä. He myös opettavat itse ryhmiä. Työpajaan osallistui lisäksi kaksi tuntiopettajaa sekä eri ryhmissä apuopettajana toiminut henkilö. Osallistujilta pyydettiin kirjallinen suostumus tutkimukseen osallistumisesta. Opinnäytetyön tekijä ohjasi ja osallistui työpajaan. Työpaja sisälsi varsinaisen tutkimuksen lisäksi muotoilullisia pikatehtäviä, joilla rytmitettiin ja kevennettiin työpajan sisältöjä sekä pyrittiin luomaan ideoinnille luova ja rento ilmapiiri.

Toimintakulttuurin kehittämistyöpaja oli kaksivaiheinen. Aamupäivällä keskityttiin oppilaitoksen sisäiseen toimintakulttuuriin ja iltapäivällä suuntauduttiin tulevaisuuden näkyymiin ja tulevaisuusasioiden huomioimiseen Näpin opetuksessa (kuvio 7).

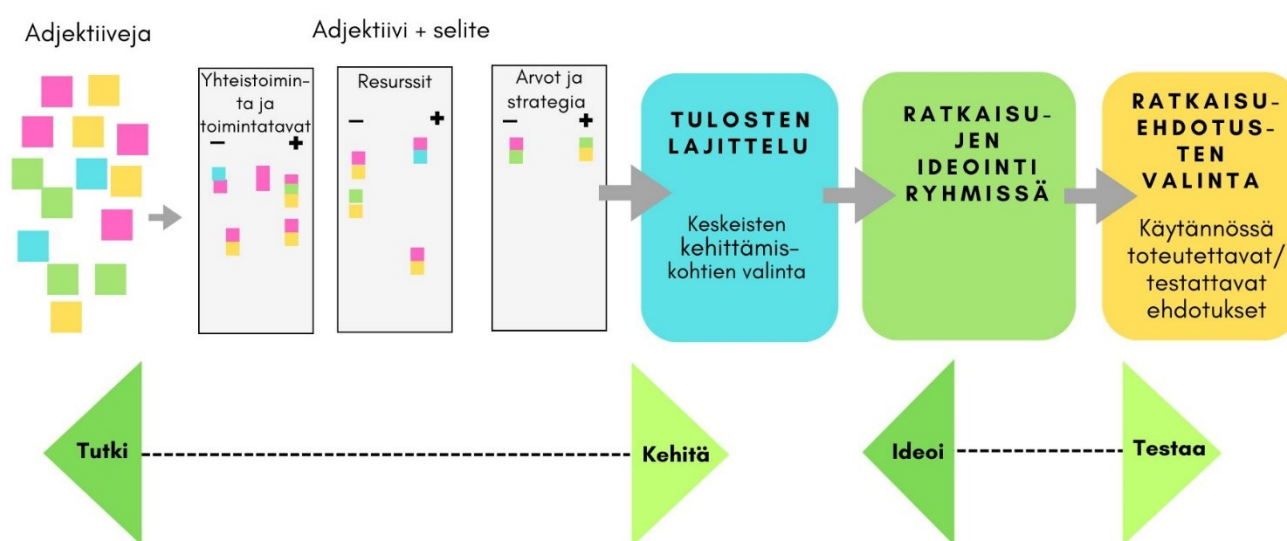

Kuvio 7. Työpajassa pohdittiin aluksi sisäistä toimintakulttuuria akselilla opettajat–hallinto ja sen jälkeen opetukseen ja oppimiseen liittyviä tulevaisuusnäkyymiä.

Työskentelyn aluksi opettajat kirjoittivat erillisille lapuille mahdollisimman monta omaa työtä ja Näpin toimintaa yleensä kuvaavaa adjektiivia. Adjektiivit koottiin yhteiseksi joukoksi. Seuraavaksi pohdittiin toimintakulttuurin käsitettä ja työpajassa käytettävää osa-alueiden jakoa: yhteistoiminta ja toimintatavat, resurssit sekä arvot ja strategia. Seuraava tehtävä oli sijoittaa adjektiivit toimintakulttuurin eri alueille, joka oli jaettu pidettävään (+) ja parannettavaan (-) puoleen. Sijoitettaviin adjektiiveihin liitettiin myös selitys, miten ja mihin toimintaan tai käytäntöön ne liittyivät. Osallistujat kommentoivat osan adjektiiveista liittyvän enemmän opetukseen ja kuvaavan oppilaiden kanssa työskentelyä kuin annettuihin toimintakulttuurin otsikoihin, joten neljänneksi otsikoksi lisättiin oppilaat–opettaja-alue omalle paperilleen.

Eniten adjektiiveja selityksineen kertyi yhteistoiminta ja toimintatavat -alueelle, toiseksi eniten resursseihin ja vähiten arvoihin ja strategioihin. Myös oppilaat–opettaja-alueelle sijoitettiin runsaasti adjektiiveja. Yhteisessä adjektiivijoukossa oli paljon samoja, joten osa niistä jätettiin sijoittamatta, kun tuntui, että ”kaikki oli jo sanottu”. Sijoitettuja adjektiiveja tarkasteltaessa huomattiin samojen asioiden nousevan esille usean toimintakulttuurin alueella. Tehtävää päätettiin jatkaa ryhmittelemällä saman tyyppiset asiat riippumatta siitä, mihin toimintakulttuurin alueeseen ne sijoituivat.

Selkeästi eniten kehittämistä kaipaavaksi asiaksi nousi kiire ja sen tuntu sekä yhteistoimintaan että resursseihin liittyen. Tehtävää jatkettiin kahdessa ryhmässä, joissa mietittiin, mistä kiire johtuu, ja lähdettiin etsimään ratkaisuja kiireen vähentämiseksi. Ryhmien miettimät ratkaisuehdotukset käytiin vielä yhteisesti läpi miettien niiden viemistä Näpin käytännön toimintaan. Käytännön ratkaisut kirjattiin ylös. Kuviossa kahdeksan on esitetty työpajassa toteutettu prosessi.

Kuvio 8. Sisäisen toimintakulttuurin kehittäminen opettajien työpajassa.

Työpajan toisessa osuudessa siirrettiin katse tulevaisuuteen. Opinnäytetyön tekijä alusti tehtävää kertomalla tulevaisuuksien tutkimisesta, tulevaisuudessa tarvittavista taidoista, käsityötaitojen merkityksistä sekä käsityön roolista hyvinvoinnin edistäjänä. Näpin toiminnassa huomioitavia tulevaisuusnäkökulmia lähdettiin etsimään Megatrendi-korttien avulla. Opettajat valitsivat Megatrendi-korteista jatkokäsittelyyn ne, joiden sisältämiä asioita ajateltiin olevan mahdollista huomioida Näpin opetuksessa. Näistä korteista muodostettiin neljä aihealuetta, joille etsittiin yhteisesti keskustellen soveltamistapoja Näpin opetukseen ja toimintaan.

5.2.2 Kysely huoltajille ja oppilaille

Huoltajille ja oppilaille tehdyllä kyselyllä haluttiin selvittää Näpin asiakkaiden näkemyksiä toiminnasta sekä käsityön ja käsityöharrastuksen merkityksistä heille. Kyselyllä haettiin myös tietoa, mitä tulevaisuudessa tärkeinä pidettyjä taitoja lasten toivotaan oppivan Näpissä harrastaessaan käsitöitä. Kysymyksiä oli yhteensä 23, joista neljä oli avokysymystä ja kahden

valintakysymyksen jälkeen oli ehdollinen mahdollisuus vastata vapaasti. Kahdessa monivalintakysymyksessä oli ”Muuta, mitä?” -kohta, johon voi lisätä oman vaihtoehdon (liite 2).

Kyselyn alussa tiedusteltiin paikkakuntaa, jolla oppilas käy Näpissä, sekä opintotasoa eli osallistuuko esimerkiksi varhaisiän- tai perusopintoihin. Seuraavaksi tiedusteltiin, millä perusteella käsityöt ja Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi oli valittu harrastukseksi ja mitkä ovat viisi tärkeintä asiaa, joita Näpissä toivotaan opittavan. Tulevaisuudessa tarvittavista taidoista oli monivalintaosio, josta tuli valita viisi mielestään tärkeintä opittavaa asiaa. Kyselyllä haluttiin myös kuulla, miten Näppi-harrastus näkyy oppilaan kotona. Toimintakulttuuriin liittyen tiedusteltiin huoltajien toiveita saada Näpistä lisää tietoa ja halukkuutta osallistua Näpin järjestämään perheiden yhteiseen toimintaan. Kyselyn loppuosa oli suunnattu oppilaille. Heille esitettiin 13 kysymystä siitä, miten paljon Näpissä opiskeluun liittyvät eri asiat tuovat heille iloa. Kysymyksiin vastattiin valitsemalla yksi ehdotetuista viidestä hymiöstä. Oppilailta haluttiin myös ajatuksia siitä, mitä Näpin kokoontumiskerralla on tapahtunut, kun oppilas lähtee iloisena kotiin tai jos mieli onkin surullinen. Kyselyn lopussa oli vielä mahdollisuus lähettää terveisiä ja toiveita Näppiin.

Käsityö- ja muotoilukoulu Näpillä on käytössä Eepos-oppilaitoshallintaohjelma, josta kerättiin kaikkien Näpissä opiskelevien lasten ja nuorten huoltajien sähköpostiosoitteet. Osalle oppilaista on ilmoitettu järjestelmään kaksi huoltajaa ja osalle yksi. Osalla huoltajista opiskelee Näpissä yksi lapsi ja osalla useampia lapsia. Kyselyyn vastattiin anonymisti ja se lähetettiin sähköpostilla 350 huoltajalle. Vastausaikaa oli kymmenen päivää. Kyselystä lähetettiin myös muistutusviesti.

5.3 Aineistojen analysointi

Opettajien työpajassa kertynyt kirjallinen aineisto sekä kuvattiin että otettiin talteen analysointia varten. Työpaja myös nauhoitettiin. Opinnäytetyön tekijä ohjasi työpajan ja myös osallistui sen aikana käytyyn keskusteluun. Näpin rehtorina ja esihenkilönä hän on pedagogisessa valta-asemassa opettajiin nähden, mikä on voinut vaikuttaa jonkun osallistujan kohdalla mielihyvien esilletuomiseen. Toisaalta rehtori ei ole työnantaja, koska yhdistyksen toiminnanjohtaja on kaikkien työntekijöiden, myös rehtorin, esihenkilö ja päättää muun muassa henkilöstöä ja taitokeskuksia koskevista asioista. Opinnäytetyön tekijän rooli on siis jossain määrin kaksijakoinen. Pitkä yhteinen työhistoria, keskinäinen arvostus, avoimuus ja samojen

asioiden tavoittelu oppilaitoksen toiminnassa luovat kuitenkin asiallisen pohjan yhteiselle kehittämiseksi. Opinnäytetyön tekijä teki kysymyksiä ja toi omia näkemyksiään esille siinä vaiheessa, kun kehitettävälle asioille mietittiin käytännön ratkaisuja. Kehitettävien kohtien pohdintavaiheessa opinnäytetyön tekijä ei osallistunut keskusteluun. Työpajassa oli positiivinen, motivoitunut ja yhteisöllinen tunnelma.

Työpajan ensimmäisessä osassa etsittiin sisäiseen toimintakulttuuriin liittyviä asioita, kehittämiskohtia ja niihin ratkaisuja. Työpaja alkuosasta kertyneet aineistot kirjattiin analysointivaiheessa neljään taulukkoon. Ensimmäisessä taulukossa olivat eri toimintakulttuurin osa-alueet ja niihin sijoitetut adjektiivit selityksineen. Seuraavaan taulukkoon kirjattiin opettajien edellisestä vaiheesta uudelleen lajittelemat asiat ”pidettäviin” ja ”kehitettäviin”. Kolmanteen taulukkoon sijoitettiin kahden opettajista muodostetun ryhmän pohtimat ratkaisuehdotukset tarkasteltaviin ongelmiin. Neljänteen taulukkoon tulivat yhdessä koko ryhmän kanssa pohditut käytännön ratkaisuehdotukset. Taulukkoja täydennettiin työpajassa nauhoitetun tallenteen perusteella (liite 1).

Opettajien työpajan toinen osa käsitteli tulevaisuutta ja sitä, miten tulevaisuudessa tarvittavia taitoja voidaan huomioida Näpin toiminnassa ja opetuksessa. Yhteisen keskustelun muistiinpanot kirjattiin analysointia varten taulukkoon, jota täydennettiin joillakin huomioilla nauhoitetujen tallenteiden kuuntelun jälkeen (liite 1).

Huoltaja- ja oppilaskyselyn analysoinnin aluksi verrattiin opiskelupaikkakunta- ja opintotaso-vastauksien vastaajamääriä Näpin oppilasmääriin eri paikkakunnilla ja opintotasoilla. Monivalintatehtävien vastaukset järjestettiin valintamäärien mukaan suurimmasta pienimpään. Vapaasti kirjoitetuista vastauksista etsittiin samoja tai samansuuntaisia vastauksia tavoitteena löytää yleisimmin esiintyvät kommentit, mutta huomioida myös yksittäisiä asioita (liite 3).

5.3.1 Kiireen vähentäminen ja tulevaisuustaidoja

Toimintakulttuuri on laaja ja monitahoinen asia, jonka kehittämiskohtiin pystyttiin opettajille järjestetyssä työpajassa pureutumaan aloituksen verran. Käsityökoulun opettajatapaamisissa käsitellään yleensä ajankohtaisia käsityön ja taiteen perusopetuksen asioita ja siirrytään melko nopeasti opetussisältöjen kehittämiseen. Opinnäytetyössä toteutettu työpaja osoittautui toimivaksi tavaksi lähestyä työyhteisön toimintakulttuuria ja sen kehittämistä. Työpajassa

oli rento ja positiivinen tunnelma, mihin vaikutti osaltaan se, että Näpin toiminta oli työpajan toteutusajankohdan aikaan vakaalla pohjalla ja mitään suurempia akuutteja kriisejä ei ollut meneillään. Kaukon ja Kiilakosken (2023, s. 155) mukaan toimintatutkimuksen tekijän on helppo kantaa vastuutaan, kun toiminta on osallistujille hyödyllistä, vastavuoroista ja keskinäinen suhde luottamuksellinen.

Sisäinen toimintakulttuuri. Opettajien työpaja aloitettiin miettimällä Näpin toimintaan liittyviä adjektiiveja, joilla saatiin esille monipuolisesti sekä positiivisia että negatiivisia asioita. Positiivisia adjektiiveja, joita opettajat liittivät Näppiin ja työyhteisöön, olivat ilo, luovuus ja yhteistyökykyisyys. Opettajat kokivat, että työyhteisössä on paljon taitoa ja avuliaisuutta, jotka mahdollistavat ongelmien ratkaisemisen yhdessä ja lisäävät työn mielekkyyttä. Luovuus, innostus ja hauskuus kantavat työyhteisön mutkatonta yhdessä toimimista. Yksi opettajista koki, että töissä ”annetaan mahdollisuus itse miettiä, olla ja kehittää sekä luotetaan työntekijään”. Oppilaisiin ja opetustilanteisiin liittyviä positiivisia adjektiiveja olivat värikäs, vauhdikas, touhukas ja ilo. Hyvin mennyt Näppi-tunti sekä oppilaiden innostus ja onnistuminen koettiin antoisaksi ja energisoivaksi.

Kehitettäviä asioita kuvattiin muun muassa adjektiiveilla ahdistava, haastava, kiireinen, meluisa, riittämätön ja sotkuinen. Samoja tai saman suuntaisia adjektiiveja oli sijoitettu toimintakulttuurin eri alueille. Niitä tarkasteltaessa opettajat päätyivät yhdistämään ongelmiksi koettuja asioita omiksi ryhmikseen. Päälimmäiseksi nousi kiire, joka liittyi työhön sisältyviin moiniin eri tehtäviin, oman työn organisoimiseen, ideoinnin ja suunnittelun määrään sekä itselle asetettuihin tavoitteisiin opetuksen toteuttamisessa. Omat käsityötaidot koettiin toisinaan riittämättömiksi ja työn vähäinen arvostus raskaaksi. Ahtaat tilat aiheuttivat tunteen sotkuisuudesta. Opetukseen liittyviä ahdistavia ja hankalia asioita olivat oppilaiden eritasoisuus ja haastava käyttäytyminen ryhmässä. Toisaalta opettajat ajattelivat, että tyydyttävästikin voi selvitä eli kysymys voi olla myös omasta vaatimustasosta, joka lisää kiireen tuntua.

Löydettyihin ongelmiin pohdittiin ratkaisuja ensin kahdessa opettajista muodostetussa ryhmässä ja sen jälkeen vielä yhteisesti. Oppilasryhmien sisäiset taitotasot ja oppilaiden eritahtinen eteneminen tuovat haasteita opettamiseen ja riittämättömyyden tunteen opettajalle. Tilanteen parantamiseksi ehdotettiin oppilaiden ikähajonnan hallintaa eli Näppi-ryhmien muodostamista ikäryhmittäin. Käytännön toteutusta hankaloittaa Näppiin hakeutuvien lasten ikävuosittainen määrä. Näpin oppilasmäärät eri paikkakunnilla eivät mahdollista ainoastaan

samanikäisistä lapsista muodostettuja ryhmiä. Mahdollisimman monelle Näppiin hakeneelle lapselle halutaan tarjota oppilaspaikka. Ryhmävalintoihin vaikuttavat perheen työt, harrastustaikataulut sekä kuljetusten järjestyminen. Jos perheestä on useampia lapsia mukana Näpissä, toivotaan usein sisarusten pääsevän samaan ryhmään. Oppilaan ikä ei välttämättä määritä hänen taitotasoaan, mutta 7-vuotiaan ja 10-vuotiaan elämämaailmat ovat erilaisia. Tämä tulee huomioida esimerkiksi oppimistehtävien aiheita suunniteltaessa. Näppi-ryhmän yhteistoiminnan sujuessa ikävaihtelun merkitys vähenee ja jopa tukee oppimista, kun vanhemmat oppilaat voivat auttaa ja olla esimerkkeinä nuoremmilleen. Pienet, muutaman oppilaan ryhmät eivät ole tavoiteltavia, koska ne eivät tue oppilaiden ryhmässä toimimista tai ole taloudellisesti kannattavia.

Opettajien kiirettä vähentämään mietittiin lisätehtäväpankkia, oppimistehtävien taitotasojen porrastusta, työtehtävien tasapuolisempaa jakoa ja oman työn kuvan selkeyttämistä. Sähköiseen lisätehtäväpankkiin voitaisiin kerätä lyhyitä käsityön ja muotoilun oppimista tukevia tehtäviä, joilla voi helposti tarvittaessa täydentää opetustilanteita. Lisätehtävien tulisi olla sekä ryhmän kanssa, esimerkiksi kokoontumiskerran päätteeksi toteutettavia, että oppilaille itsenäiseen työskentelyyn suunniteltuja tehtäviä, jolloin opettaja voi keskittyä ohjaamaan varsinaista työtä tekeviä oppilaita. Lisätehtävien tulee olla oppilaita motivoivia, mutta ne eivät saa houkutella heitä siirtymään lisätehtäviin kesken päätyön tekemisen tai aiheuttaa hitaammin eteneville ahdistusta.

Opettajien muodostamassa Näppi-tiimissä mietitään kullekin lukuvuodelle teema, johon suunnitellaan monipuoliset ja ajanhengessä olevat oppimistehtävät. Tehtävät ideoidaan yhdessä ja sovitaan, kuka opettajista suunnittelee, testaa ja ohjeistaa oppimistehtävän, joka toteutetaan kaikissa saman tason ryhmissä. Työpajassa mietittiin tehtävien porrastusta yhdeksi ratkaisuksi eritasoisten ryhmien opettamiseen. Oppimistehtäviin suunniteltaisiin valmiiksi joi-takin tapoja, miten tehtävän vaativuutta voisi helpottaa tai vaikeuttaa. Opettajat toteuttavat itse uuden oppimistehtävän ennen sen esittelemistä ryhmälle. Tarkoituksena ei ole tehdä mallia, vaan hahmottaa kokonaisuus sekä mieltää pedagogisia ratkaisuja omille ryhmille. Riittävä perehtyminen tehtävään ja valmistautuminen tunneille vähentää kiireen tuntua itse oppituntien aikana. Opettajat toivoivat oppimistehtävien suunnitteluvastuun jakautuvan myös nykyistä tasapuolisemmin ja yhteissuunnittelun laajentamista perusopinnoista varhaisiän opintoja koskevaksi.

Kiirettä ja paineita opettajien työhön tuo myös toiminnan markkinointi ja näkyminen sosiaalisessa mediassa. Näpin yhteismarkkinointia voidaan hyödyntää jossakin määrin, mutta toimiminen usealla paikkakunnalla edellyttää myös paikallista markkinointia, joka tavoittaa paremmin asiakkaita. Somejulkaisujen tekemiseen kaivattiin selkeyttä, yhteisen brändin mukaista linjaa ja apua yhdistyksen markkinointihenkilöltä. Varsinkin keväällä tiedottaminen ruuhkautuu Näpin oppilastöiden, näyttelyjen, oppilashaun ja kesäleiritoimintaan ilmoittautumisen aikaan. Käsityökoulutoiminnasta kertovia kuvia tulisi olla yhteisesti saatavilla. Markkinointiin toivottiin opetustilanteista otettuja kuvia ja vierailevaa kuvaajaa, koska opettajat eivät ehdi tunteilla ottamaan kuvia. Toimintatavoista, joilla sosiaalisen median tekemisestä aiheutuvaa kiireen tuntua voidaan vähentää, tulee keskustella ja etsiä ratkaisuja yhdessä rehtorin, toiminnanjohtajan ja markkinointipäällikön kanssa. Työpajan keskusteluissa nousi esille myös Näpin toiminnasta tiedottaminen oppilaiden huoltajille. Tietoa voitaisiin jakaa oppilaiden perheille suunnatuissa tapahtumissa ja lisätä oppilastöistä koottujen näyttelyjen informatiivisuutta.

Opettajien kokeman kiireen ja sen vähentämisen yhdeksi ratkaisuksi nähtiin oman työn parempaa organisointia. Työnkuvan tarkastelussa ja selkiyttämisessä tulee mietittäväksi Näpiin liittyvien ja taitokeskuksen muiden töiden väliset suhteet. Työtilojen järjestäminen sekä järjestyksestä ja siisteydestä huolehtiminen vähentävät aikaavievää tavaroiden ja asioiden etsimistä. Työpaja selkeytti tarvetta Näpin toiminnan yleisestä kuvaamisesta ja toimintojen avuksi tehtävistä ohjeistuksista. Konkreettiseksi tehtäväksi nostettiin vuosikello, lukukausikalenteri, Näppi-sarakkeen lisääminen materiaalilauksiin, kuvaus sometyönjaosta ja ohjekokonaisuus uusien opettajien perehdyttämiseen.

Sisäistä toimintakulttuuria tarkastellessa nousi opettajien kokemuksissa vahvasti esille opettajat–oppilaat-näkökulma. Se kertoo siitä, että opettajuus ja oppilasryhmien kanssa työskentely sekä tehtävien ja oppituntien suunnittelu koetaan tärkeiksi. Lasten kanssa toimiminen ja opettaminen on käsityökoulun perusta ja olemassaolon syy. Opetus ja sen suunnittelu on vaativa ja aikaa vievä työn osa-alue, mutta antaa myös iloa ja energiaa.

Tulevaisuustaitoja. Opettajien työpajan toisessa osassa tarkasteltiin tulevaisuudessa tarvittavia taitoja megatrendien kautta (Sitra, 2020). Tarkoitus oli löytää niitä tulevaisuusasioita, jotka koskettavat Näpin toimintaa läheisimmin, ja miettiä, miten niitä voidaan huomioida

opetuksessa ja muussa toiminnassa. Megatrendeistä opettajat nostivat tarkasteluun tulevaisuuden osaamisen, ekologisen ajattelun, väestömuutokset sekä teknologian ja digitaalisuuden.

Osaaminen. Jatkuva osaamisen kehittäminen ja uuden oppiminen korostuvat tulevaisuudessa (Sitra, 2020). Samalla luovuuden, kokonaisuuksien hahmottamisen ja taitojen merkitys tulee kasvamaan. Työn rakenteet muuttuvat ja vaativat muuntautumis- ja mukautumiskykyä. Toisaalta tiedon helppo saatavuus ja jatkuva informaatiotulva lisäävät lyhytjänteisyyttä ja heikentävät keskittymiskykyä. Luova ajattelu kapenee, kun ideat poimitaan valmiista kuvavirrasta eikä tylsistymiselle malteta antaa tilaa. Monivaiheinen ja hidas käsityöprosessi itsessään vahvistaa keskittymiskykyä.

Oman työn suunnittelu tuntuu oppilaista toisinaan tylsältä ja hankalalta. Suunnittelusta pyritään tekemään mielenkiintoisempaa sisällyttämällä oppimistehtäviin monipuolisia suunnittelutapoja. Suunnittelemisen haastaa oppilasta hyvällä tavalla ja sen osaaminen kehittyy toistojen myötä. Opetuksessa tulee myös tuoda esille suunnittelun merkitystä. Ideointia ja suunnittelua voidaan tehdä myös ryhmän kanssa keskustellen. Käsityökoulussa on tärkeä tarjota kokemuksia, siitä että voi oppia ja tehdä itse. Käsityöprosessin oppiminen ja onnistumiset luovat pohjaa itse tekemiselle ja rohkaisee opetteleman itsenäisesti lisää esimerkiksi verkosta löytyvien ohjeiden mukaan. Elämyshakuisessa maailmassa käsityön tekeminen voi oppilaista tuntua hitaalta ja hankalalta, mutta oivaltaminen ja onnistuminen palkitsevat.

Ekologinen ajattelu. Ekologisuuteen liittyviä näkökulmia ovat kiertotalous, jätteiden määrän kasvaminen, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja resurssien ylikulutus (Sitra, 2020). Materiaaleja tulisi käyttää siten, että jätettä ei synny vaan niitä voidaan hyödyntää yhä uudelleen niin, että niiden arvo säilyy kiertossa. Jätteiden määrän ennustetaan kuitenkin lisääntyvän. Suunnan kääntyminen edellyttää toimivia kiertotalouden ratkaisuja ja niiden käyttämistä. Materiaali- ja muiden resurssien ylikulutus heikentää luonnon tilaa ja monimuotoisuutta. Näpissä ekologiset näkökulmat liittyvät materiaaleihin sekä niiden että tuotteiden elinkaareen. Työpajan keskustelussa nousi esille, miten eri materiaalien tunnistaminen sekä niiden ympäristövaikutusten ja käyttöominaisuuksien tunteminen ja tutkiminen ovat oleellinen osa käsityötä. Krögerin ja Turusen (2021, s. 99) mukaan materiaalilähtöisessä käsityön opetuksessa korostuvat materiaalien aistinvaraiset ominaisuudet.

Ekologiseen ajatteluun kuuluu materiaalien arvostaminen ja niiden harkittu käyttäminen. Itse tehtyä tuotetta säilytetään ja käytetään pitkään. Kun käsillä tehtävä työ on itselle mielekäs ja merkityksellinen, halutaan se valmistaa huolellisesti. Merkityksellisyyttä lisää, kun oppilaat voivat vaikuttaa omaan työhönsä.

Käsityökoulun opetukseen tulee jatkossa ottaa aikaisempaa vahvemmin mukaan huoltaminen ja korjaaminen liittyen sekä oppilaiden valmistamiin tuotteisiin, tuotteisiin yleensä, että työvälineisiin ja laitteisiin. Jotta korjaaminen kannattaisi tai olisi mahdollista, täytyy tuotteiden olla laadukkaita. Ekologinen ajattelu edellyttää myös työ- ja kemikaaliturvallisuudesta huolehtimista. Se tarkoittaa esimerkiksi värjäyksessä käytettävien tuotteiden tuoteturvallisuuden selvittämistä. Haitallisia aineita sisältäville tuotteille tulee pyrkiä löytämään korvaavia. Kierrätys- ja ylijäämämateriaalien käyttämistä lisätään tulevaisuudessa mahdollisuuksien mukaan. Näpin oppimistehtävien teemojen sisällä voidaan oppilaiden kanssa keskustella luonnon arvostamisesta ja korostaa positiivista huolehtimista. Materiaalien tunnistaminen osana oppilaiden oppimista sisältää myös jätteiden lajitteluosaamisen. Jätteiden oikean ja helpon lajittelun tule olla mahdollista Näpin kaikissa toimipisteissä.

Teknologia ja digitaalisuus. Digitaalisuus, teknologia ja tekoälysovellukset kehittyvät nopeasti muuttaen ihmisten toimintamalleja (Sitra, 2020). Käsityön tekeminen on tavallaan vastaan kulkemista ja vaihtoehtojen tarjoamista digitalisoituvalle elämismailmalle. Näpissä seurataan kehitystä ja pohditaan, missä määrin teknologiaa otetaan mukaan opetukseen. Tähän vaikuttavat muun muassa laitteiden kehittyminen ja hintataso. Digitaalisuus on vahvimmin mukana Näpin markkinoinnissa ja viestinnässä. Muutokset edellyttävät koulutuksen järjestämistä opettajille.

Väestömuutokset. Väestö keskittyy kasvukeskuksiin, maalta muutetaan kaupunkeihin ja syntyvyyden alenemisen takia lasten määrä vähenee varsinkin pienillä paikkakunnilla (Sitra, 2020). Taloudellinen eriarvoisuus lisääntyy, vastakkainasettelut korostuvat ja ilmastoahdistus sekä digitalisaation aikaan saama informaatiotulva vaikuttavat nuorten mielenterveyteen. Opettajat pohtivat käsityöstä kiinnostuneiden lasten määrää tulevaisuudessa sekä huoltajien taloudellisten resurssien riittämistä lukukausimaksuihin. Tavoitteeksi asetettiin toiminnan säilyttäminen kaikilla nykyisillä Näppi-paikkakunnilla. Toimintaedellytyksiä voivat vahvistaa lapsille suunnatun harrastustarjonnan rajallisuus eli kilpailun väheneminen sekä kuntien taloudellinen tuki. Opettajien mielestä Näppi tarvitsee brändäystä, markkinointia ja mielekkäitä

oppimissisältöjä pärjätäkseen kilpailussa muiden harrastuksia tarjoavien tahojen kanssa. Käsiyökoulu tarjoaa lapsille ja nuorille harrastuksen, jossa on mahdollisuus osallistua ja kuulua ryhmään, mikä voi suojata syrjäytymiseltä. On todennäköistä, että Näpissäkin on tulevaisuudessa nykyistä enemmän erityistä huomiota vaativia lapsia. Tämä edellyttää aktiivisempaa yhteydenpitoa huoltajien kanssa niin, että opettajan on mahdollista ottaa omassa toiminnassaan huomioon lapselle parhaiten sopivat toimintatavat.

5.3.2 Innostus käsillä tekemiseen

Oppilaiden ja huoltajien kysely lähetettiin sähköpostilla 350 huoltajalle, joista 57 vastasi eli vastausprosentti oli 16,3 %. Vastaajien määrää voi verrata myös oppilaiden määrään. Osalla oppilaista on Näpin rekisterissä yksi ja osalla kaksi huoltajaa. Tarkasteltaessa vastausten määrää suhteessa oppilaiden määrään vastausprosentti on hieman korkeampi. Kysely lähetettiin 327 oppilaan huoltajille ja vastauksi saatiin 57, joten näin ajateltuna vastausprosentti oli 17,4 %. Kyselyyn vastanneiden huoltajien ja oppilaiden määrä oli samansuuntainen kuin eri paikkakunnilla ja opintotasoilla opiskelevien oppilaiden määrä. Vastauksista 63 %:a oli perusopintojen oppilaiden huoltajilta ja heidän lapsiltaan. Vastanneista 53 %:a oli Seinäjoen Näppi-ryhmistä (taulukko 2).

Taulukko 2. Vastaajien jakautuminen paikkakunnan ja opintotason mukaan.

Paikkakunta	Vastaajia		Oppilaita paikkakunnalla	
		%		%
Seinäjoki	30	53%	147	45 %
Alavus	8	14%	57	17 %
Kauhajoki	8	14%	39	12 %
Vaasa	6	11%	51	16 %
Isokyrö	5	9%	33	10 %
	57	100%	327	100 %
	Vastaajat / oppilaat %		17,4	

Opintotaso	Vastaajia	%	Oppilaita	%
Napero-Näppi (5-6-vuotiaat)	4	7%	38	12 %
Perusopinnot 1-4 (yli 7-vuotiaat)	36	63%	222	68 %
Perusopintojen pajat (yli 11-vuotiaat)	15	26%	58	18 %
Syventävät opinnot	2	4%	9	3 %
	57	100,0%	327	100 %

Lapsen innostus käsillä tekemiseen oli selvästi tärkein (98 %) syy valita lapsen harrastukseksi käsityöt ja Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi. Noin puolet vastanneista huoltajista ilmoittivat valintaperusteeksi käsityön arvostamisen ja hyödyllisten taitojen oppimisen käsityökoulussa. 37 %:a vastaajista oli päätynt valitsemaan käsityöharrastuksen, koska oli haluttu löytää lapselle kivaa tekemistä. Lapsen kavereiden mukana olo Näpissä tai toive uusien kavereiden löytymisestä oli vaikuttanut Näpin aloittamiseen noin 11 %:lla vastanneista.

Huoltajat toivoivat lapsen tai nuoren oppivan Näpissä ennen kaikkea luovuutta (67 %), erilaisia käsityötekniikoita (63 %), omien taitojen, tuotosten ja itsensä arvostamista (63 %) sekä innostusta itse tekemiseen ja arjen taitoja (53 %). Vähiten tärkeäksi koettiin vastuullisen kuluttamisen sekä ympäristön kunnioittamisen ja siitä huolehtimisen oppiminen Näpissä (5 %) (taulukko 3).

Taulukko 3. Huoltajilta kysyttiin, mitä taitoja he pitävät tärkeinä oppia Näpissä nykyään sekä tulevaisuudessa. Vaihtoehdoista valittiin viisi tärkeintä.

Näpissä opittavat taidot

luovuutta (omat ideat, mielikuvitus, keksiminen...)	67%
erilaisia käsityötekniikoita	63%
omien taitojen, tuotosten ja itsensä arvostamista	63%
innostusta itse tekemiseen sekä arjen taitoja	58%
suunnittelutaitoja (ideointi ja toteutuksen suunnittelu)	46%
käyttämään työvälineitä ja laitteita	35%
prosessin hahmottamista (tekemisen kaari: ideointi, suunnittelu, kokeilut, toteutus)	32%
kärsivällisyyttä	26%
ryhmässätoimimista	23%
hyvää itsetuntoa	23%
hienomotorisia taitoja	16%
tuntemaan erilaisia materiaaleja	14%
visuaalisia taitoja (piirtäminen, muotoilu...)	14%
kulttuuriperintöä	11%
vastuullista kuluttamista (laatu/määrä)	5%
ympäristön kunnioittamista ja siitä huolehtimista	5%
Muuta, mitä?	%

Tulevaisuuden taidot

65%	innostusta tehdä itse
61%	luovuutta ja omaa ajattelua
47%	omien taitojen arvostamista
46%	ongelmanratkaisutaitoja
37%	keskiittymistä
37%	käsitöiden hyödyntämistä osana omaa hyvinvointia
37%	rohkeutta tarttua uusiin asioihin
35%	epäonnistumisen sietämistä
33%	ryhmässä toimimisen taitoja
25%	itsensä ilmaisemista yksilöllisesti
21%	tuotteiden huoltoa ja korjaamista
14%	oman tekemisen vaikutusten ymmärtämistä
14%	merkityksellisten tuotteiden tekemistä itselle ja omaan ympäristöön
12%	epävarmuuden sietämistä
9%	hienomotorisia taitoja
7%	erilaisuuden hyväksymistä
%	digitaitoja
%	Muuta, mitä?

Huoltajilta kysyttiin myös, mitä tulevaisuudessa tarvittavia taitoja toivottiin lasten oppivan Näpissä. Vaihtoehdoista tuli valita viisi mielestään tärkeintä. Selkeästi yli puolet toivoivat innostusta itse tekemiseen sekä luovuuden ja oman ajattelun kehittymistä. Seuraavaksi tärkeimmiksi nähtiin omien taitojen arvostaminen ja ongelmanratkaisutaidot. Digitaitoja ei pidetty lainkaan tärkeänä oppia Näpissä. Vertailtaessa tällä hetkellä Näpissä opittavia taitoja ja

tulevaisuuden taitoja huoltajat pitivät molemmissa tärkeinä luovuutta, intoa tehdä itse ja omien taitojen arvostamista (taulukko 3). Vastausten mukaan hienomotoristen taitojen oppimisen merkitystä pidettiin tulevaisuudessa vähäisempänä kuin nykyään.

Kysymykseen, miten lapsesi Näppi-harrastus näkyy kotona, monet huoltajat vastasivat, että Näpissä oppilaana oleva lapsi askartelea ja tekee käsitöitä kotonakin. Useimmin vastauksissa käytetty adjektiivi oli innostus, joka liittyi sekä Näpissä käymiseen että käsillä tekemiseen. Lapset opettivat käsityötaitoja vanhemmilleenkin. Näpissä tehtyjä töitä ja muita tuotoksia oli esillä kotona. Osa lapsista kertoi huoltajille, mitä Näpissä oli tehty ja esitteli taitojaan. Käsityön harrastaminen näkyi myös rohkeutena kokeilla erilaisia materiaaleja, kekseliäisyytenä ja ohjeiden etsimisenä ja opetteluna esimerkiksi YouTubesta.

Ajattelumaailma on laajentunut siitä, mitä käsillä voi itse tehdä ja mistä materiaaleista, hän on innokas tekemään itse suunnittelemaansa asioita ja tarttuu niihin ennakkoluulottomasti.

Huoltajilta tiedusteltiin myös, saavatko he riittävästi tietoa Näpistä ja halusivatko he, että Näpissä järjestettäisiin yhteistä toimintaa perheille. Seitsemän prosenttia eli neljä vastaajaa kaipasi lisää tietoa Näpistä. Tietoa toivottiin tehtävistä töistä, materiaalikustannuksista ja käsiteltävistä aihealueista. Tilanteessa, jossa oppilaan toivotaan tuovan mukanaan jotakin seuraavalle Näppi-kerralle, toivottiin tiedon tulevan myös suoraan huoltajille eikä ainoastaan lapsen kertomana. Vajaa puolet vastaajista toivoi koko perheelle järjestettyjä yhteisiä työpajoja tai mahdollisuutta päästä tutustumaan jollekin Näpin kokoontumiskerralle. Kiitoksia saivat Näpin järjestämät pajapäivät, joihin vanhemmat ovat voineet osallistua lasten kanssa.

Loppuosan kysymykset olivat Näpin oppilaille. Ensimmäisenä tiedusteltiin, miten paljon he kokevat erilaisten Näppiin liittyvien asioiden tuovan heille iloa (taulukko 4). Kysymyksiin vastattiin valitsemalla itselle sopiva hymiö. Vastauksista yli 90 prosenttia oli erittäin tai melko positiivisia. Oman työn valmistamiseen opettajalta saatuun kehuun ja työn kotiin saamiseen suhtauduttiin kaikkein positiivisimmin. Eniten neutraaleja tunteuksia kertyi oman työn suunnitteluun, kokeilujen tekemiseen ja uusien materiaalien käyttämiseen. Kaksi täysin negatiivisen tunteen merkintää liittyivät kavereihin ja eväiden syömiseen.

Oppilailta kysyttiin myös, mitä Näppi-tuntien aikana on tapahtunut, jos hän lähtee iloisena tai surullisena kotiin. Näpistä lähdettiin hyvällä mielellä, kun työ oli ollut mieluista, tekeminen oli

sujunut, oli saanut oman työn valmiiksi tai kavereiden kanssa oli ollut kivaa. Mukavina asioina mainittiin myös uusien asioiden aloittaminen, oppiminen, opettajalta saatu kehu ja ryhmän hyvä ilmapiiri. Tärkeää oli myös, että saa itse vaikuttaa tekemiseen. Kotiin lähdettiin pääsääntöisesti hyvillä mielin. Surullinen mieli oli ollut Näpin jälkeen useimmin, jos kavereiden kanssa oli ollut erimielisyyttä tai tärkeä kaveri ei ollut ollut paikalla Näpissä. Työn sujumattomuus ja itselle epämieluisa työ harmittivat. Joskus odottamista oli ollut liiaksi ja tekemistä liian vähän, kun opettaja ei ollut ehtinyt neuvomaan. Joskus Näppi oli loppunut liian lyhyeen, kun oppilas olisi halunnut vielä jatkaa tekemistä. Yli puolet vastasivat, etteivät yleensä tai koskaan olleet surullisia Näpin jälkeen.

Taulukko 4. Oppilaat kertoivat, missä määrin Näppiin liittyvät eri asiat tuovat heille iloa.

						
uuden tehtävän aloittaminen			2	29	28	
oman työn suunnittelu			5	21	31	
uusien käsityötaitojen opetteleminen		1	3	16	38	
kokeilujen tekeminen		1	5	32	22	
oman työn valmistaminen				13	44	
omat taidot			4	22	33	
uusien materiaalien käyttäminen		1	8	17	33	
Näppi-opettajalta saamani ohjaus		1		21	34	
oma Näppi-ryhmä		1	3	20	33	
Näppi-kaverit	1	1	2	16	38	
eväiden syöminen	1		8	21	31	
oman työn valmistuminen ja kotiin saaminen			1	5	52	
Näppi-opettajalta saatu kiitos ja kehu			3	8	46	
Valintoja	2	6	44	241	463	yht. 756
%	0	1	6	32	61	100

Kyselyn lopuksi oli mahdollisuus kirjoittaa Näppiin terveisiä ja toiveita. Vastauksissa toivottiin enemmän tekstiiliteitä, Näpissä tehtävien tuotteiden olevan käytännöllisiä sekä ehdotettiin erilaisia tuotteita ja tekniikoita oppimistehtävien sisältöihin. Vapaat vastaukset sisälsivät kiitoksia ja toiveen, että toimintaa jatketaan tulevaisuudessakin.

Mukava harrastus jonne lapsi lähtee mielellään. Uusia oppeja ja tekniikoita. Kiva, että myös sahat ja porakoneet, ym "rajummat" työkalut on mukana.

5.3.3 Yhteinen toimintakulttuuri

Opinnäytetyössä toteutettujen kahden tutkimuksen yhteistarkastelussa nousi myönteisenä ja merkittävänä esille oppilaan innostus käsillä tekemiseen. Se oli tärkeää oppilaille, heidän huoltajilleen ja myös opettajille, jotka kokivat oppilaiden innostuksen antoisana työssään. Kyselyn vastauksista ja työpajakeskusteluista ilmeni, että käsityöharrastuksen voima syntyy nimenomaan innostuksesta itse tekemiseen. Se oli syy aloittaa harrastus ja näkyi myös oppilaiden kotona. Huoltajat toivoivat innostuksen itse tekemiseen olevan lastensa vahvuus myös tulevaisuudessa. Kyselyn vastausten perusteella oppilaat kokivat harrastuksessaan onnelliisuutta, kun oma työ valmistui ja sen sai viedä kotiin, mikä toi hyvän mielen myös opettajille.

Uusien tehtävien aloittaminen ja kokeilujen tekeminen oli oppilaiden mielestä vähemmän kiivaa, minkä opettajatkin olivat huomanneet. Työpajassa pohdittiin tilannetta ja todettiin, että jatkossa tulee kehittää oppimistehtäviin uusia, monipuolisia ja innostavia suunnittelutapoja. Toisaalta oppilas kehittyy opintojensa aikana suunnitteluosaamisessa ja ymmärtää vähitellen sen merkityksiä omassa työskentelyssä. Suunnittelemisen haastaa löytämään itsestä luovuutta ja oivaltamaan asioita, mikä palkitsee ja tuo tunteen omasta osaamisesta. Yhteinen keskustelu ja epävarmuuden hyväksyminen rohkaisevat kokeilemaan uusia asioita. Oppilaan ajattelutyölle ja omien ratkaisujen tekemiselle tulee antaa aikaa.

Lasten kaverien opiskelu Näpissä oli huoltajien mukaan melko harvoin syy aloittaa käsityöharrastus. Kaverien merkitys näkyy kuitenkin oppilaiden vastauksissa. Lapsella on iloinen mieli Näppi-kokoontumisen jälkeen, kun kavereiden kanssa on ollut hauskaa, ja surullinen, jos kaveri ei olekaan ollut paikalla tai on ollut erimielisyyksiä. Opettajien haasteelliseksi kokema ryhmien eritasoisuus voi vaikuttaa myös ryhmän ilmapiiriin. Ryhmän yhteiset säännöt, oppilaiden tasa-arvoinen kohtelu ja yhteisöllisyyden vahvistaminen pedagogisilla ratkaisuilla on tärkeää erityisesti syyslukukauden alussa, jos ryhmän kokoonpano on saattanut muuttua. Yleensä Näppi-ryhmät oli koettu mukaviksi. Ryhmämuotoinen opetus mahdollistaa uusien kaverisuhteiden syntymisen. Kun lapsi on osa ryhmää, hän voi saada kokemuksen osallisuudesta, mikä voi myös vähentää syrjäytymistä. Näpin opettajan ja oppilaan välille muodostuu usein tärkeä yhteys opettajan opettaessa ryhmässä usean vuoden ajan. Näpin opettajasta voi tulla lapsen ja nuoren elämään yksi tärkeä aikuinen lisää.

Opettajat nostivat tärkeiksi tulevaisuustaidoiksi erilaisten materiaalien tuntemisen, kierrätysmateriaalien käytön lisäämisen, laadukkaiden ja mielekkäiden töiden tekemisen sekä

tuotteiden ja työvälineiden huolto- ja korjausosaamisen. Huoltajat eivät omista vastauksissaan pitäneet ympäristön hyvinvointia huomioivia asioita ja vastuullista kuluttamista kovin tärkeinä Näpissä opittavina asioina. Huoltajat pitivät vastauksissaan tärkeimpinä lapselle Näpissä kertyviä käsityötaitoja sekä luovuutta, ongelmanratkaisutaitoja, omien taitojen arvostamista sekä innostusta käsillä tekemiseen. Käsityöprosessi toistuu Näpin oppimistehtävien aikana. Vähitellen oppilaat oppivat hahmottamaan ideoinnista, suunnittelusta, valmistuksesta ja arvioinnista muodostuvan kokonaisuuden. Ideointi, erilaiset materiaalit ja tekniikat ruokkivat luovuutta, joiden opettamisessa hyödynnetään muotoilun menetelmiä.

Tulevaisuutta ajatellessa on kuitenkin selvää, että ympäröivässä maailmassa tapahtuvat muutokset vaikuttavat myös Näpin toimintaan ja opetussisältöihin. Tulevaisuuden ennakointi kuuluu myös Näpille. Tutkimuksissa esille tulleet materiaalien tunteminen ja kierrättäminen tulee huomioida Näpin oppimistehtävien sisällöissä nykyistä vahvemmin. Taiteen perusopetus on tasolta toiselle etenevää, minkä ehkä tähän asti on ajateltu liittyvän käsityötekniikoiden osaamiseen. Tulevaisuudessa tarvittaviin taitoihin peilattaessa tasolta toiselle etenemisen merkitys laajenee koskemaan kokemusta omasta osaamisesta, ajattelun-, ongelmanratkaisu- ja soveltamistaidoista, kokonaisuuksien hahmottamista ja omien, itselle merkityksellisten valintojen tekemistä.

Teknologia ja digitaalisuus eivät ole Näpin ydinosaa, eikä sen huoltajien vastausten perusteella tarvitse ollakaan. Digitaalisuus kuitenkin on kaikkialla. Näpissä se on nykyisin vahvimmin mukana viestinnässä ja markkinoinnissa. Käsityö on kiihtyvälle digitalisaatiolle ja teknologialle myös vastavoima. Näpissä tullaan seuraamaan teknologian kehitystä ja reagoimaan muutoksiin, kun se on järkevää ja tarpeellista oppilaitoksen toiminnan kannalta. Sosiaalisen media vaikutus on oppilaiden elämismaailman kautta mukana Näpin oppitunneilla. Sometrendit ja vaikuttajien mielipiteet näkyvät visuaalisissa valinnoissa sekä erilaisina ajattelu- ja käyttäytymismalleina. Opettajien työhön some ja internet tarjoavat ideoita, tietoa ja ohjeita.

Opettajien ongelmaksi kokema ryhmien eritasoisuus ja oppilaiden erityishaasteiden lisääntyminen ei rakenteellisesti näytä helpottavan tulevaisuudessakaan. Tarvitaan muita keinoja tilanteen helpottamiseksi, kuten pedagogista koulutusta, avointa ja luottamuksellista keskustelua huoltajien ja oppilaiden kanssa ja toimintatapojen kehittämistä. Näpin opettajien olisi tärkeä saada huoltajilta tietoa, miten heidän erityisen lapsensa kanssa parhaiten toimitaan.

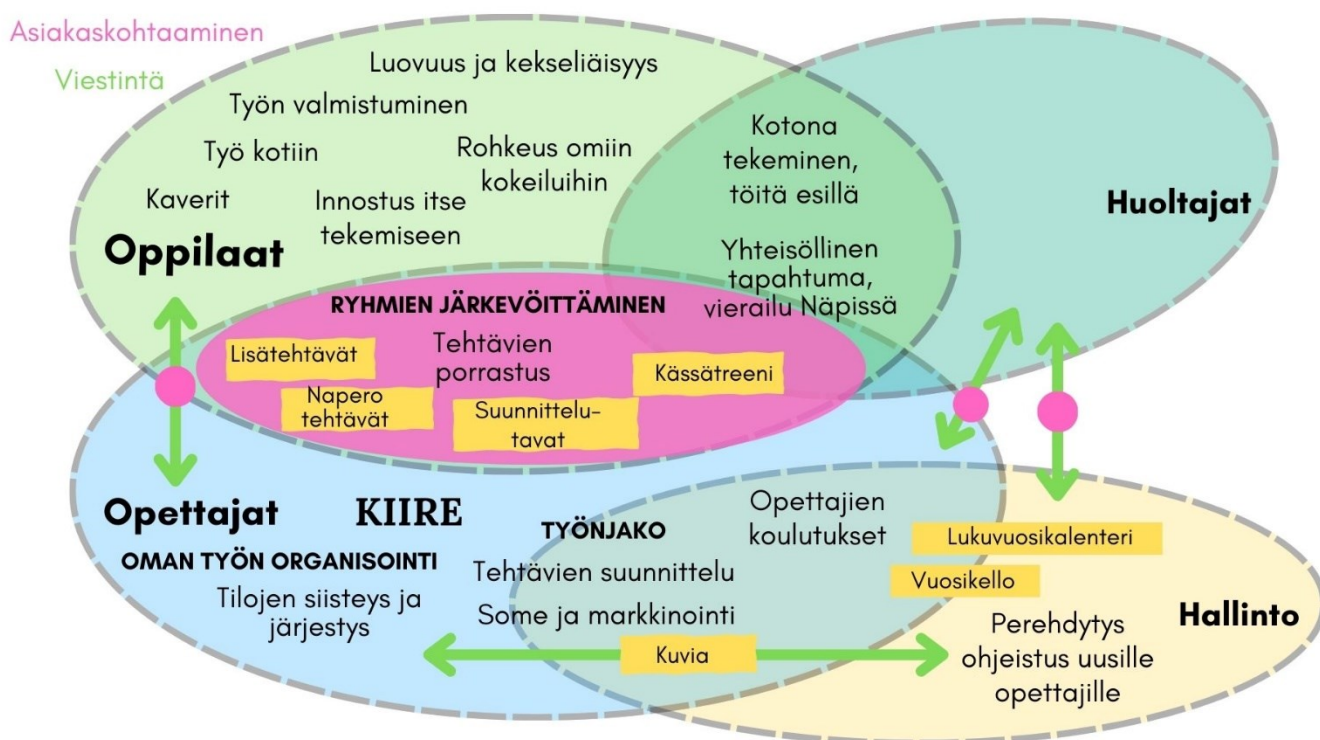
Hyviksi osoittautuneet yhteisölliset tai yksilölliset tavat ratkaista haastavia tai ihan tavallisia tilanteita sujuvoittavat käsityöharrastusta ja mahdollistavat onnistumisen kokemuksia lapsille.

Näpin opettajilla on sähköinen tiimitila sisäiseen tiedonjakamiseen. Siellä on muun muassa ohjeita oppimistehtäviin ja materiaalilausten lomakkeet. Opettajien työpajassa tuli esille tarve uusista yhteisistä materiaaleista, kuten lisätehtävä- ja kuvapankki, vuosikello sekä luku-vuosikalenteri. Opettajien sähköistä tiimitilaa tullaan selkeyttämään ja lisäämään sinne toivotuja materiaaleja. Myös varhaisiän käsityökasvatuksen ohjepankkia kehitetään ja täydennetään. Tehtyjen muutosten toimivuutta testataan käytännön toiminnassa ja muokataan palautteen perusteella.

Väestön keskittyminen ja lasten määrän pieneneminen tulevaisuudessa tulee vaikuttamaan Näpin toimintaan erityisesti pienillä paikkakunnilla. Tavoitteena on kuitenkin jatkaa toimintaa nykyisen laajuisena. Tämä edellyttää toiminnan pysymistä laadukkaana ja sitä, että asiakkaat kokevat käsityöt tärkeänä lasten kognitiivisen kehityksen, taitojen ja hyvän elämän kannalta. Kuntien taloudelliset muutokset voivat vaikuttaa Näpille myönnettäviin tukiin. Opinnäytetyön tekemisen aikaan oppilaiden opintoihin saatiin taloudellista tukea kahdella paikkakunnalla. Se lisää myös pienituloisten perheiden lasten harrastusmahdollisuuksia. Tukipäätöksiin vaikuttavat kuntien päättäjien ja virkamiesten arvot ja näkemykset siitä, mitä pidetään tärkeänä. Näpin osallistuminen paikkakunnalla järjestettäviin lasten tapahtumiin ja Taito Etelä-Pohjanmaan yhdistyksen hyvä kommunikointi kuntien päättäjien kanssa ovat merkityksellisiä. Lasten määrän aleneminen paikkakunnalla voi karsia lapsille suunnattujen harrastusten tarjoajia, mikä vähentää kilpailua. Opinnäytetyön valmistumisen aikoihin oli meneillään uusien oppilaiden hakuaika Näppiin seuraavalle lukukaudelle. Hakemusten perusteella voisi ennustaa päätoimipaikan oppilasmäärien kasvavan, mutta toisaalta myös joidenkin pienempien paikkakuntien ryhmiin oli tullut hyvin hakemuksia. Hakemusten määrissä näkyy selkeästi myös markkinoinnin paikkakuntakohtainen onnistuminen. Opettajien työpajassa esille tullut tarve markkinoinnin ja someviestinnän lisäresursseista näkyy tässä konkreettisesti.

Useimmat huoltajat olivat kyselyvastausten perusteella tyytyväisiä Näpin tiedottamiseen. Osa heistä toivoi kuitenkin yhteisiä tapahtumia, askarteluiltoja tai vierailumahdollisuutta Näpin koontumiseen. Osa huoltajista oli käynyt perheen kanssa Seinäjoella Kalevan Navetalla järjestetyissä lasten tapahtumissa, joissa Näpillä oli ollut työpaja. Tapahtumista oli pidetty kovasti. Syyslukukauden 2024 alussa on tarkoitus järjestää kaikilla Näppi-paikkakunnilla

varhaisiän ja perusopintojen oppilaille ja heidän perheilleen Taito Games -tapahtuma. Taito Gamesit toteutetaan saman viikon aikana valtakunnallisesti myös muissa Taito-käsityökouluissa. Näpin oppilaiden on tarkoitus valmistaa syksyn ensimmäisten kokoontumiskertojen aikana osa tapahtumassa käytettävistä pelivälineistä. Tavoitteena on tutustuttaa vanhempia Näpin toimintaan ja lisätä yhteisöllisyyttä Näppi-ryhmissä. Tapahtuman jälkeen päätetään, jatketaanko sen järjestämistä seuraavina vuosina. Kuviossa yhdeksän on kuvattu opinnäytetyössä saatujen tutkimustulosten asettumista Näpin toimintakulttuuriin.

Kuvio 9. Opinnäytetyön tutkimustulosten asettuminen Näpin toimintakulttuuriin.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Kehittämissuunnitelma

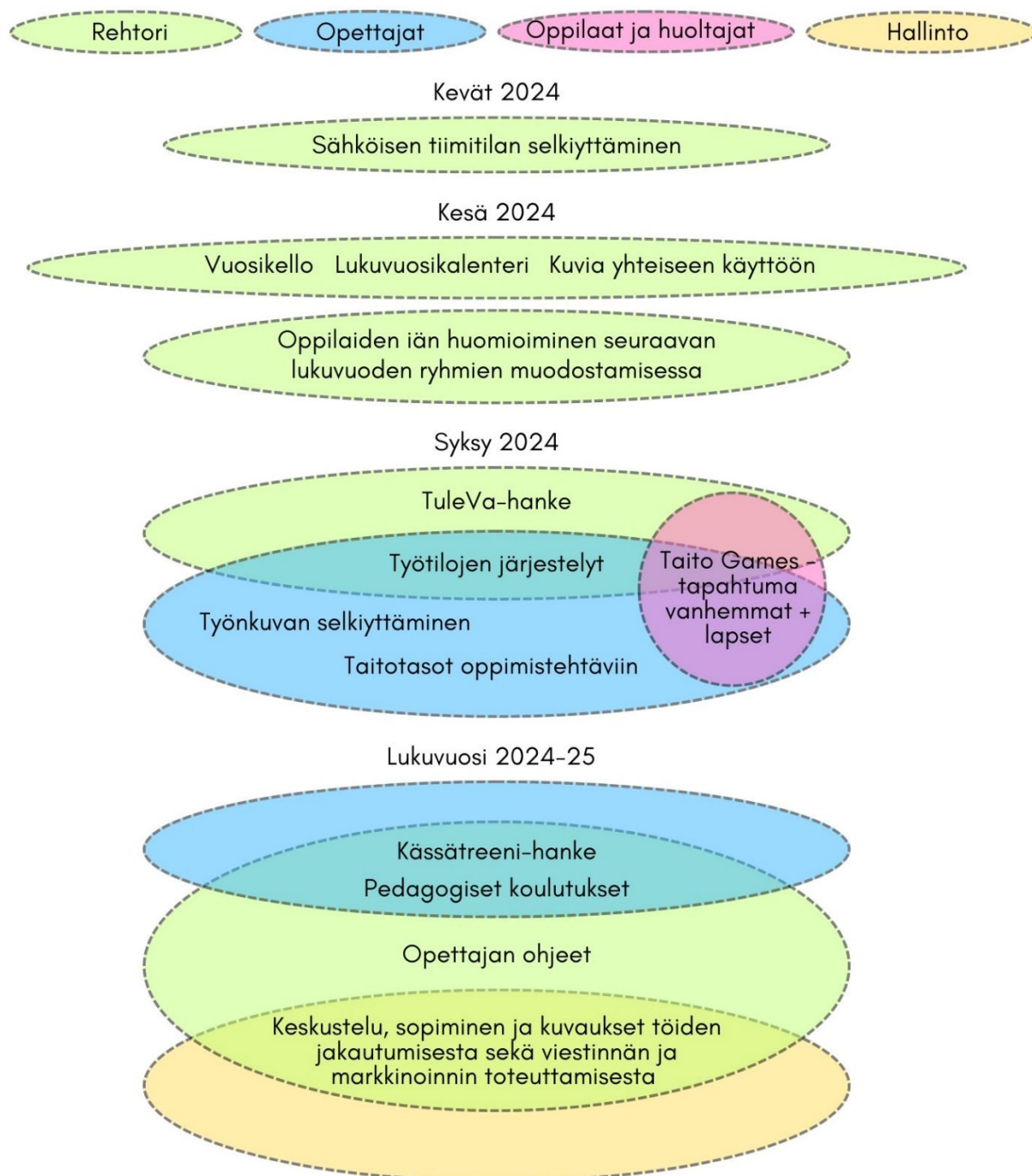
Opinnäytetyön aikana toteutettujen tutkimusten perusteella tullaan Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin toimintakulttuuriin tekemään muutoksia. Muutos muutoksen vuoksi ei ole itsetarkoitus, vaan todellinen halu parantaa arjen toimintaa. Pitkäjänteinen ja konkreettinen kehittämistyö vahvistaa vähitellen työyhteisön kiinnostusta toimintatapojen tarkasteluun ja kehittämiseen. Se vaatii pysähtymistä, uusin silmin katsomista ja vastuunottamista omalta osalta. Opinnäytetyön aikana esille nousseiden kehitysehdotusten toteutus linkittyy ja nivoutuu Näpin arjen toimintaan sekä meneillään olevien pedagogisten kehityshankkeiden toteuttamiseen.

Näpissä alkaa syksyllä 2024 vuoden 2025 loppuun saakka jatkuva Opetushallituksen rahoittama Kässätreeni-hanke, jossa on tarkoitus kehittää ja tuottaa toimintamalli käsityö- ja muotoilopedagogisten taitojen opettamiseen. Hankkeessa kartoitetaan taitoja, jotka muodostavat perustan käsityön oppimiselle taiteen perusopetuksessa, ja kehitetään niiden oppimiseen oppilaslähtöisiä tehtäviä. Perustaitojen osaamisella voidaan vähentää omalta osaltaan Näpin ryhmissä olevia oppilaiden taitotasoeroja. Hankkeessa kehitetään myös ryhmien yhteisöllisyyttä lisääviä tehtäviä. Opinnäytetyön tutkimuksissa tuli esille asioita, joita voidaan hyödyntää Kässätreeni-hankkeessa.

Tulevaisuustaitoja, kierrättämistä ja elinkaariajattelua tarkastellaan Käsityö- ja muotoilukoulu Näpsän hallinnoimassa TuleVa-yhteishankkeessa, jossa Näppi on yksi hanketta toteuttavista oppilaitoksista. Tarkoitus on muun muassa koota tulevaisuudessa tarvittavista käsityö- ja muista taidoista taulukko opettamisen tueksi. Hankkeessa syvennytään käsityökouluissa käytettävien materiaalien vastuullisuuteen ja selvitetään, mitä elinkaariajattelu tarkoittaa käsityökoulujen toiminnassa ja miten niitä voidaan ottaa mukaan oppilaitosten opetukseen. Yhteishanke toteutetaan vuosien 2023–24 aikana ja sitä rahoittaa Opetushallitus.

Kuviossa kymmenen on esitetty suunnitelma eri kehittämistoimenpiteiden toteuttajista ja toteutusaikataulusta. Käytännön muutosten toimivuutta ja hyödyllisyyttä tullaan refleктоimaan vuosittain yhdessä työyhteisön kanssa.

KEHITTÄMISTOIMENPITEET

Kuvio 10. Kehittämistoimenpiteille suunniteltu aikataulu ja sen toteuttajat.

6.2 Pohdintaa tuloksista

Opinnäytetyössä suunnattiin katse Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin toimintakulttuuriin, tavoitteena kehittää siihen liittyviä toimintatapoja tässä hetkessä ja myös tulevaisuutta ajatellen. Opinnäytetyön aluksi selvitettiin, missä Näpin toimintaympäristö ilmenee, mitä ja ketkä siihen kuuluvat. Käsityö, taidot, muotoilu sekä niihin liittyvät merkitykset, oppiminen ja kasvatus ovat käsityökoulutoiminnan ydintä. Seuraavaksi tarkasteltiin muuttuvaa maailmaa, tulevaisuusajattelua ja sitä, mitkä käsityön harrastamisessa saatavat taidot voisivat vahvistaa lapsia ja nuoria kohtaamaan muutoksia ja antaa välineitä tulevaisuuden toimintaympäristössä pärjäämiseen.

Taustatietojen keräämisen jälkeen palattiin Näpin arkeen ja tutkimiseen. Opettajat, oppilaat ja oppilaiden huoltajat ovat Näpin toimintakulttuurin keskeisiä toimijoita. He osallistuivat opinnäytetyössä tehtyihin tutkimuksiin. Taito Etelä-Pohjanmaan hallinto ja yhteistyökumppanit eivät olleet mukana tutkimuksissa. Opinnäytetyössä saaduista tuloksista annettiin tietoa toiminnanjohtajalle. Näpin ja koko yhdistyksen toimintaan liittyvät toimenpiteet edellyttävät jatkossa toiminnanjohtajan ja muun hallintohenkilöstön kanssa yhteistä keskustelua, kokonaisuuden tarkastelemista sekä sopimista mahdollisista koko organisaation toimintaan liittyvistä muutoksista.

Opinnäytetyössä tutkimuksellisina lähestymistapoina olivat laadullinen toimintatutkimus ja laadullinen kysely. Opettajille toteutettiin työpaja toimintatutkimuksena. Työpajasta saatiin tietoa ja näkemyksiä Näpin tämän hetken toiminnasta. Opettajien mielestä Näpin työyhteisö on toimiva ja välitön. Työkavereilta saadaan myös tukea ja iloa omaan työhön. Tutkimushetkellä käytössä olleet toimintatavat koettiin hyviksi, mutta parannettavaakin löytyi. Kiireen tuntu oli päällimmäinen kuormittava asia opettajien työssä. Kiireen ja arjen haasteiden vähentämisen nähtiin edellyttävän työnjaon selkiyttämistä suhteessa organisaation koko toimintaan sekä opettajien oman työkokonaisuuden pohtimista. Myös toimitilojen järjestystä ja siisteyttä tulee tarkastella kriittisesti ja miettiä toimintaa helpottavia muutoksia. Oppimissisältöihin kehitetään opetusten valmistelua helpottavia tehtäviä, joilla pyritään tasoittamaan ryhmien sisäisiä taitotasojä. Yhteiseen käyttöön toteutetaan Näpin toiminnan kokonaisuuden hahmottamiseen liittyviä materiaaleja.

Opinnäytetyön aikana vahvistui näkemys siitä, että käsityö ja käsillä tekeminen koetaan merkityksellisiksi ja tärkeiksi taidoiksi myös tulevaisuudessa. Tulevaisuuden taitoja ovat muun

muassa luova ajattelu, kokonaisuuksien hahmottaminen, ongelmanratkaisukyky sekä ryhmätyöskentely-, empatia- ja yrittäjyystaidot, joita voidaan sisällyttää muotoilu- ja käsityökasvatukseen. Ihmiset tarvitsevat omasta tekemisestä syntyviä onnistumisen ja osaamisen kokemuksia selviytyäkseen tulevaisuuden epävarmuuksista ja yllättävistä muutoksista. Näpin oppilaiden huoltajat toivoivat tulevaisuutta ajatellen käsityöopintojen innostavan lapsia itse tekemiseen sekä lisäävän luovuutta, omaa ajattelua ja ongelmanratkaisutaitoja. Tärkeänä nähtiin myös omien taitojen arvostaminen. Oma tekeminen ja valmistuvien töiden näkeminen tuovat oppilaille taitamisen aikaansaamaa hyvää oloa. Käsillä tekemisen positiiviset vaikutukset hyvinvointiin ja aivojen kehitykseen on todettu monissa tutkimuksissa. Käsi on ajattelun jatke ja oppiminen sekä keskittyminen paranevat, kun käytetään käsiä (Korhonen, 2024). Käsien käyttämättömyys puolestaan kapeuttaa ymmärrystä.

Opinnäytetyössä käytettiin toimintatutkimusmenetelmää, jota kuvataan sykliksi tai spiraaliksi (Heikkinen ym., 2023, s. 24–28). Opinnäytetyön aikana syntyi malli Näpin toimintakulttuurin kehittämiseen eli sen ensimmäinen sykli, josta käytännön muutosten reflektoinnin kautta työyhteisössä voidaan jatkaa spiraalimaiseen kehittämiseen. Tutkimustapa antoi hyvän toimintamallin, jota voidaan hyödyntää jatkossakin Näpin toimintakulttuurin tarkastelussa ja kehittämisessä. Käytännön toiminta näyttää, miten muutokset onnistuvat eli miten ne otetaan käyttöön ja missä määrin uudet toimintamallit palvelevat työyhteisön ja oppilaitoksen toimintaa.

Toivottavasti tämä opinnäytetyön tutkimus ja sen tuloksien perusteella tehtävät muutokset lisäävät Näpin organisaation työntekijöiden kiinnostusta oman toiminnan kehittämiseen ja aktiivisia tekoja asioiden parantamiseksi. Toimintaan voidaan vaikuttaa ja tekojen kautta voidaan asioita muuttaa. Opinnäytetyössä pystyttiin selkiyttämään käsityön tulevaisuuskuvaa sekä löytämään Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin toimintakulttuurista sekä pidettäviä että kehitettäviä toimintatapoja. Tutkimuksen kohteena oli Näpin sisäinen toimintakulttuuri, mutta samalla tarkasteltiin joitakin ulkoisen toimintaympäristön vaikutuksia, kuten väestörakenteen kehitystä. Opinnäytetyö antoi opinnäytetyön tekijälle näkemyksiä käsityön paikasta nyt ja tulevaisuudessa sekä tukea oppilaitoksessa meneillään olevaan kehittämistoimintaan.

LÄHTEET

- Anttila, E. (2022). Kehollinen oppiminen: oppimisteoreettinen ja pedagoginen murros. Teoksessa E. Anttila (toim.), *Ihmis- ja oppimiskäsitykset taideopetuksessa*. (Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 58). Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20201221101868>
- Csikszentmihalyi, M. (2006). *Kehittyvä minuus: Visioita kolmannelle vuosituhannele* (S. Hellsten, käänt.). Rasalas. (Alkuperäinen teos julkaistu 1993).
- Dufva, M. (2020). *Megatrendit 2020*. Sitra. <https://www.sitra.fi/app/uploads/2019/12/megatrendit-2020.pdf>
- Dufva, M., & Rekola, S. (1.1.2023). *Megatrendit 2023: Ymmärrystä yllätysten aikaan*. Sitra. <https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2023/>
- Dufva, M., Rowley, C., & Solovjew-Wartiovaara, A. (2022). *Heikot signaalit 2022: Tarinoita tulevaisuuksista*. Sitra. https://media.sitra.fi/app/uploads/2022/01/sitra_heikot_signaalit_2022_tarinoita-tulevaisuuksista.pdf
- Dufva, T. (28.9.2020a). *Tulevaisuuden käsityökasvatus ja digitaalisuus varhaiskasvatuksessa* [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=LAVDLgClrWA>
- Dufva, T. (26.11.2020b). *Pokemonkuiskaajan päiväkirja: Mitä jokaisen kuvisopen tulisi tietää digitalisaatiosta? Luo uus-webinaari*. Kuvis. https://www.youtube.com/watch?v=S3_Y6OED2JE
- Fernström, P., & Kärnä-Behm, J. (26.12.2018). Kokemuksellinen oppiminen muotoilupedagogiikan menetelmänä. *Ainedidaktikka* 2(2), 21–37. <https://doi.org/10.23988/ad.64203>
- Halinen, I., Hotulainen, R., Kauppinen, E., Nilivaara, P., Raami, A., & Vainikainen, M. (2016). *Ajattelun taidot ja oppiminen*. PS-kustannus.
- Hari, J. (2023). *Kadonnut keskittymiskyky*. (T. Korppi, käänt.). Bazar.
- Heikkinen, H. L. T., & Huttunen, R. (2023). Validointiperiaatteet. Teoksessa H. L.T., Heikkinen, M. Kaukko, & M. Friman (toim.), *Toimintatutkimus: Käytännön opas* (s. 217–266). Vastapaino.
- Heikkinen, H. L. T., Kaukko, M., & Salo, P. (2023). Mitä toimintatutkimus on ja miten sitä tehdään. Teoksessa H. L.T., Heikkinen, M. Kaukko, & M. Friman (toim.), *Toimintatutkimus: Käytännön opas* (s. 17–38). Vastapaino.

- Hiltunen, E. (2019). *Tulossa huomenna: Miten megatrendit muokkaavat tulevaisuuttamme*. Docendo.
- Huotilainen, M. (2016). Käsillä tekeminen ravitsee aivoja ja on osa ihmisen ajattelua. *Futura*, 35(3), 32–36.
- Huotilainen, M. (18.4.2019a). *Käsitän käsilläni: Hyvissä Käsissä*. Suomen Käsityön Ystävät & Designmuseo. <https://punomo.fi/pedagogiikka/lahdeaineistoja/tutkimus-ja-teoriat/kasitan-kasillani-luento-tekstiilitaiteilijan-ja-aivotutkijan-esitykset/>
- Huotilainen, M. (2019b). *Näin aivot oppivat*. PS-kustannus.
- Huotilainen, M. (2.4.2020). *Käsillätekemisen merkitys*. <https://www.designmuseum.fi/fi/events/aivotutkija-minna-huotilainen-kertoo-2019kasityon-merkityksesta/>
- Ihatsu, A.-M. (2006). Käsityö – uusiutuva luonnonvara. Teoksessa L. Kaukinen, & M. Collanus (toim.), *Tekstejä ja kangastuksia: Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 19–30). Akatiimi.
- Jalkanen, J. (2020). *Pedagogisen johtajan kirja*. PS-kustannus.
- Johanssen, P. (26.01.2019). *What is digital craft?* Meisterrat. <https://www.meisterrat.com/en/interview-zeitguised-was-ist-digital-craft/>
- Kananen, J. (2012). *Kehittämistutkimus opinnäytetyönä: Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kankainen, S. (31.5.2022). *Mitä ovat tulevaisuuden työelämätaidot 2020-luvulla?* Helsingin yliopisto. <https://hyplus.helsinki.fi/mita-ovat-tulevaisuuden-tyoelamataidot-2020-luvulla/>
- Kaukko, M. & Kiilakoski, T. (2023). Toimi hyvin: toimintatutkimuksen eettiset kysymykset. Teoksessa H. L.T., Heikkinen, M. Kaukko, & M. Friman (toim.), *Toimintatutkimus: Käytännön opas* (s. 137–162). Vastapaino.
- Kehittämiskeskus Opinkirjo, Design museo, & Ornamo. (2019). *Muotoilupakki: muotoilun menetelmäkortit opetukseen*. https://opinkirjo.fi/wp-content/uploads/2019/12/Muotoilupakki_kortit_web_FINAL.pdf
- Keinonen, T. (2018). Esineiden suunnittelusta ihmisten arjen parantamiseen. Teoksessa M. Lumme (toim.), *Meidän koulu muotoilee* (s. 8–9). (Aalto-yliopiston julkaisusarja taide + muotoilu + arkkitehtuuri 5/2018). Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-60-8089-5>
- Kenttälä, M., Euro, L., & Kiviranta, A. (2020). *Matka palvelumuotoiluun: opas opettajalle*. Kehittämiskeskus Opinkirjo. https://opinkirjo.fi/wp-content/uploads/2018/12/matka_palvelumuotoiluun-1.pdf

- Koivisto, M. (2019). Palvelumuotoilun kehittämisote ratkaisuna. Teoksessa M. Koivisto, J. Säynäjängas, & S. Forsberg, *Palvelumuotoilun bisneskirja* (s. 30–52). Alma Talent.
- Kojonkoski-Rännäli, S. (1995). *Ajatus käsissämme: Käsityön käsitteen merkityssisällön analyysi*. (Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C). Turun yliopisto.
- Kojonkoski-Rännäli, S. (24.9.2019). *Taitojen tulevaisuus*. Punomo.
<https://punomo.fi/pedagogiikka/lahdeaineistoja/artikkeleja-luentoja/taitojen-tulevaisuus/>
- Kojonkoski-Rännäli, S. (2000). Tutkimusretki taidon olemukseen ja osaajaksi kasvamiseen: osaamista etsimässä. *Aikuiskasvatus* 20(2), 119–126. <https://doi.org/10.33336/aik.93277>
- Kojonkoski-Rännäli, S. (2006). Käsityön kaunis tulevaisuus. Teoksessa L. Kaukinen, & M. Collanus (toim.), *Tekstejä ja kangastuksia: Puheen vuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 110–107). AKATIIMI.
- Kojonkoski-Rännäli, S. (30.8.2021). *Jaan Kaplinskin muistoksi ja käytännön järjen kunniaksi*.
<https://blogit.punomo.fi/seijanblogi/2021/08/30/jaan-kaplinskin-muistoksi-ja-kaytannon-jarjen-kunniaksi/>
- Kojonkoski-Rännäli, S. (29.8.2022). Näppituntuma, digi-grasping ja muita tulevaisuuden tärkeitä taitoja. *Tulevaisuusblogi: Näkökulmia tulevaisuuksiin*.
<https://tulevaisuusblogi.fi/author/seija/>
- Kojonkoski-Rännäli, S. (14.9.2023a). Tulevaisuudilemma. *Tulevaisuusblogi: Näkökulmia tulevaisuuksiin*. <https://tulevaisuusblogi.fi/author/seija/>
- Kojonkoski-Rännäli, S. (7.3.2023b). Tulevaisuus ei ole yllätys – paitsi että on. *Tulevaisuusblogi: Näkökulmia tulevaisuuksiin*. <https://tulevaisuusblogi.fi/tulevaisuus-ei-ole-yllatys-%e2%88%92-paitsi-etta-on/>
- Kokko, S. (19.5.2022). *Käsityötieteellinen tutkimus*. Itä-Suomen yliopisto.
<https://vimeo.com/711630797>
- Korhonen, M. (toimittaja). (19.4.2024). *Kädet ovat ajattelun jatke – mitä seuraa, kun käsillä tekeminen vähenee? Tiede ykkönen* [podcast]. Yle. <https://areena.yle.fi/podcastit/1-68328478>
- Kotimaisten kielten keskus (Kotus). (2024). Käsityö. Teoksessa Kielitoimiston sanakirja.
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/k%C3%A4sity%C3%B6?searchMode=all>
- Kröger, T., & Turunen, V. (2021). Materiaaliosaamisen ydintä etsimässä: Opettajien käsityksiä alakoulun käsityöopetuksen materiaaliosaamisen ydinaineksesta. *Ainedidaktiikka* 5(1), 85–103. <https://doi.org/10.23988/ad.99219>

- Kuntaliitto. (30.9.2019). Väestöennuste 2019–2040: Väestökato on voimakkainta pienissä kunnissa. <https://www.kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2019/vaestoennuste-2019-2040-vaestokato-voimakkainta-pienissa-kunnissa>
- Kuusisto-Ek, H. (10.2.2022). Toimintakulttuurin uudistaminen haastaa ajatteluamme. *Hiiltä ja timanttia: Opettajat rajapinnoilla*. <https://blogit.metropolia.fi/hiilta-ja-timanttia/2022/02/10/toimintakulttuurin-uudistaminen-haastaa-ajatteluamme/>
- Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi. (i.a.). *Tykkäätkö käsitöistä? Tule Käsityö- ja muotoilukoulu Näppiin – DIY*. <https://taitoep.fi/nappi/>
- Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi. (2018). *Käsityön taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma 2018: Laaja oppimäärä*. https://taitoep.fi/wp-content/uploads/2021/06/Opetussuunnitelma_Nppi_2018.pdf
- Käsityö- ja muotoilukoulu Näppi, & Jyväskylän käsityö- ja muotoilukoulu. (i.a.). *Palmu – palveleva toimintakulttuuri käsityökouluissa*. https://taitoep.fi/wp-content/uploads/2021/08/Palmu-hanke_julkaisu_PRINTTI.pdf
- Kääriäinen, P. (19.1.2024). *Tulevaisuuden taidot ja vastuulliset valinnat käsityön taiteen perusopetuksessa, TuleVa-yhteishankkeen luento*. Käsityö- ja muotoilukoulu Näpsä.
- Leinonen, T. (2014). *Muotoilukasvatus: MUTKU – muotoilukasvatusta peruskouluun - opetuskokonaisuuden opetussuunnitelman laatiminen*. Aaltoyliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:aalto-201405211837>
- Leinonen, T., Mannonen, A., Rämä, E., & Savio, M. (2014). *Mutku – muotoilukasvatusta peruskouluun*. Lönnberg. https://muotoilukasvatus.info/wp-content/uploads/2020/03/MUTKU_Open_opas.pdf
- Limnell, J., Hiltunen, E., Dufva, M., & Aivelo, T. (2022). *Suomen tulevaisuudet: Suuret kysymykset ja vastaukset*. Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Lumme, M. (2018). Lasten ja nuorten osallistuminen yhteissuunnitteluun. Teoksessa M. Lumme (toim.), *Meidän koulu muotoilee* (s. 30–41). (Aalto-yliopiston julkaisusarja taide + muotoilu + arkkitehtuuri 5/2018). Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-60-8089-5>
- Lumme, M., & Mattelmäki, T. (2018). Oppimisympäristöjen yhteissuunnittelu. Teoksessa M. Lumme (toim.), *Meidän koulu muotoilee* (s. 16–29). (Aalto-yliopiston julkaisusarja taide + muotoilu + arkkitehtuuri 5/2018). Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-60-8089-5>
- Luoma, T. (2020). *Taiteen perusopetus 2020: Selvitys taiteen perusopetuksen järjestämisestä lukuvuonna 2019–2020*. (Raportit ja selvitykset 2020:4). Opetushallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/taiteen_perusopetus_2020.pdf

- Malleus, P. (2022). *Upcycling*. Basam Books.
- Mäkinen, P. (2013). *Käsityö kokemuksena: Matka käsityön somaestetiikkaan* [pro gradu -työ, Aalto yliopisto]. Aaltodoc – Aalto-yliopiston julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:aalto-201304271951>
- Niemi, R., Kiilakoski, T., & Kaukko, M. (2023) Suunnittelu ja toteuttaminen. Teoksessa H. L.T, Heikkinen, & M. Kaukko (toim.), *Toimintatutkimus: Käytännön opas* (s. 74–92). Vastapaino.
- Nuutinen, A., & Soini-Salomaa, K. (2014). Tulevaisuudentutkimus käsityön ja muotoilun kontekstissa – tulevaisuusajattelu osana käsityön ja muotoilun oppimista ja ammatillista. Teoksessa S. Karppinen, A. Kouhia, & E. Syrjäläinen (toim.), *Kättä pidempää: Otteita käsi-työn tutkimuksesta ja käsitteellistämisestä* (s. 132–147). (Kotitalous- ja käsityötieteiden julkaisuja 33). Helsingin yliopisto. <http://hdl.handle.net/10138/43167>
- Nuutinen, A., Soini-Salomaa, K., & Kangas, K. (2014). Käsityön tulevaisuus elinikäisenä osaamisena – visioita, haasteita ja mahdollisuuksia. Teoksessa S. Karppinen, A. Kouhia, & E. Syrjäläinen (toim.), *Kättä pidempää: Otteita käsityön tutkimuksesta ja käsitteellistämisestä* (s. 203–219). (Kotitalous- ja käsityötieteiden julkaisuja 33). Helsingin yliopisto. <http://hdl.handle.net/10138/231390>
- Oosi, O., Keinänen, J., Rausmaa, S., & Pitkänen, A. (2017). Toimintaympäristön kehitys. Teoksessa *Muotoile Suomi -ohjelman väliarviointi* (s. 19–39). (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 33/2017). Työ- ja elinkeinoministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-235-4>
- Opetushallitus. (i.a.). *Käsityö taiteen perusopetuksessa*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kasityo-taiteen-perusopetuksessa-2017>
- Opetushallitus. (2017). *Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017*. (Määräykset ja ohjeet 2017:12a). https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186920_taitteen_perusopetuksen_laajan_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf
- Opetushallitus. (13.5.2019). *Taiteen perusopetuksen järjestäminen*. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/taiteen_perusopetus_tiedote_2019.pdf
- Opetushallitus. (14.4.2023). *KOSKI-tietovarannon käyttö on nyt mahdollista taiteen perusopetuksessa – opetuksessa saavutettu osaaminen voidaan tunnistaa ja tunnustaa aiempaa paremmin*. <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2023/koski-tietovarannon-kaytto-nyt-mahdollista-taiteen-perusopetuksessa-opetuksessa>
- Opetushallitus. (14.3.2024). *Laatutekijä 3: Kehittyvä toimintakulttuuri. Neliapila - opas taiteen perusopetuksen laatutyöhön*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/laatutekija-3-kehittyva-toimintakulttuuri>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (i.a.). *Taiteen perusopetus*. <https://okm.fi/taiteen-perusopetus>

- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (28.2.2024). *Taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön uudistaminen käynnistyy*. <https://okm.fi/-/taiteen-perusopetusta-koskevan-lainsaadannon-uudistaminen-kaynnistyy>
- Räisänen, R., Kouhia, A., & Kärnä-Behm, J. (2014). Kestävyys ja käytettävyys käsityön suunnittelussa. Teoksessa A. Nuutinen, P. Fernström, S. Kokko, & H. Lahti (toim.), *Suunnittelusta käsin: Käsityön tutkimuksen ja opetuksen vuoropuhelua* (s. 52–64). (Kotitalous- ja käsityötieteiden julkaisuja, Nro 36). Helsingin yliopisto, opettajankoulutuslaitos. <http://hdl.handle.net/10138/230137>
- Saariaho, M. (2023). *Self-competencies and craft agency – A grounded theory study of learning and teaching craft-art*. (Helsinki Studies in Education, number 172). Helsingin yliopisto.
- Salasuo, M., & Homi, H. (2021). *Harrastamisen äärellä: Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Salonen, A. O. (8.12.2020). *Planetaarinen sivistys [video]*. Climate University. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=aUF3jlsGxuw>
- Sardar, Z. (2019). *The postnormal times reader*. International Institute of Islamic Thought. <https://directory.doabooks.org/handle/20.500.12854/115980>
- Schein, E. H., Miettinen, A., & Rosti, P. (2009). *Yrityskulttuuri - selviytymisopas: Tietoa ja luuloja kulttuurimuutoksesta* (2. p.). Suomen Laatu keskus.
- Sinisalo-Juha, E. (2023). Nuoren kasvu yksinäisyyden varjossa. Teoksessa E. Rasinkangas, & ja E. Sinisalo-Juha, E. (toim.), *Yksin, yhdessä, yhteisössä – järjestö- ja harrastustoiminta nuorten voimavarana* (s. 15–29). (Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 158). <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2023/03/yksin-yhdessa-yhteisossa-osaamiskeskus-kentaari-humak.pdf>
- Sitra. (9.1.2020). *Megatrendikortit, tunne tulevaisuutesi*. <https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendikortit-2020/>
- Suomen käsityön museo. (i.a.). *Mikä on käsityötä?* <https://www.craftmuseum.fi/kokoelmat-ja-tutkimus/mika-kasityota>
- Suomen virallinen tilasto. (SVT) (i.a.). *Väestöennuste 2021: Väestö iän ja sukupuolen mukaan alueittain, 2021–2040*. Tilastokeskus. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaenn/statfin_vaenn_pxt_139f.px/
- Syrjäläinen, E. (2006). Taidon opettamisen ihanuus ja kurjuus. Teoksessa L. Kaukinen, & M. Collanus (toim.), *Tekstejä ja kangastuksia: Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 108–118). Akatiimi.

- Taiteen perusopetusliitto. (i.a.). *Tietoa taiteen perusopetuksesta*. https://artsedu.fi/taiteen-perusopetus/#chapter_1
- Taitoliitto. (1.12.2021). *Käsitöiden harrastaminen Suomessa -kuluttajakysely*. <https://www.taito.fi/ajankohtaista/kasityoblogi/kasitoiden-harrastaminen-suomessa-kuluttajakysely-2021/>
- Taito Etelä-Pohjanmaa. (i.a.-a.). *Strategia 2023–2025*.
- Taito Etelä-Pohjanmaa. (i.a.-b.). *Taito Etelä-Pohjanmaa*. <https://taitoep.fi/taito-ep/>
- Tieteen termipankki. (i.a.-a.). *Estetiikka: käsityö*. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Estetiikka:käsityö>
- Tieteen termipankki. (i.a.-b.). *Kasvatustieteet: toimintakulttuuri*. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kasvatustieteet:toimintakulttuuri>
- Turun yliopisto. (i.a.). *Käsityökasvatus*. <https://www.kasityokasvatus.utu.fi/>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (i.a.). *Muotoile Suomi: Kansallinen muotoiluohjelma, Ehdotukset ohjelman strategiaksi ja toimenpiteiksi*. <https://tem.fi/documents/1410877/2901871/Kansallinen%20muotoiluohjelma/57768a95-f3a9-4397-88a4-6cdae8f20e01?t=1465991154000>
- Tähkäpää, O. (6.2.2024). *Mitä tulevaisuusajattelu on ja miksi se kuuluu kaikille?* [webinaari]. Sitra. <https://www.youtube.com/watch?v=sQb5saLpuJk>
- Vartiainen, H., Liljeström, A., Enkenberg, J., & Pöllänen, S. (2016). Design-suuntautunut pedagogiikka ja tulevaisuuden taitojen oppimiskulttuuri. Teoksessa J. Heikkinen, A. Juvonen, K. Mäkitalo-Siegl, H. Nygren, & T. Tossavainen (toim.), *Taitoa, taidetta ja teknologiaa – kohti uutta opettajankoulutuksen mallia*. (Publications of the University of Eastern Finland Reports and Studies in Education, Humanities, and Theology No 17). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-2370-7>
- Vehne, N. (27.1.2022). *Sirpa Kokko käsityötieteen professoriksi*. Itä-Suomen yliopisto. <https://www.uef.fi/fi/artikkeli/sirpa-kokko-kasityotieteen-professoriksi>
- Venkula, J. (2008). *Tekemisen taito*. Minerva.
- Väänänen, N., Kaipainen, M., Sipilä, O., Turunen, V., Vartiainen, L., Kaasinen, J. & Pöllänen, S. (2016). Kohti kestäväää käsityötä. Teoksessa J. Heikkinen, A. Juvonen, K. Mäkitalo-Siegl, H. Nygren & T. Tossavainen (toim.), *Taitoa, taidetta ja teknologiaa: kohti uutta opettajankoulutuksen mallia* (s. 262–275). (Publications of the University of Eastern Finland Reports and Studies in Education, Humanities, and Theology No 17). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-2370-7>

Väänänen, N., & Pöllänen, S. (2021). Kestävä kädenjälki käsityössä. *Ainedidaktikka*, 5(2), 88–102. <https://doi.org/10.23988/ad.89677>

Zaki, S. (3.2.2024). Vailla kontrollia. *Helsingin Sanomat*. HS (Visio C4).

LIITTEET

Liite 1. Opettajien työpajan tuloksia

Liite 2. Kysely Näpin oppilaille ja huoltajille

Liite 3. Oppilaiden ja huoltajien kyselyn tuloksia

Liite 1. Opettajien työpajan tuloksia

Opettajien työpaja, sisäinen toimintakulttuuri

Pidettäviä asioita			
Adjektiivi	Selite	Adjektiivi	Selite
Taitava	Talossa paljon osaamista -> mahdollisuus konsultointiin	Kaverit, nauru	Opekin tarvii naurua ja kaverin
Kehittävä	Kokemuksen myötä oma osaaminenkin karttuu	Hauska	Mukava työyhteisö
Yhteistyökykyinen	Iloinen työyhteisö	Iloinen	Pidetään iloinen työilmapiiri yhdessä
Innostava	Yhteistyö, luovuus	Ilo	
Yhteistyö	Yhteinen tekeminen	Luova	Annetaan mahdollisuus itse miettiä, olla ja kehittää, luotetaan työntekijään
Ongelmanratkaisukykyinen	Mutkaton	Ongelman ratkaisut	Mielekäs
Innostava	Hyvien ideoiden löytäminen innostaa	Luova	Innostaa
Innostava	Kannustaa ja mahdollistaa	Avulias	Työkaverit, puhuminen auttaa

Kehitettäviä asioita			
Adjektiivi	Selite	Adjektiivi	Selite
Riittämättömyys	Toisinaan kaipaa lisäkoulutusta tekniikoihin	Kiire	Liikaa (suhteessa työaikaan) joko ryhmiä, muuta sälää, tapahtumia jne.
Raskasta	Työnarvostus		Organisointi ja suunnittelu
Sotkuinen	Ahtaat tilat, työjärjestys		määritellyt tunnit ei meinaa riittää
Ahdistava	Tosi eritasoisia oppilaita -> vaikea miettiä mielekkäitä töitä	Kiireinen	Toiminnan täyteiset opetus-tunnit
Hankala	"Ylivilkas" oppilas	Haastava	Jatkuva tarve ideoida uutta kiireessä
Meluisa	Tekemisen puute, mitä minä tekisin?	Haastava	Ehdinkö varmasti kaikkien tarpeet tyydyttämään ja opettamaan kaikki tasapuolisesti
Tyydyttävä	Tyydyttävästikin voi selvitä	Hässäkkää, mielipuolinen	Apua, tunnit alkaa
Riittävä	Kohtalaisen hyvät materiaalirahat	Riittämättömyys	Kiire, monta rautaa tuleessa yhtä aikaa
		Yllättävää	Taas joku uus juttu ei vaan kerkee

Ratkaisuja testattavaksi käytännössä

Yhteiset kirjaukset	Yhteinen keskustelu (nauhoite)
Ryhmien järkevöittäminen	Ikähajonnan hallinta
	Samat ikäiset samaan ryhmään Tulijoita ei valittavaksi saakka, aikojen sovittaminen lapsen muiden harrastusten aikatauluihin, sisarukset - kuljetus, taitotaso ei aina iästä riippuvainen, mutta elämismaailma erilainen eri-ikäisillä (leikki-teini), Vajaat ryhmät eivät taloudellisesti kannattavia. Jos ryhmä muuten toimii, 4 vuoden ikävaihtelu ok.
Lisätehtäväpankki	Taidon oppiminen?
	Ei saa vaatia opettajan ohjaamista (opettajan voitava keskittyä varsinaisen tehtävän ohjaamiseen)
	Ei välttämättä kotiin saatava
	Voi olla yhteisöteos
	Hyvintekijöille, ei alisuoriutujille, ei liian kiva tehtävä - palkinto
	Ei saa aiheuttaa hitaammissa oppilaissa ahdistusta
	Tarjolle piirtäminen
Tarve: 1. tunnin loppuksi pieni tehtävä 2.laadukkaan työn tekijälle	
Tehtävien porrastus	Etukäteen mietitään tehtävän eriyttäminen ylös tai alaspäin
	Tehtäväkokonaisuuden suunnittelija miettii ja ohjeistaa.
	Opettaja tekee itse oppimistehtävän pohtien pedagogisia ratkaisuja. Kokonaisuuden hahmottaminen, valmistautuminen tunnille, vähentää kiirettä
Yhteisöllinen tapahtuma vanhemmat + lapset	Tiedonjakoa kotiin
	Syksyllä 2024 tulossa Taito games-tapahtuma (itse tehtyjä pelivälineitä, näppiläiset ja perheet, yhteisöllisyys, infoa Näpistä, ehkä vuosittainen tapahtuma?)
Työtehtävien jako	Joku, joka hoitaa markkinointia
	Näpin oppilashaku, kesäleiri-ilmoittautuminen: selkiyttäminen. Kuvia työskentelystä, kertoo paremmin Näpin toiminnasta, opettajat eivät ehdi kuvata samalla kun opettavat, ei kuvia vain valmiista tuotteista,
	Laadukas some, vastuu henkilö?
	Taito E-P:n yhteiset somemateriaalit ja paikkakunnan omat, selkiyttäminen, brändin mukaisuus, keskustelut rehtori, toiminnanjohtaja ja markkinointipäällikkö
	Yhteisesti suunniteltuja töitä + niihin ohje, jokainen opettaja vuorollaan
	Tehtävien suunnitteluvastuun tasapuolisempi jakautuminen, Naperoiden töiden yhteissuunnittelu - toistaiseksi hyödynnetään toteutetuista tehtävistä kerättyä "Napero-pankkia".
Oman työn kuvan selkiyttäminen	Taitokeskus- ja Näppitöiden jakautuminen, oman työn organisoiminen
	Työtilojen järjestäminen toimiviksi, siisteys ja järjestys
Muuta	Aikaa opettamisen kehittämiseen
	Materiaalilomakkeisiin Näpille oma sarake
	Vuosikello ja lukukausikalenteri
	Ohjeistus perehdyttämiseen
	Kuvaus työnjaoista

Näpin toimintakulttuuri ja tulevaisuus**Yhteinen keskustelu tulevaisuusasioista Megatrendikorttien 2020 pohjalta (Sitra, 2020)**

OSAAMINEN	
JATKUVA OSAAMISEN KEHITTÄMINEN KOROSTUU	TYÖN RAKENTEET MUUTTUVAT
KESKITTYMISKYVYN JA LUOVAN AJATTELUN VÄHENTYMINEN	

Yhdessä kirjattu	Yhdessä keskusteltu (nauhoite)
Käsityön prosessi itsessään monivaiheinen eikä "heti valmis"	
Suunnittelu voi olla oppilaasta tylsä ja haastava vaihe	Pyritään tarjoamaan erilaisia, monipuolisia tapoja suunnitella
	Kehittyy toistojen seurauksena
	Sen merkityksen näkyminen oppilaalle
	Haastaa oppilasta hyvällä tavalla
	Ei aina paperille, myös esim. yhdessä keskustellen ideointi
Käsityökoulussa on tärkeää tarjota kokemus siitä, että minä voin tehdä, "oppia, että voi itse tehdä"	
Onnistumisen kokemukset luovat pohjaa	
Opitaan käsityöprosessi -> luo pohjaa itse tekemiselle	
Elämyshakuisuus, käsityön tekeminen ei aina mukavaa,	Suunnittelu vaikea aihe
Tasolta toiselle eteneminen käsityötaidot, myös ajattelutaidot. Käsityön näkeminen kokonaisuutena. Tavoite osaamisen oppiminen	
Youtube oppimisen paikkana. Kokemus, että voin ja uskallan tehdä. Kaikki ei ihan helppoa vaan vaatii harjoittelua.	

EKOLOGINEN AJATTELU	
KIERTOTALOUDEN MERKITYS KASVAA	JÄTTEIDEN MÄÄRÄ KASVAA
LUONNON MONIMUOTOISUUDEN VÄHENEMINEN	RESURSSIEN YLIKULUTUS JA VAIHTELEVA SAATAVUUS

Yhdessä kirjattu	Yhdessä keskusteltu (nauhoite)
Jätteiden lajittelu oppilaiden kanssa	Materiaalien tunnistaminen / tunteminen
	Toimivat, selkeät roskikset
Kierrätysmateriaalien käyttö	Olemassa olevan huolto / korjaus / muokkaus
Materiaalien säästeliäs käyttö	Työvälineiden huolellinen käyttö
Materiaalien tuntemus	Käyttö, huolto, kierrätys
Laadukas tekeminen	Työ säilytetään ja otetaan käyttöön eikä heitetä pois
Mielekkäät työt	
Kemikaalien turvallisuus / korvaaminen	Luonnon arvostus
	Materiaalien arvostaminen

TEKNOLOGIA JA DIGITAALISUUS	
TEKNOLOGIA MUUTTAA TOIMINTATAPOJA	TEKOÄLYSOVELLUKSET LÄPÄISEVÄT YHTEISKUNNAN
TEKNOLOGIAN YMMÄRTÄMINEN KOROSTUU	DIGITALISAATION SEURAAVA AALTO

Yhdessä kirjattu	Yhdessä keskusteltu (nauhoite)
Seurataan kehitystä ja reagoidaan siihen	Some -> oppilaiden tavoittaminen / markkinointi
Mikä teknologia sopii / on tarpeen Näpissä	Oman työn kuvaaminen osana oman työnarviointia ja arvostamista
3-d, laserleikkuri, Nikkareille	Opettajan kouluttautuminen

VÄESTÖMUUTOKSET	
VÄESTÖ KESKITTYY MUUTAMILLE ALUEILLE	SYNTYVYYS LASKEE
KAUPUNGISTUMINEN JATKUU	TERVEYSHAASTEET MUUTTUVAT
HEIMOUTUMINEN JA HEIMOUTTAMINEN	VAURAUDEN KESKITTYMINEN

Yhdessä kirjattu	Yhdessä keskusteltu (nauhoite)
Onko kaikilla mahdollisuus maksaa lukukausimaksuja? Rahoitus mahdollistamaan vähävaraisten harrastaminen.	Pyritään säilyttämään toiminta myös pienemmillä paikkakunnilla
Tarvitaan brändäystä ja markkinointia & mielekkäitä töitä, että voidaan pärjätä kilpailussa muiden harrastuksia tarjoavien tahojen kanssa	
Käsityökoulu voi tarjota harrastuksen / osallisuuden / mahdollisuuden kuulua ryhmään. Voi suojata syrjäytymiseltä.	
Ryhmissä yhä enemmän erityisiä	Some-ilmiöiden huomioiminen
Vaikuttaminen kuntien avustuspäätöksiin	

Liite 2. Kysely Näpin oppilaille ja huoltajille

Tällä kyselyllä kerätään tietoja tutkimukseen, jonka tavoitteena on Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin toimintakulttuurin kehittäminen. Kyselyn vastauksia käytetään Kulttuurituottaja YAMK:n opinnäytetyön aineistona. Vastauksista ei ilmene vastaajan henkilöllisyys.

Tarkoituksena on kehittää Näpin toimintatapoja ja nostaa esille tulevaisuuden kannalta merkityksellisiä käsityöllisiä ja muita hyvään elämään tarvittavia taitoja, joita käsityön taiteen perusopetuksen opinnoissa voidaan vahvistaa.

Lisätietoja tutkimuksesta:

Anne Honkala

p. 0405512072, anne.honkala@taitoep.fi

1. Paikkakunta, jolla lapseni Näppi-ryhmä kokoontuu

Alavus

Isokyrö

Kauhajoki

Seinäjoki

Vaasa

2. Lapseni tasoryhmä Näpissä

Napero-Näppi (5–6-vuotiaat)

Perusopinnot 1–4 (yli 7-vuotiaat)

Perusopintojen pajat (yli 11-vuotiaat)

Syventävät

3. Millä perusteella valitsit/valitsitte lapsesi kanssa harrastukseksi käsityöt ja Käsi-työ- ja muotoilukoulu Näpin? Voit valita useamman vaihtoehdon.

etsittiin kivaa tekemistä

käsityökoulussa oppii hyödyllisiä taitoja

lapsen kavereita on Näpissä

ryhmästä voi saada uusia ystäviä

arvostamme käsityötä

käsillä tekeminen kehittää ajattelua

käsillä tekeminen kehittää hienomotoriikkaa

lapsi on innostunut käsillä tekemisestä

käsityön taiteen perusopetus on tavoitteellista, pitkäkestoista ja siitä saa todistuksen

hinta oli sopiva

kokoontumispaikan sijainti

4. Mitä asioita toivot lapsesi oppivan Näpissä?

Valitse viisi (5) mielestäsi tärkeintä asiaa:

erilaisia käsityötekniikoita

tuntemaan erilaisia materiaaleja

käyttämään työvälineitä ja laitteita

suunnittelutaitoja (ideointi ja toteutuksen suunnittelu)

innostusta itse tekemiseen sekä arjen taitoja

luovuutta (omat ideat, mielikuvitus, keksiminen...)

visuaalisia taitoja (piirtäminen, muotoilu...)

hienomotorisia taitoja

ryhmässä toimimista

prosessin hahmottamista (tekemisen kaari: ideointi, suunnittelu, kokeilut, toteutus)

kärsivällisyyttä

hyvää itsetuntoa

kulttuuriperintöä

omien taitojen, tuotosten ja itsensä arvostamista

vastuullista kuluttamista (laatu/määrä)

ympäristön kunnioittamista ja siitä huolehtimista

Tulevaisuuden ennustetaan tuovan mukanaan monia ennakoimattomia asioita ja tarvitsemme taitoja muutosten kohtaamiseen, työelämään ja oman hyvän elämän rakentamiseen.

5. Mitä tulevaisuudentaitoja haluaisit lapsesi saavan käsityöharrastuksestaan Näpissä? Valitse viisi (5) mielestäsi tärkeintä asiaa:

ongelmanratkaisutaitoja

epävarmuuden sietämistä

keskittymistä

ryhmässä toimimisen taitoja

oman tekemisen vaikutusten ymmärtämistä

erilaisuuden hyväksymistä

epäonnistumisen sietämistä

omien taitojen arvostamista

hienomotorisia taitoja

digitaitoja

luovuutta ja omaa ajattelua

käsitöiden hyödyntämistä osana omaa hyvinvointia

rohkeutta tarttua uusiin asioihin

innostusta tehdä itse

itsensä ilmaisemista yksilöllisesti

merkityksellisten tuotteiden tekemistä itselle ja omaan ympäristöön

tuotteiden huoltoa ja korjaamista

Muuta, mitä?

6. Miten lapsesi Näppi-harrastus näkyy kotona?

7. Saatto mielestäsi Näpistä riittävästi tietoa?

Kyllä

Ei

8. Mistä Näppiin liittyvistä asioista toivoisit lisää tietoa?

9. **Toivotko, että Näpissä järjestettäisiin huoltajille/perheille yhteistä toimintaa?**

Kyllä

Ei

10. **Mitä yhteistä toimintaa toivoisit?**

Seuraavat kysymykset ovat näppiläiselle:). Hän voi vastata itse tai voitte vastata yhdessä.

Miten paljon seuraavat asiat tuovat sinulle iloa Näpissä?

Kysymykseen vastattiin valitsemalla mieluisin hymiö

11. **uuden tehtävän aloittaminen**

12. **oman työn suunnittelu**

13. **uusien käsityötaitojen opetteleminen**

14. **kokeilujen tekeminen (kun uusi tekniikka tai materiaali)**

15. **oman työn valmistaminen**

16. **omat taidot**

17. **uusien materiaalien käyttäminen**

18. **Näppi-opettajalta saamani ohjaus**

19. **oma Näppi- ryhmä**

20. **Näppi-kaverit**

21. **eväiden syöminen**

22. **oman työn valmistuminen ja kotiin saaminen**

23. **Näppi-opettajalta saatu kiitos ja kehu**

Millaista Näpissä on ollut tai mitä tapahtunut silloin, kun lapsi tai nuori

24. **lähtee Näpistä iloisena:**

25. **lähtee Näpistä surullisena:**

26. **Terveisiä ja toiveita Näppiin:**

Liite 3. Oppilaiden ja huoltajien kyselyn tuloksia

Tutkimuskysely Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin huoltajille ja oppilaille

Kyselyn analysointi

	Lähetetyt	Vastaukset	Vastaus %
Kysely lähetettiin huoltajien sähköpostiosoitteisiin	350	57	16,3

Vastaajien jakautuminen paikkakunnan ja opintotason mukaan

Paikkakunta	Vastaajia	%	Oppilaita paikkakunnalla	%
Seinäjoki	30	53 %	147	45 %
Alavus	8	14 %	57	17 %
Kauhajoki	8	14 %	39	12 %
Vaasa	6	11 %	51	16 %
Isokyrö	5	9 %	33	10 %
	57	100 %	327	100 %
	Vastaajat / oppilaat %		17,4	

Opintotaso	Vastaajia	%	Oppilaita	%
Napero-Näppi (5–6-vuotiaat)	4	7 %	38	12 %
Perusopinnot 1-4 (yli 7-vuotiaat)	36	63 %	222	68 %
Perusopintojen pajat (yli 11-vuotiaat)	15	26 %	58	18 %
Syventävät opinnot	2	4 %	9	3 %
	57	100,0 %	327	100 %

Millä perusteella valitsit/valitsitte lapsesi kanssa harrastukseksi käsityöt ja Käsityö- ja muotoilukoulu Näpin? Voi valita useamman vaihtoehdon

lapsi on innostunut käsillä tekemisestä	98 %
käsityökoulussa oppii hyödyllisiä taitoja	53 %
arvostamme käsityötä	51 %
etsittiin kivaa tekemistä	37 %
käsillä tekeminen kehittää ajattelua	33 %
kokoontumispaikan sijainti	25 %
käsillä tekeminen kehittää hienomotoriikkaa	23 %
käsityön taiteen perusopetus on tavoitteellista, pitkäkestoista ja siitä saa todistuksen	19 %
ryhmästä voi saada uusia ystäviä	12 %
lapsen kavereita on Näpissä	11 %
hinta oli sopiva	5 %

Mitä asioita toivot lapsesi oppivan Näpissä? Valitse viisi tärkeintä.

luovuutta (omat ideat, mielikuvitus, keksiminen...)	67 %
erilaisia käsityötekniikoita	63 %
omien taitojen, tuotosten ja itsensä arvostamista	63 %
innostusta itse tekemiseen sekä arjen taitoja	58 %
suunnittelutaitoja (ideointi ja toteutuksen suunnittelu)	46 %
käyttämään työvälineitä ja laitteita	35 %
prosessin hahmottamista (tekemisen kaari: ideointi, suunnittelu, kokeilut, toteutus)	32 %
kärsivällisyyttä	26 %
ryhmässätoimimista	23 %
hyvää itsetuntoa	23 %
hienomotorisia taitoja	16 %
tuntemaan erilaisia materiaaleja	14 %
visuaalisia taitoja (piirtäminen, muotoilu...)	14 %
kulttuuriperintöä	11 %
vastuullista kuluttamista (laatu/määrä)	5 %
ympäristön kunnioittamista ja siitä huolehtimista	5 %
Muuta, mitä?	%

Mitä tulevaisuudentaitoja haluaisit lapsesi saavan käsityöharrastuksestaan Näpissä?

Valitse viisi tärkeintä

innostusta tehdä itse	65 %
luovuutta ja omaa ajattelua	61 %
omien taitojen arvostamista	47 %
ongelmanratkaisutaitoja	46 %
keskittymistä	37 %
käsitöiden hyödyntämistä osana omaa hyvinvointia	37 %
rohkeutta tarttua uusiin asioihin	37 %
epäonnistumisen sietämistä	35 %
ryhmässä toimimisen taitoja	33 %
itsensä ilmaisemista yksilöllisesti	25 %
tuotteiden huoltoa ja korjaamista	21 %
oman tekemisen vaikutusten ymmärtämistä	14 %
merkityksellisten tuotteiden tekemistä itselle ja omaan ympäristöön	14 %
epävarmuuden sietämistä	12 %
hienomotorisia taitoja	9 %
erilaisuuden hyväksymistä	7 %
digitaitoja	%
Muuta, mitä?	%

Miten lapsesi Näppi-harrastus näkyy kotona?

Tekee kotonakin
Innostus
Työt esillä/käytössä
Luovuus, kekseliäisyys
Kertoo tekemisestä Näppi-ryhmään
Esittelee taitoja

Piirtäminen ym käsitöiden tekeminen lisääntynyt. Mallia/ideoita otetaan somesta ja keksitään itse . Ruuanlaittoon ja leipomiseen tullut luovuutta lisää.						
Kotoa löytyy paljon lapsen käsitöitä, ja nytkin on tekemässä trulliasustetta itselleen lankalauantaille.						
Xxx						
Harrastus on kestänyt vielä vähän aikaa, mutta valmiit työt ovat kotona esillä/käytössä ja lapsi on saanut uusia kavereita Näppi-ryhmästä.						
Kotona puuhataan samoja kuin Näpissä, harjoitellaan ja käsityöt kiinnostaa myös kodin ulkopuolella						
Lapsi on innostunut kotonakin käsitöiden tekemisestä, esim. Ompelukoneen käyttöä. Lapsi kertoo Näpissä tehdyistä töistä innokkaasti.						
Lapsi tekee innokkaasti käsitöitä myös kotona .						
No en osaa sanoa. On ollut aiemminkin innokas käsillä tekijä.						
Jatkuvasti jokin käsityö kesken , jatkuvaa skräppäämistä. Ihana katsoa kun toinen niin innokkaasti tekee!						
Valmiita töitä on esillä ympäri kotia. Lapsi lähtee mielellään Näppi-kerhoon. Lapsi on oppinut paljon kädentaitoja Näpissä.						
Askartelee paljon ja hyödyntää erilaisia materiaaleja						
Käsillä tekeminen jatkuu kotona , luovuus kukkii erilaisissa käsitöissä, rohkeus kokeilla erilaisia materiaaleja ja tekniikoita , itseluottamus omaan tekemiseen						
Askartelee , piirtää						
Ajattelumaailma on laajentunut siitä, mitä käsillä voi itse tehdä ja mistä materiaaleista, hän on innokas tekemään itse suunnittelemaansa asioita ja tarttuu niihin ennakkoluulottomasti .						
Hän katsoo YouTubesta askarteluvideoita ja alkaa tehdä erilaisia käsitöitä tai askarteluja omin päin . Hän toivoo välillä käsityötarvikkeiden hankkimista ja joskus opettaa oppimiaan juttuja äidillekin.						
Innokas kokeilemaan kaikkea uutta						
Lapsi esittelee ja kertoo innoissaan, mitä Näpissä on tehty. Lapsi on kova tekemään käsillä myös kotona .						
Suunnittelee juttuja kotonakin						
Innostuksena askarteluun						
Näppiläisemme on aina ollut askartelija. Tämä on Näpin myötä korostunut ja käsillä tekeminen on tärkeä osa näppiläisen arkea.						
Näppi-iltoja odotetaan innolla, tulee upeita töitä kotiin , itse tehty pöllöpehmoletu on aivan huippu. Letittämääinkin siellä opittiin. Innostus vaan kasvaa.						
Lapsi tekee käsitöitä myös kotona .						

Miten lapsesi Näppi-harrastus näkyy kotona?

	Tekee kotonakin	Innostus	Työt esillä/käytössä	Luovuus	Kertoo tekemisestä Näpissä	Esittelee taitoja
Paljon valmiita töitä erityisesti lapsen huoneessa.						
Käsillä tekeminen on vahvistunut myös kotona. Rohkeutta tarttua erilaisiin töihin on tullut lisää.						
Näppi työt on lapsella esillä ja lapsi tekee rohkeasti erilaisia töitä eri materiaaleista myös kotona.						
Innostus hyödyntää eri materiaaleja askarteluissa, sukan parsiminen!!						
Käsillä tekemisen harrastus kotonakin						
Yht.	83	33	17	13	9	8
	%	40	20	16	11	10
		3	3	3	3	3

Saatko mielestäsi Näpistä riittävästi tietoa?

	n	Prosentti
Kyllä	53	93 %
Ei	4	7 %

Informaatiota esim mitä on tehty, mitä tehdään tai mitä tullaan tekemään. Jos esim lapsen tarvii tuoda jotain näppiin niin siitä olisi hyvä infota muulla tavoin kuin vain lapselle sanomalla.
Millaisia työvälineitä, tekniikoita ja materiaaleja on käytetty.
Minulle ei ole viestejä tullut. Muuta kuin sähköpostiin.
Materiaalikustannuksista sekä missä aihealueessa mennään. Voisiko itse yrittää hommata tarvikkeita halvemmalla.

Toivotko, että Näpissä järjestettäisiin huoltajille/perheille yhteistä toimintaa?

	n	Prosentti
Kyllä	17	30 %
En	40	70 %

Kalven navetassa olleet tapahtumat on ollut mukavia.
Saman kaltaista ohjelmaa mitä tähän saakkakin on ollut. Joulupallojen teko oli tosi kivaa!
Erilaisia pajoja, iltamia tai ihan säännöllistä toimintaa. Mukaan voisi ottaa joko perheen jäsenen tai kaverin.
Yhteiset pajapäivät Kalevan Navetalla olleet kivoja koko perheen osallistua
Yhteinen käsityöprojekti , johon huoltaja voi osallistua yhdessä lapsen kanssa tai uuden käsityötekniikan opettelu yhdessä esim. jouluaiheista tekemistä tai korun tekeminen
Yhteinen askarteluilta jouluksi? Ja ehkä pääsiäiseksi tai äitienpäiväksi
Työpaja tai joku vastaava, missä voitaisiin yhdessä tehdä jotain tai mahdollisuus tulla seuraamaan näppikerhoa esim. Yksi ilta syksyllä/kevällä.
Esim. Jokin yhteinen tekniikkakerta, esim. Huovutuksesta
Vaikka kerran pääsis katsoon mitä sielä tehdään :)
Joskus voitaisiin tehdä vaikka joku käsityö yhdessä.
Että vanhemmat voisivat osallistua joskus tunnilla ja tehdä lapsen kanssa yhdessä jonkin työn .
Vanhempi-lapsi kerta
Vaikka yhteistä iltaa käsityön parissa.
Teemapäiviä eri tekniikoilla

Kysymykset oppilaille:

Miten paljon seuraavat asiat tuovat
sinulle iloa Näpissä?

uuden tehtävän aloittaminen			2	29	28		
oman työn suunnittelu			5	21	31		
uusien käsityötaitojen opetteleminen		1	3	16	38		
kokeilujen tekeminen		1	5	32	22		
oman työn valmistaminen				13	44		
omat taidot			4	22	33		
uusien materiaalien käyttäminen		1	8	17	33		
Näppi-opettajalta saamani ohjaus		1		21	34		
oma Näppi-ryhmä		1	3	20	33		
Näppi-kaverit	1	1	2	16	38		
eväiden syöminen	1		8	21	31		
oman työn valmistuminen ja kotiin saaminen			1	5	52		
Näppi-opettajalta saatu kiitos ja kehu			3	8	46		
Valintoja	2	6	44	241	463	yht.	756
%	0	1	6	32	61		100

lähtee Näpistä iloisena:	Työ valmiiksi/eteni	Kiva ja mieluisa työ	Usein / joka kerta	Kaverit	Työn sai kotiin	Työ onnistui	
Jos ja kun Näppi-kavereiden kanssa on ollut hauskaa yhdessä tekemistä.							
Kun saa työn kotiin							
Kun työ valmis ja sen on saanut viedä kotiin.							
Itse tehdyn tuotoksen kanssa. Aina iloisena.							
Kivan uuden jutun aloittaminen ja opettajan kehut.							
Jotain on valmistunut tai melkein valmistunut.							
Porukassa on ollut hyvä fiilis ja kuvaa tekemistä yhdessä							
On saanut oman työn valmiiksi ja mukaan kotiin.							
Työ on ollut kiva tehdä ja työskentelyilmapiiri on ollut mukana. Uusien asioiden tekeminen ja oppiminen. Tulee kerhosta pääsääntöisesti aina iloisena.							
Kissan tehty							
Yleensä aina näin. On ollut mukavaa ja uusia asioita on tehty.							
Ompelukoneen käyttö ekaa kertaa. Letitys. Hauskat jutut ryhmän kanssa. Jne.							
Näpissä on ollut kivaa.							
0 N saanut työn valmiiksi							
Jos on onnistunut työssään.							
On saanut työn valmiiksi ja ollut kiva näppikerta							
kun saa kokeilla uusia menetelmiä , kun työ valmistuu							
yht.	66	19	15	9	9	8	6
%		29	23	14	14	12	8

lähtee Näpistä surullisena:

	Ei yleensä	Kaverit	Ope ei ehtinyt tai ei ole tekemistä	Työ ei ole sujunut	Tyytymätön työhön	Aika loppui kesken
Ei ole koskaan ollut tällaista tilannetta						
Paristi reppu kastunut kun eväspullo ollut auki :D						
Jos on kiusattu. Mutta ei ole.						
En tiedä, ei ole tapahtunut.						
Lapsi ei ole lähtenyt näpistä surullisena.						
Jos JOKU epäonnistuu						
Miksi lähtisi Näpistä surullisena? :)						
Tosin lapsen ryhmässä on yksi ongelmalapsi joka aiheuttaa joskus harmia.						
Ei oo ikinä ollut sellaista!!						
ryhmässä on ollut liikaa hälinää , opastusta on joutunut odottamaan liian pitkään						
yht.	44	25	7	4	3	3
%	57	16	9	7	7	4

Terveisiä ja toiveita Näppiin:

Sisältötoiveita:

Monipuolisia tekniikoita kehiin. Muuten ollaan oltu supertyytyväisiä Näppiin ja opettajiin.
Toiveena olisi saada tehdä käden muotoinen sormusteline ja feikkikännykkä .
Lapsi toivoisi että näpissä tehtäisiin jotain sellaista mitä voisi käyttää arjessa .
Että Näpissä tehtäisiin vielä monipuolisemmin käsitöitä. Ehkä enemmän käytännöllisiä juttuja. Tosin nämä taitavat tulla sitten vanhempana.
Haluaisin huovuttaa erilaisia eläimiä esim. Marsu tai kutomista
Keskeneräisten töiden viimeistely.
Tosi kiva harrastus. Toivoisin, että tehtäisiin oma penaali .
Toiveita: virkkausta tai tekstiilitöitä
Haluaisi tehdä oman (hiljaisen) kellon .
Napero-Näpin askartelut ovat olleet nyt kivempia (esim. olisi halunnut tehdä myös kellon)
Olisi kiva tehdä massalla vaikka jotain koriste-esineitä/patsaita, puutarhatonttu vaikka...
Kiitos oikein kivasta opetuksesta ja ohjauksesta. Kirsi-ope Kauhajoella on ihan paras!
Lasista olisi jännittävää tehdä jotain.
Toivotaan lankatöitä (esim. virkkaaminen tai kutominen) - muuten jatkakaa samaan malliin!

Muuta:

Lapsen ja vanhemman yhteistekemistä ei kaivata erikseen, koska osallistumme Kalevan Navetassa järjestettäviin muihin tapahtumiin, mihin voi osallistua yhdessä.
Lapsi toivoisi kivempaa ryhmää , jossa olisi joku kaveri.
Toivoisimme ohjaajan pysyvyyttä samana kauden aikana. Kiitos kaudesta ja Aurinkoisia kesäpäiviä!
Toiveena, että pääsisi yläkerran näyttelyihin välillä . Kivaa kuulemma aina on!
olisi kiva jos olis lapsi- vanhempi päivä
Monipuolista tekemistä kaipaa ja lapsi toivoo, että ohjaaja vaikka kehottaisi ryhmäläisiä luomaan oman whatsapp-ryhmän , jolloin voisi olla tekemisissä muutenkin kun näpissä
Terveellisten eväitten ohjeistus on oikein hyvä. Samoin puhelimen käyttö säännöt tai rajoitukset. Siellä taitaa olla innostava opettaja.
Eväiden syömisenkin ajan voisi askarrella ;) Näppiopet on tosi kivoja ja ne keksii tosi kivoja töitä
Lapsi mietti pitkään ja hartaasti mutta ei keksinyt mitään.
O

Positiivinen palaute:

Paljo parempi!! 🍷	Jatkakaa samaan malliin!
Jatkakaa samaan malliin	Isot kiitokset opettajille
Kiitos, näppi on ollut oikein mieleinen harrastus	Kivaa on ollut ,ei muuta lisättävää
Mukava harrastus jonne lapsi lähtee mielellään. Uusia oppeja ja tekniikoita. Kiva, että myös sahat ja porakoneet, ym "rajumat" työkalut on mukana.	Kiitos, että tätä toimintaa järjestetään, ja toivottavasti järjestetään myös tulevaisuudessa.
Hyvin menee. :)	Jatkakaa samaan malliin!
Näpissä on kivaa ja hauskaa	Pehmolelujen teko on kivaa!
Kivaa on ollut	Olemme olleet tosi tyytyväisiä kaikkeen. Aikataulu, monipuoliset käsityöt, opetus.
Lapsi oli aluksi ehkä vähän suositeltava, että aloitti Näpin. Nyt hän viihtyy todella hyvin ja kyselee, koska pääsee seuraavan kerran. :)	